

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

الحمد لله كتاب الجواب تلميز و نصیحت تصنیف لطیف مولوی محمد دلیر صاحب بریلوی می

و عطر الدلیر

ناصح المستلین

تحفة العواظین

بفراش خاران بن تین شیخ الهی بخش محمد جمال الدین تاجران کتب کشمیری بازار شهر لاهور

در مطبع اسلامیه مطبع

تعداد نسخه ۱۰۰۰

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

الحمد لله کہ کتاب الجواب تلخیص برہدہ نصیحت تصنیف لطیف مولوی محمد دلیر صاحب پری سہمی

وعظاد النذیر

ناصح المسلمین

محمداً الواعظین

بفرمایش خادمان بن مبین شیخ الہی شمس محمد جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار شہر لاہور

مطبع لاہور مطبع

بازار شہر لاہور

التوبة

دلون نہ باتون لیل نہاران دم مال چہارن
 رازق رزق دہندہ سبہ اہل پل لید اسرار
 رکھے مارے پکڑے چھوٹے کرے شفا بیمار
 دم مہدیان فضلان تے لکھ لکھ شکر گزار
 ہو سرکار معنے جسدی وجہ کل سرکار
 اُمدی مہر ن جو بن پاؤں تازیان غبار
 تلخ رنگھا تھیں مٹھ میوے سو ہنولت داران
 کندیاں چوں م شکوفے گل پھل نقش نگاران
 کوچیاں چوں سونیاں شکلاں صاحب کل خسار
 کافران چوں موصی صلیح واہ قدرت دیال دار
 وجہ حساب شمار نہ اون اُمدیاں پیداوار
 مانفدت کلمات اللہ نے ان کھویاں کار
 جسدی نعت تمام فرشتے بولن مال پیار
 مالک کوثر والی امت شافع او کنہار
 سبہ بنیاں تھیں علی اولیٰ حساب قدر داران
 تن من اس محبوب بن تھیں میں وار لکھ دار
 خاتم کل رسولاں بنیاں اشرف نیکو کار
 ذکر بلند ہمیشہ جسد اہر کوچے باز داران

خلق عظیم دکھایا جسے گل یاراں اغیاراں
 خوب نمونہ اسوۂ حسنہ کارن تابعداراں
 ابابکرؓ تے عمرؓ ولی جو اقرب دوستداراں
 دو جنگ چمویت سنگت ثابت نال آثاراں
 ذوالنورین عثمان غنی جو صاحب نیک یاراں
 حمید مصدق شیر الہی قاتل قوم کھاراں
 جنت خاتون تے لکھ رحمت ہو و سن پرواراں
 باقی مہور شہیداں ساریاں دینی مددگاراں
 آل ازواج صحابہ نبیؐ دی پاوانِ حمت باراں
 کل امامانِ کلیان چھلیاں مہر بزرگداراں
 مومن مسلم مردِ نال بھی با پیور شستہ داراں

نال محبت چمکیاں سبیاں اپنی طرف مہاراں
 صلے اللہ علیہ وسلم سے پیاریاں یاراں
 صاحبِ جنت جہانیاں مہن بھی حضرت کوں آراں
 خالص مخلص یار نبیؐ نے صاحب نیک اطواراں
 کرب شرم فرشتے جس تھیں چھکن نہہ قطاراں
 بید نیانیاں جو جہاد لایاں پڑ سہاراں
 لکھ لکھ رحمت شاہ شہیداں صبا لال حراراں
 سنے شہیداں کر بلا دیال کل صغار کباراں
 کل مہاجر خدمت گاران بھی کلی انصاراں
 کل ولیاں غوثانِ قطبانِ مین عیاں غمخواراں
 سنے پذیرے تمامیاں کل دن مشکاں ستفواراں

تمہید

ملک اساتوے ہندو لوکاں اگر غلبہ پایا
 ہندو دولت مند ہوئے یہ ساہوکار سداں
 ہندو لوک ہوئے آقا بھٹ ملک زمیناں والے
 ہندو نال رام گھراں جیہ بیٹھے حکم چلاوے
 ہندو سب جاگیراں والے مالکیاں تے سائیں
 مسلمان کریندی واپیاں کٹ کٹ کھ کشالے
 ساہوکار کریندے محنت مسلمان نالے
 باڑی سوئی ہندو اپنے کوٹھے تے کھلارن
 ہندو لوک چواوے قرضے مسلماناں تائیں
 ہندو لکھ ہزاراں وچوں ویر لافلس کوئی
 ہندو ارتھ کرن نہت بھاویں سبہ کچھ گھروں
 ہندو اپنی گھر وچوں لوڑاں سبہ میٹاوے

مسلمان ہوئے کڑوے اپنا آپ و بچایا
 مسلمان وچار عاجز دین دن گھٹے جاوے
 قرضے چک چک مسلماناں کہوہ بڑ سبہ کالے
 مسلمان ہندانے آگے دنیاں بچے گھساوے
 مسلمان ہندانے کامو بدیاں جو بھڑائیں
 فصل کڑوے تاساں بھڑ لجاوے ہندو دھوتیاں
 بوھل بھٹے تانہندو لکے مین لجاوے طانے
 مسلمان لوٹاں کے سب کچھ بیٹھے کھیاں مارن
 مسلمان دیلجاں بھر بھر ہون سنگ انائیں
 مسلمان کڑواں سب ی مٹری دلی ہوئی
 موناں ن جو بھڑ پوت تانہیاں بھرن کھیندے
 مسلمان ضرورت فیلے دکھ دیکے کھاوے

ہندو کم حیثیت ہو ویڑا ڈھا مفلس ٹوڑے
مسلمان بظاہر توڑے ہو ویڑا ڈھا سو کھالا
ہندو لوکاں قبضے کیلئے اندر شہر گراواں
ہندو لوکاں وٹ پونے پائے محل چپار
ہندو کرن و بار تجارت بیٹھے کدہ دکاناں
ہندو جد کوئی بھکھا ہو محنت کر کے کھاو
ہندو ڈھیر ڈھیر مدرسیاں چور ہو می ہزاراں
ہندو قانوناں تھیں قہقہہ ہونے علماں والے
ہندو وچ کچھ پیاں جاکے پھرن پہاڑاں کرنے
دیکھو وچ کچھ پیاں جاکے مسلماناں کے حالے
ہندو عرضیاں پاؤں والے ناشاں کر سوا
ہندو سیکٹریاں تھیں کوئی ہو ویڑا قید کاراں
کل جلیاں دی ایہو حالت سننے اندر آئی
ہندو خون کرے کوئی ورلا وہ بھی کدی کدیاں
ہندو چور اوٹیرے ڈاکو اکثر گھٹ سنیڈے
بار علاقے اندر اکثر جٹ ایہ ریت منادے
ہندو کنج بھنڈ مر اسی کدیں نہ نظری آئے
ہندو کرن اکھاڑے ہولیاں مرنے پرنے نالے
ہندو دست شراہاں ہندو جال جٹ لکینڈے
ہندو شرع مخالف سارے میلے سانگ بناواں
ہندو مسلماناں اوپر سو سو طعن لگانڈے
لگدے دس ہندو چاہے مومن دی بھلیائی
ہندو دین رسول منڈتے رکھن طعن ہزاراں
ساتے کم اونہانے جاکے اہل اسلام کرینڈے
لکڑی لٹال ساڑے جنہاں کیتا سنگ اسافوں

تا بھی شہر اکئی جٹانڈی قرتی کر کے چھوڑے
تا بھی جدوں نکلاے کوئی بہی کدھ دیوالا
مسلماناں پیو دے دیاں گھنوپا پیاں تھاواں
مسلماناں جدی ورثے وچ وٹاٹے سارے
مسلمان ہواؤں جو گئے عقل نہیں ناداناں
مسلمان اہل تہیں نہ ٹھاپن کسب بناے
مسلمان محتاج آنہانڈے بیعلمی دیاں راں
مسلماناں جاہلیت دی طوفان کلاں مچدے
مسلمان اونہانے نیڑے ڈھک سکین ٹوڑے
ہندو ہون مدعی تمامی مسلماناں کے
مسلمان آنہانے آگے چٹیاں بھرنے والے
مسلماناں نال ہمیشہ جیل پر و پر سارا
ہندو تھوڑے مومن ہتھی قیدال ہو گن بھائی
مسلمان ملن نیت بچا ہے پھر بھی ملدے ناپس
مسلمان کرن نیت ڈکے نیت پھرن کدیں
جد تک پت نہ بچھو اُسوں پکڑا نہیں بھانڈے
اہل اسلاماں ایہ کم گندے اپنے پیٹے پائے
مسلمان آنہانے آگے ڈھول و جاؤں والے
مسلمان اونہانے آگے مچرے پھرن کرینڈے
مسلمان بے غیرت جاکے نجی سانگ سوناواں
مسلمان مسلی جاکے ہو نجی گند اونہانڈے
ایہ مسلماناں تائیں کدی نہ غیرت آئی
اہل اسلام اچے بھی جاکے مدد کرن کفاراں
شرم نہ آوے مومن ہو کے مدد کفاراں دیکھ
صد فوس جو پھیرا سونج کرینے مدد آنہانوں

سبھی لسی بن کے انہاں ساڈیاں جڑیاں لایاں
 سو داغ گدہ چھوڑی بھردیاں کیا کجہ حالت ہوئی
 کوٹھوٹیلے کہوہ زمیناں ہندیاں سبہ سنبھالے
 رات دنے اودہ ساڈی کارن بیٹھو گھات لگائی
 کالیاں تائی گریاں جیونکر گدھیا اٹھکستانوں
 مومن بھائیو ہوش کرو کجھ اپنا آپ سنبھالو
 کھول اکھیں ہن جاگو بھائیو ہور انال جگاؤ
 بٹھو مک تر کڑے ہو کے کر بہت مردانہ
 جیکر اسے طور ساڈی حالت رہی مدی
 اگے بہت غریباں دی گھر کھادی کٹ کر اڑاں
 ہوش کرو ہن سمجھو بھائیو سرت لکھنے لیاؤ
 تیج کلاں تھیں اہل اسلاماں ہی نقصان ٹھایا
 مومنات تائیں انہاں گلاند افکر خیال نہ کوئی
 میں ہن اس سالے وچا وہ باتاں بیج سناواں

ایسے مسلماناں بھایاں جو نہ ساراں پایاں
 اہل اسلاماں نولس گلہ لاج خیال نہ کوئی
 پتن جو گے کر کے مومن گھر تھیں پکڑ نکالے
 ہندو لوکاں آپس چاہیہ رل مل متا پکائی
 اینویں اسپن نکال دیاں گے مومن ہندوستانوں
 مردہ بنوں مردی بن کے دنیا دین نہ گالو
 آپ بچو تے مومن بھایاں اپنے نال بچاؤ
 اپنی تھیں آپ نہ اپنا خانہ کرو ویرانہ
 باقی دے بھی تیرے ورتے ہسو گال تنہا
 باقی دی بھی لکھنے کارن آن لگایاں تاڑاں
 جس گلو نقصان ہو وائیں ٹیری مول نہ جاؤ
 انہاں پنجاں ہندو اتائیں شاہوکار بنایا
 جانن نا جو کتھوں ساڈی ساعت مندی ہوئی
 منت کہہ غیرت پیدا ہو دی مسلمان بھراواں

باعث اول تنزل مسلمانان براتفاق و ترغیب بین المسلمین

اول بے اتفاقی کولوں و گریاں کہ تسمی
 مستی لوک شیعہ دے تائیں فتوے کفر لگان
 اینویں ہو جو بعض فرقے اہل اسلاماں والے
 نا کجہ سوچن نا کجہ سمجھن فتوے لان کفرے
 مومنات تو جو مومن بھایاں ایساں تھیں لایاں
 وڈھ وڈھ کھاوے ہندو جنوں کر جنگ لڑیاں
 آپسوچہ دیو بھڑیاں پاکے تو ماں غیر چکایاں
 جو سبہ مومن آپس اندر رکھدے صلح صفیاں
 سچ بچھو تا آپے اپنیاں پیریاں سان دیلاں

ہندو بچے دے دشمن ہوڑ سبہ فرقے اسلامی
 شیعہ کہن او نہاں لوک فریٹھ بھڑ حال و بجاو
 کر کر محشاں جھگڑے ہوڑ آپسوچہ بیجالے
 ضد فساد تعصب پاوے اینویں لڑا لڑے
 غیر مذہب تھیں پھر انہاں کہوں خلاصیاں پایاں
 اپنا تاس کر اوں ایلاں پ بند وقاں چایاں
 آپے اپنے سرے چاڑیا آریاں تے عیسایاں
 کیا مجال کر نیدا کوئی نال تنہاں چتریاں
 سالہ پنج ہندو وادہ جنہاں پٹیاں لٹ پڑیاں

کافر سے بھرا وہ تائیں دشمن کیتا بھایاں
 ہندو بھی ہن ساڈے اوپر آون کر کر دھلیاں
 بھٹیاں رنگہ جمنے آواں اکھیں چپکایاں
 سونے کول سکر دیاں ٹوہاں شوخیاں آن دکھایاں
 اہل اسلام آں ہندو آں ہن جو رت دھایاں
 آپس کو وجہ ہکدوجے نوں دیکھیں انگ پتھاریاں
 اتے بے اتفاقی اگے کیتیاں صفائیاں
 اتے بے اتفاقی کیتیاں فوجاں مار چلایاں
 اتے بے اتفاقی ساڈیاں آہن جڑیاں ہلایاں
 اتے بے اتفاقی ساڈیاں برکتاں آن گھٹایاں
 اسے بے اتفاقی ساتھ توہاں غیر چڑھایاں
 اسے بے اتفاقی ساووں ہندو آں پیٹھ بھائیآ
 اسے بے اتفاقی ساڈے سب اقبال تر وڈے
 بیشک آپس وے وجہ جنھاں بے اتفاقی پاشی پو
 قوم یہود آں آپس اندر بے اتفاقیاں پایاں
 صِرَت عَلَیْہِمُ الذَّلٰثَةُ اللہ تعالیٰ تنہاں فرماوے
 کہے تمام حکومت شاہی ہتہ ادھناں آہی
 بے اتفاقی ایسی شامت دیوے رب بناہیں
 دُور خداویاں تھراں کولوں مسلمان بھلاوے
 وجہ قرآن سپارے پنجویں حکم خدا فرماوے
 جو کوئی شخص سلام علیکم کہے تساڈی تائیں
 صرف سلام علیکم دارب ایڈکساظ بتایا

بہلانہ ہووے مول ہنا نہا ضدان جنہاں سکھایاں
 لونہر بھی آشیراں لگے کرن لگے دڈیاں
 بازاراں دہر نمایاں چڑیاں غلبہ پا دن آیاں
 سوچ کول ٹٹانے عاجز کرن لگے روشنایاں
 یہ لہجے نہ بے اتفاقی مومنان لوں گویاں
 جانن نا جو بے اتفاقی آنے لکھتے بلایاں
 اتے بے اتفاقی کیجھہ توہاں خاک رو لایاں
 اسے بے اتفاقی کیتیاں دستیاب پٹا دڈیاں
 اسے بے اتفاقی ساڈیاں جائیں قرق کرایاں
 اسے بے اتفاقی سلایاں دولتاں آن کُسیاں
 اسے بے اتفاقی ساووں دھاراں آن جو گھٹیاں
 اسے بے اتفاقی ساڈا قدر وقار گھٹایا
 ایہو بے اتفاقی ہک دن سروں بجلے کے چھوڑی
 عزت پت انہاں گھردی جاندی نظر نہ آئی
 سد اخوار ذلیل نکلے پھردے حال گدایاں
 ہن تک اجو انہاں لگے مگروں ذلت مول نہجاوے
 کہے تمام جہانوں بھکھے رہدی بے پرواہی
 جس گھر بے اتفاقی ہووے اوہ گھر دُسا ناہیں
 ہکدوجے نوں کافر کہہ کے نا اتفاق گواڈ
 کافر کہو نہ اُسوں جیہڑاں سلام اللہ
 بے ایمان نہ آکھو اُسوں کہیا خالق سائیں
 بول سلام کہے جو اُسوں کافر کہن نہ آیا

۱۔ وجہ قرآن الخ قال اللہ تعالیٰ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَ الْيَاكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا (پ ۵)

ترجمہ یعنی فرمایا اللہ تبارک و تعالیٰ نے وجہ قرآن مجید دے۔ اے نہ کہو واسطے اس شخص دے جو ڈالے طرف سادی
 سلام (ایہ بات) جو نہیں تو مومن یعنی کافر! منہ عفی عنہ۔

جیٹے لوگ نماز اس وقتے خوب سجالیادون
 مَنِّنَ اللہ مالک تائیں احد پاک تعالیٰ
 مَنِّنَ کل فرشتے اُسے نالے کل کتاباں +
 مَنِّنَ حق قیامت جیونکر مَنِّنَی لازم ہوئی
 دچہ حدیث مبارک حضرت پاک نبی فرماوے
 ہوش کروے علمائے الیوبے اتفاقی چھوڑو
 چہتر یان انگ مومنائے تائیں آپس وچاڑو
 گھردیاں چٹیا مان آپ شیر نہ ہوو بھائی +
 رب رسول کتاباں جیٹے اگے مَنِّنَ والے
 رکھو کعبہ ہو قبلہ ہو کلمۃ اللہ نوری
 ہو دین رسول اللہ داد و جا دین نہ کوئی +
 کل اصول برابر ہو ساریاں مل اسلاماں
 جیکر اختلاف فروعوں کافر کہو آہناہنوں
 وچہ صحاباں بہت فروعی اختلاف ومانے
 آپس انداد نہاں کسے نوں کافر مول نہ کہیا
 اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ جو نوہ اللہ فرماوے
 فَاصْلَحُوا بَيْنَ اَخْوَانِكُمْ پھر تائیکہ خدا فرمائی
 وَلَا تَنَازَعُوا پھر اللہ ہو جگہہ فرمایا
 فَتَقْسَمُوا پھر آپس وچہ جگہہ شور مچا سو
 وَتَذْهَبَ رِجَالُكُمْ تَسَاوًى ہوسے بے آبروئی

پڑہیں قرآن پڑناون لوکان دین یان کھاون
 اُسدا ہو ر شر یک نہ کوئی مُشَرک دامنہ کلا
 مَنِّنَ سلسلے مرسل جنہاں دستے راہ صواباں
 پھیرا وہناہنوں کافر کہنا یہ انصاف نہ کوئی
 مومن نوں جو کافر کھے خود کافر ہو جاوے
 حُصْدَ بَصْدِی فتوے لاکے دین یان نہ بوٹو
 گھر پنے نوں لاگو ہو کے مول نہ تحنہ چاؤ
 نال مخالفان ٹکرو جیکر کجہ طاقت آئی
 اہنا نال کہے پھر جگہہ کہے تفرقے ڈالے
 ہو پاک کتاب الہی خاص کلام حضور
 ہو کوئی پیارا جس تے ختم نبوت ہوئی
 کس گلوں پھر کافر کھو دھگھٹا کر دگلاہن
 تاجہر دستو کی کچھ کہو یاراں صحاباں نوں
 بھی ہے مخالف وچہ فروعی کل امام رہاتے
 مومن سمجھ بھرا اسلامی پکا مسلمہ ایہاں
 مومن سبہر آپس وچہ مت کوئی شک لیاں
 آپس وچہ سبہر مومن بھائی رکھو صلح صفائی +
 آپس وچہ نہ جگہہ مومن حکم حضور آیا
 ہو جا سو نامرد نکاح عزت پت گوا سو
 اڈ جاوے کجا بھرم تساو ارضب نہ رہسی کوئی +

وچہ حدیث ابن عمر بن ابی سلمہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اذا قال الرجل لا خیر یا کافر
 فقد یأبى احدہما فان کان کما قال والاخر حجت علیہ متفق علیہ ترجمہ میں عمر بنے روایت
 ہے کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے فرمایا جب کوئی مرد اپنے بھائی (مسلم) کو اسے کافر کہتا ہے تو وہ لفظ کفر
 دونوں میں سے ایک کل طرف رجوع کرتا ہے سوا کہ وہ ایسا ہی ہے جیسا اسنے کہا (توفیر اسکا کہنا صحیح ہوا) ورنہ وہ
 لفظ قائل بہ جافرتا ہے (یعنی مسلم کو کافر کہنے والا خود کافر ہو جاتا ہے) بخاری مسلم ۱۲

سچ کلام خداوند والی سچ اسدا فرماناں
 دوجیاں توں توہن کوئی رعب نہ رہیا انہاندا
 ہندو بنیش وکھ انہاندی جھکے لٹ لٹ کھاون
 دولت مال زمیناں کھریاں لیاں شاہوکارا
 ہر ہر پاسوں اوپر انہاندے آکر کھلے ہوئی
 کیوں ناشیر ہووے ہر کوئی آپر مسلماناں
 جس فرقے دی آپس اندر بے اتفاقی ہوئی
 جس بڑی دا پورا کٹھار کول زور نہ لاوے
 جیٹھری فوج نہ آپس اندر یک صلاح بٹے
 آپس وچ فساد جہناں داہر کوئی مار بھجاوے
 گھر پنہ وچ لگ نہ آوی ہووے کسی نہ بھاوے
 گھر پنہ وچ ان بن ہووے باہروں کوئی نہ ڈروا
 گھر پنہ وچ بھٹن لگن جس بندے نوں بھلائی
 جیٹھری چیز نہ گرو وچ ہود مشکل اوہ ہتھ اوندی
 گھر تھیں چہر کاں ملن جہانواں تھیں جھکاں کھاون
 گھر وچ پھونک پوی جہاندی حالت بیری انہاندی
 سن میں تینوں سکد آپر یک مثال سناواں

جھگڑ جھگڑ کے عورت اپنی گالی مسلماناں
 جہاں کہناں اٹھ نال نہاندی سوچے آن لگاندا
 آریہ تے عیسائی وکھڑے جلے کر کر آون
 دین اسلام آتے وکھ جلے آکیتے کفاراں
 رمٹھی نیند ستے سبہ مومن اچے خیال نہ کوئی
 آپے اپنا قرب ونجایا بیعتلاں ناداناں
 دوجے مذہب والا اُسنوں کیوں کر مٹے کوئی
 اُس بڑی داپڑن مشکل اللہ پار چھاوے
 دسودو جیاں نوجاں آپر کیوں کر غلبہ پاوے
 آپس وچ سواو جہناں داہر کوئی دہشت کھاوے
 جتوں جاوے دیکھ کھاوے ہر کوئی چٹنگے ہاوے
 گھر پنہ تھیں بن تن نکلے ہر کوئی عزت کراوے
 غیراں پھر بھٹن لگیاں دیر نہ لگدی کافی
 جیکر گھر وچ بکدی ہووے باہر بھی یک پوندی
 پائے پیٹ جہاند اوہ تھے پٹیاں کم نہ آون
 بے اتفاقی برائی تہہ ہر یک نوں دکھاندی
 تھڈی گل نے مطلب بھٹا لکے سمجھ بھراواں

تمثیل

شخص کیسے باغ لگایا نہراں وچ چلایاں *
 گرد بگرد تیار کرائی بچت چار دیواری
 جدا جدا بوٹیاں دوجیاں کے شاخاں بوز بکالے
 مالک بول سنایا ہو کالو کوارت ول آوے
 نا کوئی روک نہ ٹوک کسوتی چھچھپیت نہ کوئی
 سن آوازہ نیڑے دھوں دھڑی خلق نہراں

دن پوتیاں کئی نہراں سوہنیاں بوٹیاں
 چاروں طرف رکھو دروازے سوہنی منتر ساری
 گچ پھل تے میوے پکے وڈیاں لذتوں والے
 باغ میرے دیاں مویاں لکھو چا ہو سو کھاوے
 نا کوئی قیمت منگن ظالام اجمازت ہوئی
 ہر کوئی سچ سچ کھاندا میوے کراہیج بہاراں

جو آوے سو موج اوداوتے نالے ٹھل کماوے
تھوڑی بہت حفاظت اُمدی جو کچھ کوئی سروا
اپے لوک کرید و گودیاں آپے پانی لاؤن
کتنی مدت رہیا اہو عام طریقہ جاری
آخر مالک فوت ہو یا وہ جس نے باغ لگایا
کہے کہ ایہ بوٹی سوہنی مینوں خشش ہوئی
ایسے طور ترے بچے جو تھے اگر اڑیاں لایاں
جیونکر آگے باپ تساو رہیا کم چلا ندا
اوہ آکھے اس حق اسدا المینویں پیا لوٹایا
آخر اوہناں آپس دیوچل پڑ پڑیاں پایاں
دوجیاں اٹھ شتابی مگروں جو تھی کندہ گزئی
حاکم کول شکرانیت پھستی پکڑ منگائے سدا
باغ ویران ہو یا وہ مگروں رانگار مہیا نہ کوئی
لگن پھل تے میوے پکین گڈر کھا کھا جاون
بچہ و ناں نوں ٹر گئے بوٹے ستری ہی نہ کافی
بے اتفاقی دا ایہہ ٹرہ رب تبار و مکھایا
یارو بے اتفاقی کولوں اپنا آپ بچاؤ
ضد تعصب تفرقیات تھیں منگو سب پناہیں
برا نہ بولو مول کسے نوں گلہ نہ کرو کسیدا
واعتصموا بحبل اللہ ولکن لا یغیر ما کان
حاکم قرآن اکتھے اوسے سانسے سن کھاوے

پھلیا باغ ہوئی مشہوری ہیکھا پھل کھائے
اپو اپنے طمع بوجیب ہر کوئی خدمت کردا
پہل بچے کاناں خوشی دوسے سچ سچ کھاوے
سن سن خبراں سوں پاسوں او خلقت ساری
پہچھوئل وارث ہوئے مخالف آن فساد بایا
دو جہا آکھے باغ اسدا تیرا حق نہ کوئی
خلقت آکھے بھڑوہ بار و مار و نہیں اڑیاں
اینویں کم چن و سارسے ہر کوئی سمجھنا ندا
ماروڈ اسان خاک رو لاساں جو کوئی نیڑے آیا
کہکھیا اس نال تعصب کنڈاں تہن لایا
ہتھوں پیا فساد زیادہ ہوئی شروع لڑائی
جیوں جیوں جرم کسے دا اکجہ برہے کجہ مارے
قر واکوئی نہ نیڑے جاک بہنوں نفرت ہوئی
کانواں نوں آچھاواں لڑھیاں تو موج اداون
جتنی رونقہ ریکست آہی جاندی نظر نہ آئی
سیج جنہاں اتفاق گویا سکھ نہ اوہناں پایا
مسلماناں بھایاں اندر پھوٹک مول نہ پاوے
وٹھیاں پاکے باغ رسول مول ویاڑو تاپڑ
کا تعصب نادلوں دسارو منو حکم سیے دا
سیچہ سنا اللہ والا محکم پکڑو ساسا
ہو شکر کرو سب سب مومن جہاد انا ہووے

قال اللہ تعالیٰ وارتضوا حبل اللہ ایضا و لا یغیر ما کان
اذا کنت ذلک لک فاکف بیتا فلو یکف فی صفت اللہ بنعمتہ الخوانا ایہ
پکڑو سنا اللہ (مختصر ترجمہ) اکتھے اوسے سانسے سن کھاوے
ابو ترسا (مختصر ترجمہ) اکتھے اوسے سانسے سن کھاوے
دسے پکڑو سنا اللہ (مختصر ترجمہ) اکتھے اوسے سانسے سن کھاوے

یاد کرو جو آپر قساٹ سے رہا احسان کیا ہے
 دلاں قساڈیاں اندر اللہ مہر محبت پائی
 کیا احسان قساٹ سے آپر اللہ پاک کیا کیا
 کفر زمانے والیہو ویلا رب نے یاد کرایا
 دکھو دکھو تمامی لوکاں اپنے رب بنائے
 آپسوچو سب کچھ دیکھو دیکھو کجاو نہ بہار
 ضد فساد کے بغض عداوت جلوچہ دھماں پلار
 اس دلو رب بنی طرفوں رحمت فضل کیا
 جتنے بت تمامی آکے سچاں شکر ٹھایاں
 ہر ملک چو لہیں کوٹیں دیتی پھیر منادی
 ضد تعصب نے یہ عداقتاں ہر کہ نہیں ٹولیاں
 سخت دلائلوں نرم کیا اہل اپنی نرمی پاویں
 آپسوچو رکھو آپر دیکھو مخالف بہار
 ہو نہ بت نہ ہو کلمہ کلمہ کو دین سکھایا
 ہو پاک کتاب خیری کل ملکیں ورتائی
 ہو رستہ دس لوکانوں سب کو میل ملائے
 رب فرماے اساتسار کبڈ مروت کیتی
 آپر اندر جدوں تسانوں بھائی اسان بنایا
 یاد کرو اُس یلے تائیں جدایہ رحمت ہوئی
 کفر زمانے والیاں باتاں پھیر نہ یاد لیا ہو
 وجہ سبک انھوں اللہ ہو ایت فرمائی

جسویں تہیں آپر اندر دشمن ہونے آہی
 فضل الہوں پھیر تہیں سب کچھ بھائی بھائی
 کفروں کڈھ قساٹ سے تائیں مسلمان بنایا
 نہیں سی جو رسول پیارا جد شریف لایا
 اپنی آں ساں دیوں والے بت مرد و ٹھہرائے
 تھوڑیاں تھوڑیاں تان لہ لہ لڑ مارے سارے
 دکھو دکھو ہوتے سب ٹولے کرے بت دھاپا
 سب فساد مٹا دیں والا نبی محمد آیا
 ہو کر رب پوجا دیں والیاں جگہیں گونجاں پائیں
 پوجا دیں عبادت لائق ہو ذات خداوی
 نرمی کر کے لوکاں تائیں نرمیاں آن سکھایاں
 دوتیاں پھر دوست کیا اپنے خلق پیارا
 کڈھ تفرقہ وحدت پھوکی اک کرتے سارے
 ہو کعبہ سب لوکانوں بیت اللہ دکھلایا
 ہو نبی پیارا جس نے ایہ تعلیم سکھائی
 جتنے کلمہ پڑھنے والے بھائی بند بنائے
 وحدت پاروں تفرقہ بندی کیتی دور پلہتی
 پھر کیوں بے اتفاقیوں پاکے آن فساد بچایا
 ضد فساد اتفاق تعصب پھیر نہ پڑو کوئی
 گھٹ تفرقہ آپر اندر دین نہ مول گواؤ
 جنہاں لوکاں دین اپنی دی وحدت نور گولائی

۱۔ جیسا کہ فرمایا اعلیٰ صاحب: نہ ملے تھے ہرگز جوڑ بیٹھے تھے، نہ سمجھتے نہ تھے جب جھگڑ بیٹھے تھے ۵۔ ۶۔
 نہ شخص ایسے لڑ بیٹھے تھے ۷۔ قصہ غیبیہ گڑ بیٹھے تھے ۸۔ ۹۔ ۱۰۔ ۱۱۔ ۱۲۔ ۱۳۔ ۱۴۔ ۱۵۔ ۱۶۔ ۱۷۔ ۱۸۔ ۱۹۔ ۲۰۔ ۲۱۔ ۲۲۔ ۲۳۔ ۲۴۔ ۲۵۔ ۲۶۔ ۲۷۔ ۲۸۔ ۲۹۔ ۳۰۔ ۳۱۔ ۳۲۔ ۳۳۔ ۳۴۔ ۳۵۔ ۳۶۔ ۳۷۔ ۳۸۔ ۳۹۔ ۴۰۔ ۴۱۔ ۴۲۔ ۴۳۔ ۴۴۔ ۴۵۔ ۴۶۔ ۴۷۔ ۴۸۔ ۴۹۔ ۵۰۔ ۵۱۔ ۵۲۔ ۵۳۔ ۵۴۔ ۵۵۔ ۵۶۔ ۵۷۔ ۵۸۔ ۵۹۔ ۶۰۔ ۶۱۔ ۶۲۔ ۶۳۔ ۶۴۔ ۶۵۔ ۶۶۔ ۶۷۔ ۶۸۔ ۶۹۔ ۷۰۔ ۷۱۔ ۷۲۔ ۷۳۔ ۷۴۔ ۷۵۔ ۷۶۔ ۷۷۔ ۷۸۔ ۷۹۔ ۸۰۔ ۸۱۔ ۸۲۔ ۸۳۔ ۸۴۔ ۸۵۔ ۸۶۔ ۸۷۔ ۸۸۔ ۸۹۔ ۹۰۔ ۹۱۔ ۹۲۔ ۹۳۔ ۹۴۔ ۹۵۔ ۹۶۔ ۹۷۔ ۹۸۔ ۹۹۔ ۱۰۰۔
 ان للذین نفعوا دینہم وکانوا شیعا کلمت منهم فی شئ انما امرہ الی اللہ ثم یدہشہم بما کالوا یدفعولہم
 (پ) ترجمہ تحقیق جن لوگوں نے ایک ٹکڑے کی دین اپنے کو اور ہو گئے گروہ گروہ نہیں تو انہیں سے بچ کسی چیز
 سوا کے نہیں کہ حکم انکا طرف اللہ کے ہے پھر خبر دیکھا انکو ساتھ آپجیز کر کرتے تھے ۱۲ (ترجمہ شاہ رفیع الدین)

یا نبی اللہ مال انہاں سے تیرا کم نہ کوئی
 دے تے کہول تہاں سے تائیں جو کچھ انہاں کا یا
 مومن بھائیو ہوش کرو کچھ خوف الہی کھا
 کہو دین تے کہو منکب کہو راہ ربانا
 صراط المستقیم جو کہو رستہ اللہ والا
 جیٹھرا رستہ دیسا سافل پاک نبی بیان مل
 ادا کہو شاہی رستہ اس مل داگاں موڑو
 بہتی جگہ کلام اللہ وچ حکم کرے رہا نہیں
 ٹیکر کوئی تساوے سا ندھکرا اٹھ کھلو
 جیکر ہو قسین مال خدا ایمان لیا ون والے
 ناچھرا یہو بات تساون بھوں چنگی سمجھائی
 اینویں بہت حدیثاں ندھماص مصیت نہوئی
 جے اوہ سب حدیثاں آتیاں اتھو لکھیاں جان
 قصہ کوہ مومناں کارن صلح خدا فرمائی
 اینویں چہ کلام اللہ ہے جتنیاں کل عائیں
 دنیا وچہ اتفاق برابر نعمت ہوو نہ کوئی
 لکھیاں بھی اتفاق کرن تا شہد بناو کھلاون

یسی خبر انہاں دی شہدوں قیامت ہوئی
 لکس بہتے تداہیں جس دم حاضر رب بولایا
 وکھو وکھ ہو دین اپنی دیاں وڈیاں مول پاؤ
 اوہ سے راضی مل حکم پکڑو جس جنت لے جانا
 جس سے دامادی آیا پاک رسول تعالیٰ
 جس سے پر عمل کس یا کل اصحاب کباراں
 او جیٹھر جھکاں دیوچہ پیکے نا اتفاق تروڑو
 آپس سے وچ چھوٹا یکے بنوں مخالف تائیں
 رب نبی مال آون ہنوں صلی شتابی ہوو
 نالے روز قیامت آپر صدق جان والے
 رب نبی سے فیصلے آپر ضد نہ کریو کاٹی
 جو گل اٹھ ترانوں ہوئے مول نہ منو کوئی
 ہوئے بہت رسالہاں پڑ پڑ حجت لاون
 واصلح خیر جو آپس اندر بہتر صلح صفائی
 ساریاں چہ اتفاق سکھایا رب اڈے تائیں
 بے اتفاقی جیہی مصیبت ہوو نہ پیدا ہوئی
 بندے جد اتفاق کرن تا کیوں نامقصد پاؤن

از اتفاق مکس شہدے شو دہیدا
 خدا چہ لذت شیریں در اتفاق نہاد

یسی وچہ اتفاق خدا نے مسمیٰ لنت بائی
 کیڈیاں تداں حکم کرینیاں عزت مل نایاں
 کتنا ملک انہاں سے قبضے ہویا فضل خدا

لکھیاں اتفاق کرن نہیں لھی بند بھائی
 وکھو کہ اتفاق انگریزاں کیڈ حکومتاں پایاں
 دن دن اچے ترقی پاروں برکت یمن زیلاہ

قالہ تعالیٰ فان نناد عثم فی شو فر دودہ اللہ واللہ رسول زکیمہ لثمنون باللہ والیوم
 الاخر ذلک خیرا واحسن تاویلا (دپ) ترجمہ پس اگر چاہو تو تم سچ کسی چیز کے بن بھیو نہ کو طرف اللہ کے اور
 رسول کے اگر ہو تم ایمان لاتے ساتھ اللہ کا وہ دن چھو کے یہ بہتر ہے اور چہا ہے جزا میں ۱۲ (شاہ ربیع الاولین صاحب)

شرعی تے اتفاق انہاں دا ایہہ حکیم بنایا
 ہندو بے نول اپنے نالوں وڈا سمجھن سارے
 ایہ قوم نصارے وچ کیا خوبی رب پائی
 وَاَتَمُّوْا کِیْسْتَدِرُوْنَ تکبر مول نہ کر دے
 سب تو ان تھیں قوم اپنی دا بہت لحاظ کریند
 وکھو پھر ایہ ہندو جیڑے کیا اتفاقات
 انہاں جہ بھی کتنے فرقے آہ آپ سداون
 بھاویں سیکھ ستان ہوئے بہاویں آریوئی
 وکھو وکھرے ہندو لوکاں سو معبود بنائے
 کئی اپر یقین نہ آوے نہ اعتبار کریند
 وکھو آپس جہ انہاں دی کیڑ مخالفتی ہوئی
 کہو رب مسلماناں دا کہو کلمہ پھر دے
 ہندو جیکوئی کسے سبوں کچھ کلیف اٹھاو
 مسلمان غریب کسے نول لکھ کلیف آؤن
 ہندو کہہ مے تا ہندو سبہ سیالے جانے
 سو سوسو عیب لگاؤن ہنوں اپنے مومن بھائی
 ہندو کہ مروت لگے سارے ہندو جڑو
 اکھیں لگے کسدا دیکھن مومن مومن تائیں
 مرن کیر کسہم کایر کچھ خود پاک تہی فرماوے
 مومن دی کوئی مومن اجکل بات نہ ہرگز منو
 ہندو بھائیوں آپس نہ دفرتے کئی سداون
 مومن ہو دین رکھیندے ہو کلمہ پڑھدے
 جیکوئی مومن تمہت کرے ٹکرے ناں کفاراں
 طرح طرح دے آسدا اوپر چوٹیں جھوٹھ مکاری
 اپنے وچ نہ طاقت ہونے غیباں طعن اڈاؤن

جوئے سو اکھن ہنوں وڈا صاحب آیا
 جیکر مسلمان ہودن تالو لڑو مرن وچارے
 قسینین دھباناں ہے صفت جہا نہی آئی
 چاڑھوئے بد خلقی کولوں بہن ہمیشہ ڈر دے
 سالہ عدالتے انصافوں ہوجاں رہن منیند
 سیکھ مومن گھر تھیں جہاں کرنگال نکالے
 ایہ مسلماناں دانگوں مول فساد نہ پاؤن
 آپس اندر ہر فرقے دی مٹھ اکٹھی ہوئی
 پتھر دے بت دودے لگے اپنے رب ہار
 وکھو وکھریاں تباں لگے متھے پھر ن کیندی
 پھر بھی آپس پوچھ لڑا کہیں نہ ڈٹھا کوئی
 کہو کعبہ کہو قبلہ پھر اتفاق نہ کر دے
 ہر کہ ہندو اسدے تائیں گھر جا کے پر چاؤ
 مومن کچہ پرواہ نہ سمجھن کچہ افسوس نہ کھاؤن
 مسلمان مرتے تا مومن اٹھ خوشی منانے
 ہر یاشکر دہائی مویا سسی وڈا مرزائی
 کالواں دانگ اکٹھ ہو کے اسدی جاگہ پڑو
 ذرہ رحم نہ کرے اُس تے سن دودر بچائیں
 ہو کوئی رحم نہ کرے تے رحم نہ کیتا جاکے
 ہندو کہ ہو دوجس پاسی سبہ صلاحیں نکھتے
 جد کوئی غیر مزاحم ہوئے سارے کہ ہو جاؤن
 غیباں ل نہ بولوں جو گے رہن آپسو چاڑھو
 اٹھ اسنوں کافر ہندے بے سمجھی دیاں لاراں
 دشمن دین دیباندی جاکے کرن حمایت یاری
 جو کوئی اٹھ مقابل ہوو اسنوں تہتاں لاؤن

ہندوؤں کو کوئی سادہ و آسے سے تہیں نہ
مسلمانانِ نول عالم کے حق بیان سناؤں
ہندو اکثر جھوٹے اپنے آپس چھو کاؤں
ہندو لوگ ہر نیک چارے طرف کچھ جی ہوں
ہندو کو اتفاق تمامی اپنا رعب دہاؤں
ہندو لوگ اتفاق کرتے ہیں ہو گئے موٹریاں و
ہندو و بھادویس آپس اندھ بھون لکھ اجڑے
مسلمان ہزار محبت آپس وجہ کماؤں
قصہ کو نہ سب تو ماں وجہ قومی غیرت ہوئی
تا ہیں روز بروز انہادی حالت گھٹدی جاو

سارے اٹھ کے چہ نہیں لکے سو سو خاطر کرے
خدمت جو گئے ہو دن نامیں الٹیاں بیاں لادوں
مسلمان عدالت باجہوں ہوں قیامو آوں
مسلمان مقتدیاں اندر سب نصیب بار بڑاؤں
مومن بے اتفاقی کر کے سنگ نہ مومن گواؤں
مسلماناں دی بے اتفاقی گھٹے اٹکار
قومی مند امنگ ناہیں ننگ ہو جاؤں توڑو
ذرہ نقص کسے داو کہیں فتوے کھ لگاؤں
ملک ساڑے اہل اسلاماں ایہ پروا نہ کوئی
بے اتفاقی تے انجھڑی سخت عذاب نہ ساو

دعا

یار رب دیہ اتفاق جنابوں ہر یک میں تائیں
بدظنیاں تے نکتہ چنیاں غیبت حسد بلائیں
بغض عداوت غصہ کینہ سختیاں دور ہٹائیں
نیک ظنی خوش خلقی تے سہر دیاں آسکھائیں
حکم تحمل صبر سہارا سمجھنے فکرائیں
توں سبہ عرضاں سننے والا یار خالق سائن

ہو گھٹ کر نہ سبہ مومن و سن خوشی خوشائیں
ضد فساد و عناد تعصب سہدے دلوں و بچائیں
نرمی تے سلوک محبت ہو رہا پیار دہائیں
شفقت تے حسان مروت ہر دلاں چہ پائیں
تفرقیاں نوں دور ہٹا کے سبہ و میل پائیں
کر کے فضل پذیر عاجز دیاں کر یہ قبول پائیں

باعت و تعلیمی اکثر اقوام اہل اسلام و کریم سیدزادگان پران پنجاب

دو جا اس تعلیمی باروں شامت نازل ہوئی
جاہل تے معلّم ہزاراں گینیاں گانج نہ آو
اوہ بھی وڈیاں شہراں اندر ولی ولی چلیں
ملک ساڑے چونہ قسماں کو و سن مومن سار
پہلا قسم چائاں وچوں قوم جو عزت الی
نسل امام حسین ولی دی سید سبہ اکھائے

مسلمانانِ نول علم پڑھنا شوق نہ رہیا کوئی
اہل علم جیواں ٹھے وچہ لوں رلایا جامے
پنڈاں اندر زری جہالت وحشی بوک بلائیں
ایہ علم پڑھن تھیں اکثر جاہل رہن و چار
سید پیر قریشی تے سبہ تو ماں تھیں عالی
پیر امام حسن دی نسلوں پیر تمام ساند

سید کہن جو اسیں حسینی ساڈا شان زریوہ
 پیر کہن جو اسیں ڈیرے ساڈا شان گرامی
 اسے فخر اندر ایہہ اکثر جاہل رہن چارے
 علم پڑھن نوں اکثر سید دیتھیں بُرا منادوں
 ساتھیں ایہ ملوانیاں دلا کم نہ ہوندا بھاٹی
 وچ جہان مریہی طالبی بہت ساڈی ہوئی
 اینویں کوئی اپار نہ سانوں وچ تمام جہانے
 کل جہان مرید ساڈا ہر کوئی سیس لوائے
 جتوں جاواں متھیں چارواں گاہک کھاندراواں
 اینویں اکثر سید لولہ علموں ہے ذرا ڈا
 پڑھنا علم ضروری آما سید تے پیراں دا
 کیتھوں پڑھا مڈہ علم دا اول کس گھر آیا
 اول کپڑے گھرے اندر اُتریا علم خزانہ
 کون آہا اوہ جس نے پہلوں جام علم دا پیتا
 کون استاد معلم آہا مادی سارے جگہ دا
 کس دگھر تھیں رس علم دہیلہ ہو یا جاری
 کسے اُپر قرآن پیارا رب نازل فرمایا
 کس نوں مال الم شرح دے رب مخاطب کیا
 کس دے سینے وچوں باہر نکلے علم تمامی
 ہائے افسوس جو سارے جگہوں علم پڑھا دنا
 آل نبی اولاد علی دی سید پیر سداون
 وچ حدیث نبی فرمایا میں ماں شہر علم دا
 صد افسوس جو اس نلے دے دوہتے ہوں پڑھا
 شہر تے دروازہ دونوں اپنے ہوں جنہاں دے

کر بل وچ شہید ہو یا سی وچ اسدا دادا
 وٹے بھائی دی اولادوں حسینی اسیں تمامی
 کوئی قلیل انسان دے وچوں پڑھے علم اکار
 تاہیں نااطلا دیتی نوں ہرگز علم پڑھاؤن
 کیڑاوانگ کمینیاں لوکاں پھر کتیاں چاٹی
 علم پڑھن دی ساڈے تائیں لوڑ نہ رہی کوئی
 جتوں جاواں اچھہر یاواں شر نیاں تے شکر تے
 کیڑا پڑھ پڑھ علم مکے فنانع مغز کھپا دے
 علم پڑھن دی لوڑ نہ سانوں پیشہ ایہ علم اول
 نا جان جو جدی ورثہ ہے سی علم اسدا
 ہائے افسوس انہا نوں یہ گل نہیں کوئی سمجھاوا
 کس نے نالے کس دے علمے جگہ اندر ورتایا
 اگوں کس خیریت اپنی ونڈی وچ جہاناناں
 کس سوہنی پھر لوکاں تائیں جگہ وچ عالم کیتا
 کس دگھر ہر بار علم دا گٹھاٹھاں دیکے وگدا
 کس فیاض گھرنے وچوں پڑھیا خلقت ساری
 کس دے گھرنوں کل علم اندامیت علوم بنایا
 کس اینہہ علم خزینہ کل علماں تھیں بھریا
 دسو کیڑے گھردانا نا پاک رسول گرامی
 اسے دی اولاد پیاری قدر نہ اسدا پایا
 صد فہوس جو علم پڑھن دی نیڑے مول نجاؤن
 علی ایہی دھڑا اسدا قول رسول اکرم دا
 اس دے پوتے ہوں علم نہ وکھن راکھی
 اوکھوں شہروں باہر کس پھر کتیا کھاند

جو کوئی چھوڑ آیا دی تائیں جنگل طیرہ لک
وسے شہروں نکل جو کوئی لے و نجا اجا ط
ویں وطن گھر بار پیارے جو ناکدیں سنبھال
اپنی تھیں مالکی اپنی جیہڑا شخص لوٹا وے
چھوڑیا علم وراثت اپنی سیدزادیاں پر
تھوڑا بہتا ہوا کوئی جے علم شناس ہو جاوے
بے علمی جے آپ و چارے کرے عمر ازائیں
نا اولاد اپنی نوں اکوں لکھن پڑھن سکھاوے
اسے طور قریشی جو اولاد اصحابان یاراں
ایںویں پیر و مہنگانے جیہڑے توں ملن کوکھ
اٹاں بچھ علاقاں ماندہ پھرے مکر بناٹی
ہکتا لال کتاباں ایںویں کجیاں میٹھ لوکباں
جد و کتاب کد کدے کوئی اٹھی کدہ کہلوکھ
ایہ سبہ وچ پنجاب علاقے مکر ی پیرساوے

آپے اپنا جانکلیاں چہ زوری نام دھراوے
رب کھے پھر اسوں جیہڑا دس لمے بگھیاڑاں
ایںویں جے جو آپ دھنگا لے لیند اویں نکالے
لکھن وایاں تے پھر اُسا طعن نہ کوئی آوری
پایا زور جہالت اُتے کل میںہ فقیراں
اُکے طعن لگا وں مہنوں پیراں لکھ لگا وے
خوب انصاف جو پیراں پیراں پڑھو وایاں تائیں
جے نقوید سنگے کوئی آکے سکیاں لیکھاں وایاں
تھوڑے علم پڑھن لے جیتے ایںویں کرن بہاں
بھی نگیانے ہو جیہڑاں سکے جاہل ساسے
لے وال کلاں وچ مالیاں سبز پوشاکی لکھ
جانکلیاں لکھن کارن گتاں کئی بنایاں
سیدھ آچھ نہ جانن اُسا ایسے جاہل ہوکھ
لکھن پڑھن نہ سکھن ہرگز پندی نظری آواں

بے علمی پریند ان

دو جا قسم زمینداراں واجٹ جو پھوریاں لے
اہناں جے بھی جتنا عرصہ پیچھے گزرد دیا
جن جیوں جیوں کجیاں کجیاں ان تعلق جوڑ
ہنیں تا پیچھے گزرد جیہڑے ڈو جیہڑے پیر
اکثر جیہڑے ویرے جیہڑے مالکیاں و سب
جیہڑے گا میں دولت وافر ہوں اُکے واسے
جانن کجہ درود نہ کلمہ بانگ صلوات نہ کاخی
مرجہ وے کوئی اہناں دسم جیہڑا نہ کر دے
ناکج پڑھن نہ لکھن جیہڑاں لکھ لکھ لکھ لکھ

بعض کم حیثیت عاجز بعض ہوں سوکھالے
علم پڑھن واکدیں کسے نوں خوب خیال نہ آیا
اکجہ سرت سنبھالن لکھ اوہ بھی تھوڑی تھوڑی
لکھن پڑھن پڑھان واکوئی نام نشان نہ جانے
علم پڑھن ہمیں نفرت آوے سخت اہناں تیاں
راٹھاں اے اے کیم نہ پڑھنا علم پڑھن ملو اپنے
روزے اے نمازاں کولوں جیہڑاں کیم ہی
کجہ کہو وین لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ
جیہڑاں لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ

ایسی سخت جہالت بھی رب پیش نہ کسویا ہے
 کل پندال چہ ایہو حالت جنوں نظر کیوں
 بند و اکثر کول او نہ لے ہوں محصل بہائی
 جواوہ چاہن کہہن پوچھن جہاں خبر نہ کوئی
 بت نہجنا ان نہ کہہ پڑہ جان رید و اسر کوئی
 سہیاں کہنے جٹ نہانے ہند و سانبھن دے
 بت او نہانے وٹ نہ سچن جواوہ دٹ لگاؤں
 کہت کہت کہتیاں جٹاں کولوں سیرت سارو
 وٹ وٹ وٹاں کھل جو گڑگڑاں بھی کٹ کھاؤں
 سووٹ بڑ سوواں تے باقیان نہ کڈاؤں
 ایسے طور جواں مولیاں کیسے ننگ ہزار
 سچ بچو تا بندوں نہ ہرگز دوسر کوئی
 ہند و پتا کہن پوچھن جہاں شروع کریندے
 بند و جہاں نال سکھاؤں آیا بنا اوڑا
 بند و اندے پت بندگی پڑو دوسر جاون
 بند و اندے پت ہیاں پر تختیاں بیٹھ لکھیندے
 بند و اندے پت پڑنے وجہ لکھیں بیٹھ کریندے
 بند و اندے پت کوڈی کوڈی کر کے جمع رکھیندے
 ہند و اندے پت کچھ کے ڈبل روپے جوڑن
 بند و اندے پت میلیں آں رقصاں کہت لیاؤں
 بند و اندے پت ڈوی ہو کے ہیاں کھ نکالن
 بند و اندے پت ڈوی ہو کے ماہیاں کھ کھان
 کیا کیا کہوٹ ساں میں تینوں ذکر نہ کیا جاک
 خبر نہیز جو تھوں ساڈی قسمت ہوئی آوئی
 نا اولادوں میں پڑناؤں علم نہایت غاں

جیڑی مہلوں بندے تائیں کپڑ حیوان بناو
 جانگلیاں چہ پڑھیا ہو یا ورا کوئی دسیو
 گھر باہری گل مختاری ہتھ اٹھانے آئی
 بے علمی وجہ سیکڑیاں دی اینویں ترقی ہوئی
 لالہ چھیاں لالہ ہوراں کیٹانے گھر گالے
 لہہ راج نہ چوڑن اٹھاں ایسوں دلوں وکلنے
 پٹ اولٹ پٹ اوٹھاں نول سپنہ پٹ چلاؤں
 کر کے سٹ سر سوئی آخر تختوں سٹ رلاؤں
 پچھ قلم داٹھ نہ تیغوں کٹ جڑیاں لیجاؤں
 ہوئی ہوئی جٹاں تائیں کرکٹاں بہاؤں
 ایہ راج نہ سچن مور کھ بے علمی یاں ماراں
 ایسے بے علمی سے پاروں شامت نال ہوئی
 مسلمان اولاد اپنی نول علم نہ سکھن دیندے
 جٹاں سے پت جہاں سکھن دہر لوڑیدا اوڑا
 جٹاں سے پت گلیاں نہ رخس فسادیکاؤں
 جٹاں سے پت جھاڈیاں نہ دھو پھرن اکھیندے
 جٹاں سے پت داریاں تے دھوئیں پھرن پھو لیندے
 جٹاں سے پت کوڈیاں کھیند یا پڑ کوڈیاں پیندے
 جٹاں سے پت کچھ کے ڈبل روپے جوڑن
 جٹاں سے پت ٹانگر کھا کھا کپڑ گھٹے پاؤں
 جٹاں سے پت پھوٹے داتر کہ موڑی گالن
 جٹاں سے پت پھوٹے سدا جیاں کچھ ہوش سنہال
 تاک نہ حالت مسلماناں دی رون چھان چھان
 ایسی دولت چھوٹ علم دی منج جہالت تہی
 نا اوہ علم کھوٹ دیا سے رہیوں تہی حال

دینی علم قرآن کتاباں جٹاں بخش ٹھہرایا

جیونکر کے خدا کے بندے مینوں ذکر کیا

حکایت

جٹ کسوف لڑکے تائیں رب قرآن بہایا
 دیکھ پوایا یہ میرے تائیں چیز لیت ہی آج کوئی
 باپ کہیا کڈہ دیکھاں شاید کم سے آجاو
 ڈٹھا جٹ قرآن جدول وادما سخت ترھا
 کہندا ایہ کی گھر اپنے توں بھکھ سہٹیر لیا یا
 جا کے سٹ شتاب دتھائیں جتھوں تہہ لیا ندا
 اسے وقت شتابی لڑکے کھری بچیاں کیتی
 خاص کلام اللہ کے حق وچ ایسے وہم جنہا نہ
 قصہ کوتاہ قوم جٹاں دی راٹھ تیدی آہی

نال خوشی ہے لڑکے عاجز بیٹوں آن دکھایا
 دو تین کپڑے آپرے کے وچ لوکائی ہوئی
 کڈہ قرآن شتابی لڑکا بابل نوں کھلاو
 گالیں مندے دینا اسنوں ڈر بچیاں نٹھا
 جسدے کول ڈٹھا ایہ اول پند انظری لیا
 نہیں تانے اسنوں کھی ایہ لوٹا دیکھ چواندا
 ڈردا ڈردا وڈر شتابی آیا رکھ مسیحتی
 کتھوں اوہ اولاد اپنی نوں دوجی علم پڑھاندا
 ایہر علموں کنڈا نہاندی رب دی بے پرواہی

نے علمی مسلمانان تجارت پیشہ

ترتیبے لوک وپاری جیڑے کار دیاں رکھیاں
 دو جیاں تو مان لوں ایہ کجہ ہوون لوک سببانے
 ایہر اصلی علم جود بنی اس دل کوئی نہ جاو
 ہندی علم اجیا جیڑا اتھیں آپ کھیوے
 علم آلا جے عربی یا پھر فارسی پڑھدا کوئی
 پڑھیا علم نہ پڑھتے جیہا رومی سارے جگدا
 شوم علم ایہ کم سے نہ جوچہ فیض نہ کوئی
 علم ہووے تا ایسا ہووے عام جو فیض کھنڈا
 ٹا کرے علم اجیا اسنوں جو کوئی پڑھن پڑھاندا
 علم آلا جو پڑھ کر بندہ لوکاں فیض پوچھا
 ٹا کرے علم نہوانا ورثہ ایہ او نہاندا
 خوبے لوک کھی انہاں چوں مسلم ہوئے بہائی

جیونکر خوبے اتھیر لپے یا پھر شیخ سداون
 تھوڑا بہتا لکھن پوچھن قوم انہاندی جالنے
 ہندی ٹا کرے پڑھ کے ہر کوئی اپنا کم چھاو
 اسے ویلے پڑھتے ناہی شکل پیر پیر
 ایہر اول بہت انہاندی کھٹ لوچ ہوئی
 اپنے اکھر تپے تائیں جسدا بہت نہ لکدا
 ٹا کرے ناو دیاں عزت اسدی ہوئی
 جیڑا ہرنوں فیض پچاٹے ہر اکدے کم آوری
 جیونکر شوم علم برائیوں او بھی شوم ہو جاتا
 چنگا پڑھیا علم جو ان شوم پچا سکھدا
 اہل اسلام نال ہمیشہ لکھتے جیہا ندا
 کیتی دور انہاں جس لکھ کر شکر برائی

ایر تیر تیر پھلیاں عازاں اچو نہ زائل ہو یا
چونکہ بعض ویاہاں سوداں لیند ورنہ نہ درو
بعض سخت ہوں متعصب سدھدی بہار
گہمت دیناں وہ لیناں پھنی ڈھک بہت کریند

اکثر نیکے ورے ورے کر لیند بد خوین
ایویں چ ویاہاں سودیاں بہت چلا کی کرے
بولی باز لاتے متکبر دینوں بہن کھناسے
جدوں ترکاری ٹولن لکھ ٹونگو بہن مریند

مثال

ہنسیاں میں جو شہر کسے وچہ خوجہ آغا کوئی
ہر ترچہ محبت کر کے جامع مسجد جات
ڈھاجٹ کسے نے ہنوں وعظ ویا لے رڈ
پڑے ہر کے پچھید اس تہیں جٹ غریب چار
کہندا میں سکین تمانا آھو چہ شمشی والا
لینا سی کچہ ریشم آستے دلوں صلاح پکا دی
ہی ایہ جٹ محراباں والا وارھی بہت ودائی
رونداروند اسن کر داجد کوئی مسئلہ تھیوی
نعمت ہو یا جلد وعظ تے خوجہ ہٹی اوپر آیا
کہوں رہیے جٹ تمانا کھوچے بیش ٹکندا
خوشی خوشی لے ریشم اتھوں ہو یا جٹ رفا
گھر جاکے جد جٹ تمانے ریشم او لا تو لایا
بہی آکھے کس بھڑوئے ایہ ریشم دنا تینوں
وچہ مسیتی ردوی بچھا جاپے بہت یمانا
کی جاناں جو پیتا کے متھے لایس ٹپکلا
نہیں سی خوجہ پتھار سلسے ہوں ڈوٹھائی
جی آکھے خضرہ تینوں سب بھرا سیاں د
ایہا ریشم پتھار سلسے دل جس کوں تہہ عطا
ریشم بھی آسنال لایا دھیا ان مسیتی
اوہا کہو جاسکواں پھر آروناڈا میں ڈائیں

سندا وعظ کلام ہمیشہ بہت محبت ہوئی
سُن سُن وعظ بیان مسائل رووی نہر جلاو
اُس جاتا یہ ہے کوئی بھارامو من معلم ہوندا
دس بزرگا کون کوئی توں ہون رہا پیارا
سُن کے جٹ ہو یا ہوں راضی بنیاں کم سکھلا
ایسے نوں جل رقم وٹاواں جد ہٹی تے جاوے
سرتے پڑی مولویاں ی گلوچہ تسبیح پاٹی
لسے تہیں جل سودا لیسے ریشم چنگاڈ ہیوے
جٹ ہوراں بھی اسے کوں ریشم رنج کڈ لایا
کھوچہ ریشم تول شتابی پتھ پڑی پکڑ اندا
کیا جانے جو من کوں جو ٹنگ ماری جانا
ادھوں بھی کچہ تھوڑا تھا ایسا ظلم کیا
جٹ کہو یک مو من بھارا ٹکڑ گیا ج مینوں
میں جاتا جو نیک ہو دیکھا ایہ کوئی مرد ربانا
رونے اسد تھوڑا مینوں اٹھری تگ کے بھلا
کی ہو یا جے بنگلے وانگوں دھیمیں شکل بنائی
جو سو موہنی ہو ویا بھی ٹنگ کرنوں نہیں جاک
آٹھو پیاں پتھ جٹ بھارا جتھ پڑ ہن نوں جلاو
ہو یا وعظ شروع سو پڑ چٹ ناریاں کیتی
جٹ ہوراں بھی تاتہا سنوں ٹکڑیاں اٹھ

واڈا رونہم رگا جو پہلے آپ جہت کر کے
ایر لے جیکر اسدا بھی امان دیوچہ بینوں
اگے تدھ ایہ ریشم بینوں ادھ نہ پلے پایا
جیکر ایسے کارن ہن توں کجیت جھجیں روزا
اچھا شور ہو یا نا لوکاں گل تمام پوچھ سائی
نال طامت لوکاں سوں بہوں تیر منہ پایا
القصد ناہو جیہی ہوسے خلقت ساری
بعضے نیک خلیق بھی ہوں خواصاں کمان
اہل علم بھی خوشیاں اندر ہوں کئی اکاے
ایہی علم آنا ہک جیڑا بعض جگہ کم آوے
اس منحوس علم نہیں اکثر کوئی واقف تھیندا
بے ترسی بے رحمی کر دیاں اُنسوں خوف نہ آوے
مال دیگانے حق میگئے کھانے ناشر ماون
بس مٹیاں جس علم ہنہنہاں غیراں نفع نہ ہووے
کی ہویا جے دنیا اندر دودن موج اوڈاٹی

جست شبانی ریشم کدہ کے منٹھے ہونے لگے
لیسے ایہ بھی میرے کولوں افسردہ سی منوں
ایہ بھی مول نہ بھانا بینوں سول کیجے دہایا
پیلے جیکر اس تعین تیرا سول مٹھیں اُوند
تا پھر جیٹ حقیقت ساری مجلس وجہ سنا لی
ناسے جیٹ نمائے تائیں اصدا حق دیوا لیا
وچہ وچہ بعضے ایسے بھی گئی ہو وں ٹہر پاری
کرن سخاوت مسکیناں نوں ولت مال لٹا وں
ایہ پرندی ٹا کر یاں تھیر قنف ہوں سارے
ایہ عام خلائق استحصی ہرگز فیض نہ پاوے
بیشک اہل ہنوداں انگوں کیسا ندی رت ہیندا
خود غرضی تے حرص زیادہ لوں لوں چہ سہاؤ
وڈو کچہ انہاں تہیں ہوں جیڑے ترس کما وں
ایسا علم ہنر بھی ایکن شامت دی منہ دھوے
لگن پتے تداہیں جگہ کے جدو قیامت آئی

بے علمی عوام اسلین پیشہ وران وغیرہ

جو تھا قسیم جو پیشہ ور تے کئی لوک سہیندے
سویں او مار کھٹا ہر جالب پوچی ماتھی نامی
اینویں ہور ہتھیاں توں ناک بہ چون سداوا
خط پتر یا کاغذ کوئی جدوں لکھانا ہونے
جنے کہنے لوز کاغذ جگہ کے منتاں پھرن کریندے
ہٹیاں پھر کر طاں کولوں لیکھے وینج کر اُون
کیسی تھکتے بے عزتی اس گل اندر ہوں
نال بیگاناں مرداں جگہ کے کس مغول کھیرے

ایہ بھی اکثر علم نہ پڑے جگہ اوکھے تھیندے
درزی تے ترکھان پنجاے چپنے ہور قصائی
ناکچہ آپ پڑھن تے نہ اولاد ایں علم پڑاوا
یا پھر مرنے پرنے اندر نہوندا پانا ہونے
بہتے مودہ کھ آپ نہ جاوے ناں طور گلیندے
مٹھیاں مٹھیاں نکلاں کر کے چٹھیاں ونبہ لکھاوے
جسویے کوئی رن کسوی وینج بازار کھلوسے
ریشم ایہ خط لکھایا تیرا سیری جس مٹھیرے

جو توں کھیا پڑھیا ہونہوں یا اولاد پڑھانوں
ایہ مسئلہ میں اگے چل کے کھول سناں تینوں
کیا کیا اس تعلیم والے دساں کھول نتیجے
یوں پڑھ لکھ لکھ کے کتب آپ ہنیرے
آپ غلطی کھا ہی بھاری لکھن پڑھن نہ سکے
بیشک علم پڑھن تھیں جہاں باں غافل تریاں
کجبردوم کھلاں مراسی فالتو قوم پڑاں
کل حرام انہادی کھٹی جو کھسیا سو کھویا

ہیٹیاں تے گھل کے اپنی کیوں توں ان کھانوں
ایہوں کر کے سنگ تہاں غصہ چاڑھ مینوں
آپ بھل اٹھا ہے منہ اینج بڑا جو نیچے
کیوں ناسیک پوچاوں آپ بال بال جھیرے
ہتھ بیکلے قلم ساڑی جو چاہے سو لکھے
کیوں کر نکال دہانوں مہر جہانے وہیا
انہاں داجہہ ذکر نہ پھو لو رکھو گل تھایاں
ڈوہاں کھسیا تیاں کھا ہاں ایکھا ڈوڈا ہاں

فضیلت علم و تعریف علم القرآن

بہت قسم علم خدا نے دنیا و حجب ادا یا
اول علم شریعت جہنوں دینی علم تہاؤں
دینی علم پڑھ جو مومن دین ایان سنواری
دینی علم قرآن حدیثاں فقہ کتاباں نوری
علم کتابت علم طبابت علم ادب نشا و
دوہاں علموں کو لوں جاہل مومن اج مساوی
سبہ علمان افسر آما علم قرآن نورانی و
یعنی پاک کتاب خدادی خاص بنائی ہوئی
کل کتاباں اگھیاں دتوں دیکھ آئی ہوئی
ہر ہر آیت روشن جسمی کہول سنائی ہوئی
اول آخر ہر منکر تھیں فتح نیامی ہوئی
نور ہدایت برکت رحمت جو چہرہ پہلیاں
رحمت عظمت عظمت حکومت جنت موج بہار
نور انشتہ رحمت سار سار سار
نور انشتہ رحمت سار سار سار

بہر علم ضروری جہر اڈو نہ قسماں تے آیا
دوہا علم جو دنیا والا طرح طرح دواؤں
جو کوئی علم پڑھے دنیاوی موجیں عمر گدے
مومن اہل اسلام کل رن ہر یاہ علم ضروری
ایہوں علم حساب پہلے کم دیوں دنیا و
تاوہ دینی علم پڑھن تے نا پڑھدی دنیاوی
ساریاں علماں اند جہنوں رب بخشی سلطانی
کل فضیلت نعمت دولت جہر پائی ہوئی
گو یا کل صحیفیاں لکے مہر نگائی ہوئی
ہر ہر پند نصیحت جہر جہر سبھیائی ہوئی
غیر تیاں سہرام دیا ندری خاک اڈائی ہوئی
حکمت علم نے عرفان بہتے توہمیاں یاں
حسد و حوں حال ہوں ہر انعام ہر اہل
کل شغل جہر سار سار سار
کل شغل جہر سار سار سار

محکم تے بے نقص تمامی اول آخر توڑی
جس تھیں کچھ نازل ہو دی ہو کتاب کوئی
ایسی پاک کتاب نورانی خالق پاک اوتاری
بکھناں مول نبیاں سنوں میں ہوں کھلوئے
دو جہاں تو ماں پر کاہنوں میں امانی ہو
مسلمان سداون ہو ہوں امت نبی سداون
اہل اسلام دی اس طرفوں کٹا جیہی ہوئی
بعضے لوگ قرآن پڑھن پر معنے مول جانز
بعضے ملاں لوکاں تائیں معنے پڑھن دیکھ
طرح طرح تشیلاں دیکھ خلقت انہاں بنائی
باہجہ قرآن اوہ ہو کرے دی گل نہ منو کوئی
نالے گل رسولان اوہ ہو جیہاں پھیلے
شجی اے فمیت ہمیشہ بنے رب تعالیٰ
حتیٰ قیوم ہمیشہ زندہ کہو اللہ سائیں
سب بنیاں تھیں نبی محمد زندہ کہت بھلے
کل مراد ادا دیوں والا ہو رب تمامے
کیڈی الٹ کرے اوہ جیہاں معنے پڑھو قرآنوں
ولیانے وجہ طاقت ہوندی ہوئے پہر جوابد
ربدیاں کتیاں ہوڑن جیہاں نور انوار
ایہو جیسے ڈھکوسے ملاں گھر گھر دلوں سداون
صلی غرضن جان جاہل کیوں ایہ منع کریندے
وچوں راہنماں ہوندی آپ نہ معنی جان

جسدے اندر اللہ صاحب کسر نہ کوئی چوڑی
روز قیامت تائیں سبھوں ایہو کانی ہوئی
نہائے فسوس جو اس دی کوں غافل دُتیا ساری
جہاں کجا اقبال کیتا سی اوہ بھی غافل ہوئے
اپنی قوم ہوئی سب غافل اپنے رونے رواں
ایہ نال کلام اٹھی ہرگز جیت نہ لاؤں
پڑھدا علم کلام اللہ داسیکڑیاں تھیں کوئی
بعضے حق معنے پڑھنے بہا راعیب پچھان
مورکھ آپے ہو رانوں بھی ہو کھ نال کریندے
آکھن جو کوئی معنے پڑھدا ہو جاندا مرزا ٹی
جو کج حکم قرآن مطابق کرے امتا سوئی
اللہ نال نہ ہو کرے نوں مول برابر جانے
اُس بن ہو نہ سمجھے کوئی رکھن مالن والا
اُسے باجوں ہو کرے نوں زندہ جانے ناہن
باقی گل رسولان تائیں فوت برابر جانے
پیر فقیراں نبیاں لیاں نال نہ مول رلاو
ولیاں داجو منکر ہووے خارج ہے ایمانوں
مار چیریاں ملک الموتوں دجاں کہت لیاو
کیوں نامد اہنا نہ ہی سینگے ہر ویلے ہر حالے
لوگ نہانے جاہل ہووے ترفیقین لیاو
کس گلوں یہ لوکاں تائیں سختی پڑھن نہ دیندے
افواں ہووے فریب بنا کے لوکاں تائیں ران

حکایت نیم ملان
کران حکایت کے رتے ملاں آوے

تھوڑا بہتا علم فتنہ دارا نامہ سے تائیں
 بانگ صلوٰۃ نماز جماعت پنجے وقت کراؤ
 مرنے پر نادیوں سنوں سارے لوگ شہرے
 بکریں چترے دینے گائیں جو جو ذبح کر اویں
 قل جانے جو تھے ساتے ہو چھپے دیوں
 کئی پلٹے صابن تہ بند ملاں آن سنبھالے
 بنیاں آن تو نگر بہار دولت وافر ہوئی +
 لیکے بچہ پتا سے شکر کول ملائے ربا
 ملاں خوش ہو یا تے شکر کر کے دم کھوائی
 کہند اجڑ قرآن پڑھاؤ معنے نال سبھاؤ
 کی کچھ مطلب اس دے اندر دستہ حکم ربانے
 پکلی روٹی پڑھ دیاں اسے ساری عمر نڈاری
 پیا کہیں ملاں نے تائیں کوئی جواب نہ آئے
 جے ہن اگھاں سن دی تائیں معنے اسیں نہ جانان
 اتنی مدت جو نکر تھے کیتیاں موج بہاراں
 تالے بہت بیگزتی ہو سی وجہ تمام لوکیاں
 ایسا جاہل جس نے تائیں علم قرآن نہ آوی
 کر کر سو چاں آخر ملاں ایہ صلاح بنائی
 پڑھ لا حوالاں اکہن لگا جٹ نہانے تائیں
 خبر نہ تینوں کفر و اللہ و حق قرآن تیاندا
 توبہ کرتے کناں آہر ہتھ لگا شستابی
 جٹ نہانے نوں اُس ملاں ایسا سخت بہایا
 اینویں بعض پیر نے ملاں ہوون علموں خالی
 سنیاں میں ہک موہر سیتی ملاں وعظ مستاندا
 ترجمہ پاک کلام اللہ دا پڑھنا آئے پڑھنا

پھر نام بنایا سنوں لوکاں جائیں بنائیں
 ملن بہت دویفے راتیں پٹاں بند کیاو
 نالے ہر یک عید جمعہ تے خدمت اُسی کرد
 کل جلالیاں بھیکہ سارے ملاں نے گھر جاون
 ملاں نے گھر خانہ گوشت راتیں راتیں میون
 کئی کھج دیاں رتھاں وٹیاں لٹھے کئی حلا
 اچن چیتی جٹ کسے نوں شوق علم دی ہوئی
 کہند مینوں علم پڑھاؤ مال قرآن لیا یا
 کہند اس ہن کی کچھ تینوں اسیں پڑھاواں ہائی
 علم کلام اللہ دا مینوں خوب طرح سمجھاؤ
 ملاں سی نادقف عاجز علم قرآن نہ جانے
 جٹ قرآن دے معنے بچھے بنی مصیبت بہاری
 کرے دلبدان لڑکانہ کی ہن اگھیا جادو
 دُندے مار سینوں مینوں جھاں کٹھ جھانناں
 بھراہ موجاں ہتہ نہ اوسن جبر سو ٹکراں
 ہر کوئی کہسی مفت اسڈیاں ہنگاں کھڑیاں
 ملاں بن کے لٹیں سائوں ہر کوئی لعنت پاوے
 کرینے مکرانھے ہن بھارا ہو نہ صوت کاٹی
 ہوش کرنا کل اجیہی مینوں بھیرے الایں
 جھ کوئی اسدے معنے پڑھا کا فرادہ ہو جاندا
 دیکھاں جیڑے معنے پڑھے ہوئے سب ٹاپی
 نیک رگڑیندا توبہ کردا نیکل مستیوں آیا
 حلویاں پچھے سیہ لوکانہ دی آن تری گالی
 فرج و جاکے میلس اندر ایہم گل پیا لاند
 اینویں بہت جوں سیہ پچھیدی ہر دینوں ہتہ پانا

معاد اللہ جب ایس طرح دیاں تھیں دین کے
 رس پناہ دیوے جد مکرمیاں ایسے مکرمیاں
 یارو علم قرآن خدا نے پڑھنا فرض بنایا
 جہ تکس مول نہ بھیجا جاوے پڑھ نہ شای
 جہ تک پاک کلام اللہ سے معنے کوئی نہ جانے
 علم قرآنوں لوکانوں جیسی نفرت ہوئی
 وجہ جہالت اہل اسلاماں اپنا آپ گواہیا
 بے علمی کے ملک سادے لگے جدول اکھاڑے
 ہوش کرو کہ اہل اسلاموں اپنا آپ سببہ مالو
 دینی علم پڑھو سب پہلوں کر کے نیک آواز
 دینی علم قیامت توڑی گئے وجہ نہ آف
 جیکر بہت نہ پڑھیا جاوے تہوڑا قدر پڑھو
 غیر ان نفع پوچا دن جوگا جیکر علم نہ آف
 اسے طور جو دنیا والے علم بتیرے آئے
 جیکر سارے پڑھتے نہ جاوے پڑھتے کجہ ضروری

کیونکر علم کلام اللہ داکھن لوک نہ مانے
 کیوں نہ پیر جہالت بہ نون ل دل جتھو پائے
 بہت ضروری بہت ضروری بہت ضروری آیا
 کیا جانے کوئی اسے اند کیا کجہ حکم شہانہ
 کیا سمجھے جو اسے اند کیا کجہ حکم ربانے
 دوجے علم حدیث نقدے کیونکر سکھے کوئی پ
 چٹی داہری ہونیاں توڑی کلمہ راس نہ آیا
 بیدینی بھی لوکاں اتے چڑھ گئی مار کو داری
 سبب علمی بے دینی تائیں گھر تھیں مار نکالو
 آستیں بچھے دنیا والے سکھو ہونگا دے
 پیر اتنا پڑھنا بہتہ جتنا پڑھیا جاوے
 نا پڑھتے تھیں پڑھنا بہتہ جاہل مول تھیوے
 اپنا کم چلا دن جوگا سب پڑھیا جاوے
 جیونکر دو تن تیرے تائیں بچھے اکھ سنار
 آون کم ہمیشہ جیکر اللہ یادے پوری

اقسام علم دنیاوی

اول علم طبابت والا جنسوں حاصل تھیندا
 ہر بندے فول سودو کارن سدا ضرورت ہوندی
 دو جا علم کتابت ایہ بھی فن نہایت عالی
 کئی ہزار کروڑاں مطبع کھلے اس زمانے
 بھاویں جتنے کاتب ہوں عالی رہے کوئی
 تہا علم ادب و اجسوں علم مجالس کہنے کے
 مجلس اند گل گزندی شکل انہاں نہ آدو
 ایہ بھی علم ضروری ہوندا ہر اک بندے تائز

دنیا دے وجہ عزت پاکو بھلیں پھرے تولیندا
 جیکر حکمت چل پوڑا سبہ تھیں وہ کھلندی
 اس سے وجہ ہر ہر جاگہ لوڑ کتابت والی
 گلی گلی تے کوچے کوچے دسدے چھاپے خانے
 اج زمانے خوش قلماری بہت ضرورت ہوئی
 جو اس تہینا واقف ہوں اینویں ڈنگر بہند
 جوں جاوے ہوں مزاخان پین کوئی بہاؤ
 باہوں علم ادب سے بندہ بندہ بناناہیں

چوتھا علم انشا و اولایعنے علم خطاط
 جنہاں کچھ تھوڑی بہتی سمجھ انہندی آئی
 نال رہیاں کھینڈن بیٹھو کر دے موج بہاراں
 کہو سطر عبارت جیہہ آں سوال لکھا وے
 پنجواں علم حساب کتاباں لیکھے پترے و
 ہندو اپنے لڑکیاں تائیں جمدیاں ایہو سکھائیں
 ہٹیاں پاؤں قرض چاؤن و بچن لون مسالو
 بعضے اس نہیں گے وہن ہو جاؤن پٹواری
 چھیواں علم جو انگریزی دا ورنیا وچہ جہانے
 جستوں نا انگریزی آوے علم پکا وے سار
 جتنی عزت حاکماں اندراج انگریزی خواناں
 جو انگریزی پاس کرے اوہ جہٹ ملازم ہوندا
 وچہ انگریزی حاصل کیتی جنہاں لیاقت پوری
 شاماں کول نہ پہونچے جیہہ شاہی علم نہ جانے
 عربی علم کلام اللہ دا بخشے قرب رُبانا
 اینویں اج زمانے جو کوئی شاہی علم پہچانے
 ایہر مسلمان وچاے سب علماں تھیں غاری
 ناعربی تا فارسی پڑھدے نارو انگریزی
 کی ہو یا جے لکھان چوں کہ کوئی عالم ہو یا
 اہل اسلاماں باجھوں باقی جتنیاں سبھی
 ہندو پڑھ پڑھ مدرسیاں وچہ اکثر نوکر ہوئے
 ہندو اکثر مدرسیاں وچہ ہوئے معلم بھاری
 ہندو ہوئے وکیل ہزاراں پھر کاتال کردو
 ہندو اکثر محکماں وچہ پڑھ پڑھ ہوئے بابو
 ہندو کر کر پاس ہزاراں ایہ لے بی لے ہوئے

لکھنے خط مسودے اجکل بہتا قدر انہندا
 ویکھو وچہ کچھ دیاں وہناں کیونکر لوٹی پاشی
 لکھ لکھ عرضیاں اتے اپدیاں ہو گئی شاہ ہزاراں
 اوہ بھی اٹھ روپیہ دھیلی مٹھائی کی جاوے
 ایہ بھی جس نے حاصل کیتا اکثر رہیا سوکھا
 اکیو دوئے وئے پڑھ دیاں کچھ ہونہ بجاوے
 لٹ لٹ مسلماناں تائیں ہوئے موٹیا نوکے
 ایہ سب علم حساب کتابوں سلسلہ ہو یا جاری
 اسدی بہت ضرورت اجکل اندر اس زمانے
 اجکل لکھ نہ عزت اسدی ہوندی وچہ سرکلے
 اتنی عزت ہو رہی کوئی پاوے عالم دانان
 جسدے پاس پاس ہو ویاوہ پھر دیا رونا
 اس زمانے حاکماں اندر ہوئے خاص حضوری
 جیند راج اوہناں سوسٹا کھندے گئے سیانے
 روز قیامت عالم حافظ پان بہشت ٹیکان
 تخت تخت تے نعمت دولت بیٹھا موجاں
 کوئی علم نہ حاصل کیتا آئی پیش خواری
 ساری عمر سیکھی کہو اکڑ شوخی تیزی
 اوہ بھی اپنے تختاں پیچھے پندامنگد امویا
 اکثر لکھنے پڑھنے والے ورا جاہل لکھے
 مسلمان جہالت پڑھ کے شام کو منہ ڈھوئے
 ہندو اکثر ہر جاگہ منشی تے پٹواری
 ہندو عرضیاں لکھنے لے صاحب علم ہندو
 مسلمان بے علم وچارے ہے اوہا جیہو یاوے
 مسلمان ہے وچہ لے بی لے بی پڑھدی ہوئے

ہندو ہستنا لاں اندر ڈاکٹری بہہ کرتے
پرچہ پڑھ کے انگریزی ہونگے ہندو عہدیانوں
جنہاں علم کیتا یہ حاصل کیا کرتے پاوان
قلم و جاری لوکاں تائیں کیا کیا فرے کرے
وکیجو کیسی عجب رباعی کے بزرگ بنائی

کھائے مسلماناں تائیں جہلی روگ اندر
مسلماناں راج نہ ہن تک اپنے آپ سنبھالو
ڈیٹی بیج کشنر ہو کے بیٹھے راج کھاوان
جیٹھے پکڑن قلم تہا نموں اُپر تخت ہائے
شالہ ربی رحمت ہونے ہنوں جنہاں ٹپائی

ردیعی

قلم گوید کہ من شاہ جہانم
قلم کش را بہ دولت می رسانم

قلم کہے میں شاہ جہاناں جگہ کے حکم چلاواں
جو کوئی میرا کاتب ہووے دولت تے پہونچاواں

اگر بدبخت باشد من چہ دانم
وے کیا بر تخت نشانم

جیکر ادہ بدبخت ہووے تائیں سار نہ کائی
ایہر کھواری میں اوسوں تخت بہاواں بھائی

بے شک سچ قلم دے تائیں حکم تمامی جگہ
جیکر تخت اوگے ہوں اسدا دتہ نہ کوئی
اگوں اپنی قسمت بلی تختاں کہتی کھائے
کھواری ایہ قلم نمائی کے اُپرے سرکار
پھر بھی جیٹھے محنت کرے پوری مشق کرنیہ
قلم علم ایہ دونیں چیزاں جس دے قابو آیاں
تنے حرف قلم دے ہوں تنے حرف علم دے
وکیجو ایسے نے جنہاں ایہ تن حرف پکائے
کو جہیاں مشکاں ملی ہوں اڑا دکلاں کرے
ایہ بحد قلم قلم داستان کیتی یاری
مسلماناں نوں مہول ایسی ہٹی کے پڑائی
جیکر درسیاں چاہئے لڑکے پڑھنے پاسو
دے سبق ایہو دن رائیں ایسی بیج نکالی

دولت نال بجاوے اُسوں جو اسد لڑ لگا
تخت بہاناں اہ لکھاناں یگل اسدی ہوئی
کرماں دا جو لڑ چھا ہووے رجب صاحب دینا
بھاویں تیرت معطل ہو کے گھر جا بھیاں مار
اشارہ اللہ رب فضلوں موحاں ہن میں
جگوں وکھریاں اسے تائیں موحاں بکریاں
ایہ تن حرف پکائے جنہاں س گھر مینہ کرم دے
کیا کیا فضلوں اُپر ادھنٹے رب حسان کائے
پیروں مندے اُھیو کائے حاکم ہن شہرے
پڑھ پڑھ کے انگریزی اُردو ہو گئے لکھ نہاری
درسیاں چھوٹ نہ پڑھنا ہو جا سو عیسیٰ
دین ایمانوں خارج ہو سو سہ کافر ہو جا سو
کو دیوں کھوٹے کیتے سلسلے خوب تری نکالی

دو جیاں تو ماں پڑھ پڑھ سے لائق فائق ہوا
 نایہ دین نہ دنیا و چون دونوں کم گوائے
 سب تو ماں تہیں مسلمانان دی تو مہذبی ہوئی
 گھرا پتے وچ مفلس ہو وراہ بھی شاہ سلادی
 بچھو کھال پنج ہندواں کو لوں کی اوہ جانن
 اتے طور تمامی تو ماں مالہ ہو یاں بھائی
 بہن بھی دیلا جیکر مومن اپنا آپ سنبھال
 عِلْمُؤْاَفْکَادْ کھرا اولاد اہل علم پڑھاؤ
 علم والے دی صحبت مجلس نکھال فیض پوچار
 اہل علم دی صحبت مجلس دانش عقل ودانے
 بیعلماں دی مجلس گندی ہونے کم گواوے
 اہل علم جے دوست ہوئے نیک صلاح لاو
 کرتوں مجلس اہل علم دی جے چاہیں بندیا می
 باجہ جہالت جاہل کو لوں فیض نہ عمران ساری
 اہل علم کوئی گل کب تا پڑ ہوں سوخ نکالے
 اہل علم دی بکھول بھی نکھال کم بناوے
 اہل علم کب نکھتے اندر کس سمجھ تسلط
 مہد بولے تا اوہرا بولے کرے ہیو دھگائی
 اہل علم کوئی جتھے جاوے قدر زیادہ پاوے
 اہل علم دی سلاز علحدہ سوہنے میٹھے چالے
 جاہل سے ہر کم دچھ ہوئے اکڑتے بد خوئی
 اہل علم دی صفت کمال آپ خدا فرمائی

مسلمانان نفرت کر کے کھڑیاں کھونیاں کھوپا
 پن اوہ حال نہ دیکھیں کے جنھاں سبق پڑھائے
 لیکن علم نہ دولت پہلے عزت پت نہ کوئی
 شاہی اوہ جو دوجے سے گھر عزت کیتی جاوے
 گھرا پتے دی موڑیاں تر کے دتے لکھ جنہاں ملے
 مسلمانانوں بعلی نے ہیکہ تے سنگ کھائی
 آپ گکے اولاد اپنی نوں کسے بے علم نہ گالں
 بے علماں دی صحبت کو لوں اپنا آپ بچاؤ
 بیعلماں دی مجلس وچوں نفع نہ کوئی پاوے
 بیعلماں دی بیڑے لکھاں اگلا بھی ٹڈہ جاوے
 اہل علم دی صحبت مجلس دیکھ کم بناوے
 جاہل جیکر یار بنے نامندے کم سکھاوے
 بیشک ڈنکر کر کے چوٹے جاہل دی آشنائی
 سچ کھان کسے نے کہیا بہت مور کھدی یاری
 جاہل پہلوں ایک ہے تا بچھوں ہوش سنبھالے
 جاہل لکھ کرے بکواساں کب نہ کاری آفے
 جاہل تائیں جدوں بولاؤ بولے کجہہ اولاد
 اوٹھاں دے منہ نکھلے ہر دم لانے دی بد بوئی
 جاہل تے بے علم نانا در در دھکے کھافے
 اوٹھن بیچن چلن بولن سارے کم زرا لے
 نرمی اتے لطافت والا جتکا کم نہ کوئی
 دیکھ قرآن مجید وان جا کے جاہل دی بُریائی

جیسا کہ آیت ہے: **يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلْبَسُوْا لَیْسَ عَلَیْکُمْ اَلْحُلُمُ** اور اسی طرح کی اور بہت آیتیں ہیں کہ علم کی تعریف میں آئی ہیں ۱۲ جیسا کہ آیا ہے
قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ اِنْ اٰکُوْنَ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ اور نیز فرمایا **اِنَّ عِظَمَ اَنْ تَکُوْنَ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ** اور ایک
 طرف فرمایا کہ **وَ اِذَا خَاطَبْتُمُ الْجَاهِلِیْنَ قَالُوْا سَلَمًا** اس طرح کی اور بہت آیتیں جاہلوں کے حق میں وارد ہیں ۱۳

کہو سنت جو سعدی دتی او پاکانی جانوں
 جاہل واکوئی کم نہ چگا مندے کم ہزاراں
 بھی دیا سعدی صاحب جسد و بخت سوار
 یارو بیشک علم پڑھن تہیں مطلب ہوں سگار
 حضرت مرشد باہو صاحب کہیا سخن یگانہ
 اَطْلِبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ كَانَ بِالْحَصِيَّيْنِ پانہی فرما
 ایڈ تاکید علم دی حضرت پاک نبی و سرما
 واہ سبحان اللہ رساؤ۔ کیڈ بخت بگائو
 کتنے چہین باچہین جنہوں و احکم نبی و سرما
 ہر ہر علموں آرد و ہندی سوکھے ترجمے ہوئے
 بن دیاں مسلماناں تائیں شوق نہ رہیا علم
 پائے افسوس جو ہوندا اجل اوہ محبوب الہی
 پیچہدالاج اساڈے کولوں کیکیجہ تسان بنایا
 ایڈے رب دیا علم دے کھولے وچہ منید
 گھر گھرے وچہ ٹھیں ہزار خالق پاک چلایاں
 کیسا باغ تسانڈی خاطر اسیں ہے ایڈ لاندے
 کھڑیا باغ شگوفے اگے پھللاں رنگ لگائے
 اسے کارن اسان تسانوں کیتا باغ حوالے
 چلو سنبہا لو باغ شتابی نہیں تا پکڑ و دوری
 پائے افسوس جو ہوندا لاج اوہ شاہ عثمان شہواری
 پیچہدالاج تسانوں کیڈی شامت مسلمانوں
 کتنے کتنے معنیوں والے سستے مل کاوون
 کیوں نہیں پڑھے تسیر انہانوں کس شامت مار

جاہل کولوں تسوجیوں کرسے تیر کمالوں
 دنیا دین و نجاسے دونوں ایجا ہلدیاں کل
 کرے تلاش علم دی ہمدوم راہ علم دا مل
 جو کوئی علم کر نیدا حاصل دنیا دین سنو اسے
 علمے باجھوں کسے فقیری جاہل مرے دیواد
 کرے تلاش علم دی توڑے چین دیوں مہ آوے
 توڑے چین باچہینوں لھوتا جی پڑھنا بھائی
 علم ہزاراں مڑے سافوں گھر وچہ ملنے آئے
 اچہن علم گھراں وچہ لہیدے اللہ نبدہ ہوکلیا
 پرافسوس جو شوقاں الے لوک چروکے موئے
 پایا نفس شیطان انہانوں جیکڑ اپنے دہا
 جس نے علم پڑھن دی خاطر چین کھائی آہی
 کیوں نہیں پڑھے علم تسانوں گھر وچہ بیایا
 کیوں نا رہی پیاس تسانوں کیوں نہیں شربت پیندے
 وسمیر کی منت وایو کیوں ایہ تسان ہسلیاں
 ہن کے جزمیوے پکے کیوں نہیں لوک کھانے
 تسان تمام میوے دانے کاواندے دس پائے
 جنگی راکھی کر کے ساڈے گلشن تسان سنبہالے
 ایسیاں بغیر ماناں کارن کجہ ناہیں مزدوری
 جس قرآن مرتب کر کے جمع کرایا سارا
 ہوئے قرآن مجید کرڈراں وڑہ قدر نہ جانوں
 کئی ہزار ہویاں تفسیراں مہ شتابی آوون
 کیا جواب کر دے بھلے خالق دی سرکے

۱۔ زجاہل گریزندہ چون تیر باش ۲۔ میا میختہ چون شکر شیر باش ۳۔
 ۴۔ کسے را کہ شد درازن مختیار ۵۔ طلب کرد اختیار ۶۔ کہ را سعدی شیرازی ۷۔

بٹے افسوس جو ہونا لاج اودہ حیدر شیر ربانا
ایہ لاج اساڈے سر تے کٹھ اکوئی نہ رہیا
بارود چہ جہالت فے ناضاع عمر گزارو
بعلیمی چہ جو کجہہ اگے تساں خسائے پائے
ایہ تجو نیز کروہن اکوں رکھو یاد مدامی
جیکینی واسے پاس کرن دی طاقت کسین پائو
دینی علم ضروری سبھیں جتنا قدر پڑھیں
اجکل کئی ہزار خدائے وافر علم نکلے
تھوڑی ایہو نصیحت میری دلے اوپر دہرتی
اگے بے علمی دی شامت کیا کیا دکھ اٹھائے

کیوں ہوندا ایہہ حال علم دا جو نکراج و ہانا
تاہیں طوق جہالت والابے علما نون ہیا
اکوں ہوش کرو کجہہ توڑے پھیلی گل و سارو
اودہ پاڑا ہن تاہیں ملے جیکر رب ملائے
علم پڑھاؤ سچیاں تاہیں مسلمان تمامی
جتنی طاقت ہووے اتنا علم ضرور پڑھاؤ
استہین پچھو دنیا دا کوئی فن ضرور سیکھو
شکر کرو تے پڑھو بھراؤ ہو سو آپ سو کھالے
اپنی تے اولاد اپنی دی علموں کڈ نہ کرنی
جیکر مہن بھی سمجھونا ہیں رب تساں سمجھائی

دعا

یا رب مسلماناں تاہیں بخشیں شوق علم دا
پڑھن قرآن مجید ہمیشہ ہادی فیض اتم دا
لیکن پڑھن سکھاویں پے سکھے فن قلم دا
دور کریں ہر صدقہ یا رب ہر ملک دہالم دا
ہر مومن تے سایہ ہووے تیرے فضل کرما

کرین جہالت دور نہاں تہیں صدقہ شاہ دم دا
کریں نصیب رسولی رستہ سید عرب عجم دا
کھولیں سینہ ہر مومن دا یا دن راز رستم دا
خوشیاں بے چین چاڑ خدا یا پیش بونا غم دا
دو جلوچہ پندر بندے نون مرا تیرے دم دا

باعث قوم تنزل مسلمانان روزگاری حوالہ برائے لایان

ترجما باعث بیرزگاری مومن بہت آجاو
بہتیاں اوکاں محنت کولوں ایسی قسم لٹھائی
بسو نکہ اکثر ہیرے ملاں محنت کولوں توڑے
جاوےں پیریدیاں تے شیرنیاں منگایا واز
محنت کسب و پار کرن تہیں عار انہانوں آو
کل رسولان نبیاں ولیاں محنت کسب کیا
کسب اکا وں والا بندہ رہنوں بہت پیارا

محنت کرن نہ مول جہاندی ہون برود مار
بھٹکھے مے رہن ہمیشہ محنت کرن نہ کاٹی
ساری عمر پینیدیاں گذری ایہ کم نہ کروے
اسے اپر کرن گذارا توڑے ننگ ہو جاون
متکے کسب کما وں کولوں پیری چلی نہ جاو
انکا سب حبیب اللہ کیا عجب مقولہ آیا
بیشک ہووے دوست رہا کسب کما وں ہمارا

سرور عالم ختم رسولان کاجڑ رہے چراندے
خود حضرت شاہ علی بہادر کل پیران ادا
کسب کن ہمیں عار نہ کیتی اُس مقبول سوار
کہو کم جو پین والا بہت ذلیل نکارا
آل نبی ولاد علی دی عالی عزت والی
للق سی جواب انہندی خدمت لوک کریندے
آپ ہوندی ایہہ گھراپے وجہ بیٹھے علم ٹر پائے
دیندے خود مسکینان تائیں آپ سخاوت کردے
جویں سخاوت تو ریاضت جگوچہ انہاں کماٹی
ہر کم اندر حامی ہوندے وجہ اسلام اساڈو
آپے ہر کوئی سدا اتہاندی خدمت پیا کماندے
ایسر آپ دھنگلنے انہاں اپنا تقدیر گویا
ڈنڈا لیکے مگر مریداں سوسو پھیرا پاؤں
مار پھلا بوہے اتے بہندے لاکے اڑیاں
ایسے طور بتیرے ملاں پتن کسب بناؤں
دوڑن چار رسلے ہندی دیکھ لوے جد کوئی
ٹر پوندے پھر مولوی بن کر پرتی لوک پھامی
دیہاں وعظ کلام سناؤں راہیں چہیاں لافان
ڈھنگ کئی دا وعظ بکایا گھر گھر اوہا سنایا
جھوٹے قصے اتے کہانیاں جھوٹے بابوئے
پہلوں کہل دھ آیت پڑھکے مجلس چہ سناؤں
آیت ہو پڑہن تے اُسکے معنے ہو کریندے
جنہاں گلامی لوڑ زیادہ مول نہ دسں کائی
لوکاں خوش کرنے کارن پاؤں جال مکرے
جویں رجوع کسے داوہین اوہیں سے اوس

کل اصحاب رسول اللہ کے محنت کسب کاندے
رہیا ویا تجارت کردا غالب شیر خدا
اج اولاد انہندی تائیں ٹھل گئے جتنے سارے
اسے تائیں خیر بھجان ڈوب دتا کم سارا
در در بھیکہ پھرن اوگر انہندی جوین فقیر سولای
گھر وجہ آن مرید تمام جو سرفے سودیندے
سوہنا کسب جو عزت والا کرے دین سکھانے
بن مے وارث پاک نبی تے شاہ علی حیدر
اینویں انگ و نہانے یہ بھی عامل ہوندے بھائی
دین دنی وجہ ہوندے ایہو پیش امام اساڈو
در در اپڑ پتن جانا نہیں سی شان انہاندے
ناکجہ پڑھیا علم شرع دانا کوئی کسب کما
اگوں شرفی دیوں کو لوں طالب چہ پیپ جاؤں
ایسی حالت دیکھ انہندی دیکھ دیکھ بڑیاں سڑیاں
کرنا کم حرام اوہانوں در در دھکے کھاؤں
جانے بس ہن وعظ کرندی مینوں طاقت ہوئی
پٹ پٹ نہنگرن اگر اییاں ساری بار لٹاڑی
ناکجہ آوے ناکجہ جاوے اینویں دبی جاؤں
جستے جاؤں اوہا سناؤں سارا ملک اکایا
وجہ مستیاں چہ پرن بکے جاؤں جس مقامے
اگوں معنے آؤن ناہیں قصے چہ پڑ وگاؤں
لوک چلے جاہل ہوندے سن سن رہن میندے
اینویں ڈنڈ نکمے پا کے مسجد سرتے چاٹی
حکم انہی دسں ناہیں خلقت کو لوں ڈروے
جو کوئی حق سارے آسون تو کولانہ کھرے

جسے شعر پڑھیں چہ وعظاں اسے نوں چھٹلاؤں
جتنے نام شاعر آئے جاگ اودھ چھٹ جاؤں
جیکوئی صفت ادبناہدی بولے ٹہرل ہوں بولے
جس تہیں فیض اُدھلائے کوئی پھر لائے ہندی
جسہ صفت دنیا اندر عزت پاوے بند
جسہ دی پاروں تھور اُتھتا رستہ کوئی جانے
جس رکھتے دی چھانویں نہیے جسہ امیوہ کھار
بس میان جو ہوں ایسے مگر کھ لوک بلائیں
مگر ہوں ایہو رسم ادبناہدی اوہری گل نکوئی
ملاں نوں جولاں دیکھے حلو اچو کھا ڈھیندا
بعضے ملاں نیک بھی ہوں آچا شان جہاندا

نالے پڑھیں کہ بااں سدا نالے تہمتاں لاؤں
یا پھر اپنا نام کیاؤں ایسا حسد کماؤں
جسہ کہان اوں سولہ زندان مک حرامی ٹولے
اس تہیں دسکے ہوزر بادہ کیٹھری مک حرامی
اسے لول پھر لاکو ہوو گون استھیں دودھ تدا
اصل ہمیشہ یاد رکھے بر اصل نہ قدر چھپانے
اسے نوں پھر ڈھن گئے دستو کون سارے
جتنے کھانا کھاؤں بہہ کے کرن پیشا اُتھائیں
حسد بخیلی نیم ملاہدی اکثر عادت ہوئی
منصف تائیں ہنڈے کلجے حاسد بھرے تلیندا
ایہر جیٹھ حاسد ملاں ایسا حال تنہاندا

کسب حلال کرنے پڑے ہرگز مول نہ جاؤں
ناکہ آپ پڑھیں ناہرگز ہو راں عیلم پڑھاؤں

کی اودھ کسے پڑاؤں جو گے آپ نہ پڑھیا رانی
اودھ بھی صرف ودلیاں خاطر مگر فریب نہایا
جیکر دیں نمازوں وکھرا چلا کم ادبناہدا
اکثر پڑاں اندر ایسی حالت ورتی ہوئی
جتنے پڑھئے نماز نہ کوئی ملاں بھی نہیں پڑھدے
وچہ مستیاں گئے گھن کھوتے مومتہ جاؤں
جٹاں دی کر ٹہل خوشامد راضی کرنا نہانوں
کھا کھا میل غلاظت جگدی اندھ کینے کالے
ایسی اینھوس کمائی جسے ایہ گل پائی نہ
قل جنائے مرنے پرنے ہر دم پھرے تڑیندا
ہر دم بک بیگانی اوپر پھرے دلیل بھاندا
کھان کسے پہلے اُسٹون مت نہ ہرگز دیوے

ساری عمر ان دنگی سید ہی بہہ نماز پکائی
باجمہ نمازوں کم نہ چلے سینپ دہر کیا پایا
قسم خدا دی سپی ملاں کوئی مسیت نہ جانا
مفتی کپل کھاؤں ملاں بانگ صلوة کوڑ
پتہ ان بندہ ودلیاں ایساں راتیں گھرے دڈی
ملاں سارہ نہ لین کدا ہیں نامسجداں لاؤں
کہتوں کسب کرن اودھ ایسی چھکے پڑ جہانوں
کیونکر مہین کسب پین پرا خیراں پین والے
ہو کسب بھیر اسد کو کولوں مول نہ ہوندا کافی
ساری عمر ان گرجیاں انگوں مسیت پھر بلندی
تا اودھ ایہ کم چوڑ سکے ناہور کسے ول جاندا
قبراں پین دایاں تائیں کسب سواد نہ دیوے

احوال گدگران

ایسویں ہوا بیتیرے موسن ٹٹھے کسب کردی
کرنا کسب اونہانے تائیں بڑی مصیبت ہوئی
شرم نہ کرن سوال کرن تہیں جھڑکان کھان ہزار
پینیاں نوں جد پینے بن بچہن حال حوالے
اگوں اکہن بہت آسودے چنگے جھٹ لنگھاوا
پر ت پٹہ بن ردا ساٹھے اللہ رحم کیا یا
ملک ساٹھے بہتر پینے دہن علاقہ قبول آون
نام چھو تاخان بہادر ذات چھو تا وڈی
گٹھ گٹھ مچھاں منہ آتے ہتھا نوچہ بندیا
اسے طور علاقہ ساڈا سید ہیا آن ٹھکاناں
چنگے نعل او ان جنہاں نے پرتے لک بدھے
جھڑے اپنے بہار او ٹھکان محنت آپکاون
اے کم کو ساتوں بھی توڑے اتنی محنت کردوں
کیا لایہ منگن پتن والکم آکے تہہ چایا
کیونکر توں وچ لوکاں گے منہ تے ہتہ اویندا
منگ نہاہ اشراٹھ کولوں سکھہ داندی چالی
کر کوئی کسب حلال ہیا کر سکھہ محنت فردوری

ڈٹکے ڈوٹے ہون تابی پتن پر مردے
جیکر رہی زنبیل سلامت پھیر نہ چنتا کوئی
ہتہ ٹھوٹھاتے دیس کشادہ کرب پھرن بہار
کیونکر ہے گدراں فقیر ادس سال سائوں حلالے
کھیریاں جھڈی گپیل پوند جس روزے جاواں
سوینڈ واہی رچ نہ کھا ہا مکی ٹینڈ رحایا
جس تہیں ذات بچھوے اگوں تترت او ان تیلون
کم بچھو تا ٹکڑے پندیاں تھاونہ کائی چھڈی
رچھاں وانگوں موٹے ٹکڑے کرے کم زبیاں
کھا ہدی لٹ پنجاب نملی مغلاں اتساواناں
ایہو جیہاں او اتناں نالوں چنگے ہون گدہی
مانک تائیں راضی رکھن پتن مول نہ جاوے
مانک تائیں راضی رکھوں جھکھا مول نہ مردے
نیک پر ان سلامت ہون دیاں تینوں شرم نہ آیا
صحی سلامت جھکا جھکا کوٹھریاں ریس کریندا
چھوڑ میاں ایہ گتھی عادت منگن پتن والی
کر مزدوری نہ کھا چوری اللہ پاوے پوری

چور جٹ

پنڈاں وجہ اک جٹ ملے لوں ٹٹھے ہونے
ایہ بھی کسب حلال کرے ٹٹھے نول پنجاب
رائیں جاوے کدہ لیاوے ڈنگر تھیں گکائیں
اگوں ہوا اونہانے ہون تابی پتن پر مردے
اوہ بھی کسب حلال کرے ٹٹھے نول پنجاب

ڈنگر مال چوراوے لوکاں چوریاں کرے مردے
مال ہیکانے لٹ لیاوے چوری کسب بناوے
اگوں چھوڑ دیوں ہیکانے ہوناں بلیاں تالیاں
چھوڑ دیں مال چوریاں اوہناں کرن سکا
جٹاں وجہ صلاحہ کھارے ہون تابی پتن پر مردے

جسد مال حرام شے دقا پوڑھے اونہاں
 ڈیاں پٹیاں اے مومن اینویں کرن گذارا
 پنج سیانہ می گھوڑی ہوو جو کوئی پھڑاون
 چور ہمیشہ چوریاں کرے تو بجا گھر و ساون
 چور ہمیشہ بھگھے ننگے قیدان اندر کچھ
 رسا لینے ولے گھر وچ موجدان رہن کریند
 چور ہزار کرے نت چوری کھال ل چور و
 چور موکالہ چوری کرے شاہ نہ ہوندا کوئی
 چوری دا بے مال کے نوں سا ہوکار بناند
 چوری نال بناند اہر کوئی توں کے اپنے گھر
 لکھ رو پیہ چور لیاوے ہوو ورننگھاں
 کسب جلالوں عزت برکت سکھ دکھاوے سار
 نیک نصیبان والا ہر کوئی محنت کسب کماو

پیر نہ کجہ جہاں اون اونوں سارا آپ بکا
 چوران اوپر ہوئے اوہ کنگل کر گئے سارا
 چوران کپڑے گڑا نکالنے اسطور وکا
 بکرے ذبح قصائی کرے گوشت ہوڑا دلا
 جہانوں اوہ لٹ لیاون رہن اوہا جہاں
 جہان کلیاں راتیں گھنیاں قیدان بھرنا
 اک ہتہ گے اک ہتہ بچھے رب نہ پوری پاوے
 جنوں دیکھو گڈو گڈے بھکھ گھراوچہ ہوئی
 ہو چوری کر کے ہر کوئی مدت بیٹھا کھاندا
 چوران نوں جو برکت ہوندی پیر نہ چوریاں کر
 پنج روپے محنتی کھٹے بیٹھ مہنتہ کھاوے
 مال حرام حرامیاں تاہیں بے عزت کرے
 بد بختاں نوں چوری ٹہکی بد بختی سکھلاو

ربا

شہان چو کہ گتے منہ پھرن پیر نہ پور
 دوہریاں ٹکڑیاں تاشاں تیر پھرن چٹھا نوچہ پانی
 راناں اُپر بیٹھن جلکے پنج چھ نل موکالے
 جو کوئی راہی آوندا جاندا دور دن کیہ ترنید
 راہی عاجز و کیہ اونہانوں اوہو ٹھیر کھنوس
 کیہ کیہ اونا ہندی بہر کے ایہ کی ایتے کیہ
 بھر بھر مٹھیں کہد وجے تے ہر کوئی وار لگا
 بند روپے پلے لینے اٹھ جدوں اوہ چلے
 کیا جانے جو میرے کالن ایناں کڑکی لائی
 ہوئے تائیں یا رہناواں جتن ولے تائیں
 آخر جو کہ پلے ہوو سائون کڈو کھاوے

اوہی کسب مال کن دیتے مول آوندی
 دانہ دی بہ مجھے بازاراں ٹھکان کہیہ بناو
 پترے کڈھ کھان گے جال فریاں ملے
 کڈھ روپے آپس اندر کھینداں شمع کریندے
 سن آواز نہ پٹیاں والا اوہ بھی آوہوے
 حراوہ عاجز ہو گیا ہووے حقہ اگے دہرے
 تاجو کہ اونہاں ورجل ساری جت ایجا
 دیکھن والا احمق ہووے اُسدا بھی دل نہ بے
 دل وچہ بھی ایہ منیوں اگل ساری لائی
 دووے لکے کھینداں میں بھی رقم بنا لیا
 چل کے دے دے گئے مت سوترا بجاوے

اوہ لکے جولج انہاں دے پتے مال تیرا
 جیکر تیری خواہش ہووے چلے ٹوہ انہاں نوں
 آچھر دونوں کول ادھانے ٹکڑی تاش کڈاؤ
 چنگا پھاس ہے جس دے پتے تاپھر کڈاؤ
 کر کے حرص جمع دی انا حال ایسا ہی جانا
 ڈاڈہتی تک لگی پھر اُسوں کھروں دوڑیا
 جیکر گھرنا بیڑے ہووے تپوں فرض حوالہ
 نال فریاں کئی لوکانے اینویں بڑی بڈن
 مال بیگانے لٹ لٹ کھاؤں کھٹے کھٹے کوئی
 طرح طرح دے وجہ حیاتی دے فریب کماٹے

یا سپر ایہ ہن درگے میں تھیں داہنہ کھاؤں
 میں بھی تیری مذکر کے لیسال موہ انہاں نوں
 پہلوں کہے دواری اُسوں تنگی رقم کھٹاؤں
 اگے پہلے تیرے ہستی کھٹے تیرا دیاں ساری
 راہ جانے دے توں ٹھکانے کھٹے تیرا دیاں ساری
 جو کہ تھیں نہیں لیسے اُسوں کے سبہ ہر اسے
 اوہ بھی اُسہیں کھٹے آخر توں سوہرہ لکھاؤں
 جو کوئی بھاسو کول دینا دے اسدا کھٹے جیڑوں
 اینویں کھٹے کر دیاں کر دیاں اٹری جیتی ہوئی
 ایہ لوری پورے نہر گز جیکر رب نہ پائے

کیسا کرو غیرہ

ایہ بھی سب کرنا نہیں نہڑ ضائع عمر گواندی
 جیکر گھر داتر کہ ہووے ساڑسوواہ کرنیہ
 لوکانوں پھر کھٹے جاکے سبہ کجہ وچے گالن
 ساڑن پھو کون گالن جوگی چیز نہ لہی کوئی
 پنج شست چھ تھکے بل نہا کے اسدو چھ پیاؤں
 تے وال کچھال وچہ بعلی جوگیاں والا یاں
 لوکان تائیں شہ پوسے ایہ شاہد کجہ بناؤں
 لوکانوں اوہ بہار دکھاؤں سائوں کوئی نہ چھیرا
 جو کہ سر پر اسٹوں معلوم ایہ سند اتا میں
 بنہاں شہت مندی ہوئے پک یقین لیاؤں
 کردا بہت محبت ساڑی ساڑے اوپر وکاتا
 ڈاڈیاں ٹچاں پکڑے پکڑے میاں انہاں دے
 ساری تھیں یاد کھٹے ایسے ہتھ لکھاؤں
 وال تھانے دیس دیس کے رہن دے دینا گے

اینویں پک تھیتی ہن کے سوئے پھر نہ لہے
 کیسا والا ٹھک نہانوں پھوٹیاں پھر نہ لہے
 چپ چپ پیلوں اندر خاتے اپنی پیچ نکالن
 جس پک پھر گھ باہری چنگی قرقی ہوئی
 ٹر پوندی سنیا سی بن کے پھٹیں غسل پاؤں
 پنڈ بہ پنڈ مر میرے پھیرا کر کے حال تھانوں
 جتھے جاؤں پنڈوں باہر وکھڑا دیاں دے
 ہوئی ہوئی کول ادھانے اکر وکھٹن بیڑے
 ہتھوں شہ زیادہ اس میں گندری لوکان تائیں
 جیوں ہیواں زیادہ چڑن پھوٹیاں وہ کڈاؤں
 اوہ بھی پھوٹاڑی رکھ دے ہے جو شخص فلانا
 قصہ کوتاہ ویکھن آخر غبت بہت جہانندی
 جھوٹے فریب وکھٹے کسی کھال اکر کھٹاؤں
 رات راتیں کھٹے کھٹے کھٹے کھٹے

ایسے طور خوار ہمیشہ ہونے کے پھر ان کو مکملے
ایسویں ایک حسینی بہمن پھر ان کے اہلین پڑھ کر
جو تھی جفری رملی ایسویں کوڑ کوست گمانوں
کیس کس دین تیرے تائیں گن گن حال نہائیں
پتن منگن چوری ٹھکی بہتیاں کسب بنایا
سنے قہمانی لہجہی اچکل محنت تے مزدور
وَن پڑسنے دنیا اندر مکملے کسب ہزاراں
طرح طرح دیاں میں نے نوکریاں مجھ آون
رنگورنگ و پار ہزاراں انت شمار نہ کوئی
جتنے کم و پادیاں والے ہندواں سپہ سہا

پہلوں آب گلوتے بچتوں ہور ہزاراں گلے
ہور تیرے بچیاں والے لکلیں پتن چڑھ کر
کل ترلم انہاندی کھٹی احمق بھٹکے جا وَن
کسب حلال ہوا بہوں اوکھا مسلماناں تائیں
بے روزگاری تے بیکاری تخم اسا ڈاچایا
ایہ بے کے بہہ گئی مسانوں آکڑے مغروری
ایہ موروکھ پھر نکتے بد قسمت دیاں راں
ایہ پھر بھٹکی پھٹ چہانوں کو براہ ہانوں کھانوں
ایہ مسانوں کھٹ بچتے قسمت مندی ہوئی
سب چیزاں کے ہندو نوکان آون نوکان نکالے

ہندو دوکان دار مسلمان بیکار

آئے ہن تیرے گانوں کے چند نہایت
شاہ مسلماناں تائیں مت کو غیر ست آئے
ہندو گر کسب تجارت چگئے شاہوشاہیں
ہندو اکثر ہر قسبانیاں بٹھکے کدھ دوکاناں
ہن آوریان وریاں کال ہٹیاں کچہ بنایاں
ادھی بھی وڈیاں شہراں اندر ان چرچا ہوئی
ہر چیزاں ہندو دیکھن ہر دستی ہر جایش
جو چیزاں ہندو اتائیں وچھن روانایاں
چھڑیاں چیزاں عزت والیاں ہندو سب دھوئیے
ہندو کل بڑایاں وچھن ریشہ تے دیرایاں
ہندو انار وچھن دیوے تے چھپا کر
ہندو چھن شہر پت شیرے عطر گلاب نکالے
ہندو چھن شہر پت شیرے عطر گلاب نکالے

بال عقبہ غیرت والا وقتاں دھو دھوئیے
کیوں نہیں سب دوکان کر دہ اشوق ہتا نول کو
مسلمان نکال ہندو دن کم کر نید سے ناہیں
ایہ کوئی دوکان کرن و اشوق نہ مسلماناں
سیں ستا اتوا چھن دیاں چھن ہوشاں یار
پٹھاں اندر ہن بھی ایسا مسلمان نہ کوئی
مسلمان خودیاں تے ہوش سیتھان تائیں
چم کھڑی تے گوشت دیاں لہو پیسے پایاں
مسلمان ہٹیاں چھن دیاں چھن چھن
مسلماناں گدیاں کھڑاں سب تے چایاں
اوچھراں تے چھن سولہ چایاں کسب قہمایاں
مسلمان مسلمان چھن چھن چھن چھن
مسلماناں کھڑاں کھڑاں کھڑاں کھڑاں

ہندو کنگال تیج ہزاراں نفع اٹھان ہوائی
 ہندو تیج کما د ہزاراں ہوئے خزانیا کو
 ہندو گنگنیاں دیو گنا بھی نشا ہو کار ہو جاو
 ہندو فوں ملک پیسہ بجاویں بھسے جس پاپاں
 مسلمانانوں کھد بھاوین فائے نظری آون
 مسلمان جوانی وچ ہی محنت تہیں نس وڈے
 مسلمان کھال کم جلدے پھر بھی نہیں کریندا
 مسلمان تو تیر ہووے ہٹی مول نہ پاپے
 تیل تاکو لون مسلمان جو کچھ اس تہیں سوا
 ملک اسٹے مسلمانانوں ایسی شامت ہوئی
 جیکر ساگ یا مولیاں گجراں وچین کوکڑیاں
 آپ گھراں یا گھوٹاں اپریشھے کرن بہارا
 کیسی گندی رسم انہاندی سود کہ ناشراون
 اپنا مکے آپے سہون کیونکر چھری جلاوہ
 ہندو آپے دکھال کرے رتاں گھریں بہاویں
 ہائے افسوس تہاند تیا میں نہیں کوئی سبھاہ
 کیوں نہیں آپ دکھاناں اپنیاں مسلمان بکاد
 اکھیں دیکھن کتے چنڈی بدتن گئی اوہاندی
 کنیں سنن انہائے کولوں تہا شاہ بنیادی
 جتو ل قبلہ کعبہ ساڈا مومن سجدے پوسد
 جس کے واسطے پیر کو مومن ادب کرن نہ سہ
 چوکیانے وچ کتے ہن نا دوسواں کریدر
 کتے دی کوئی بہشت نہ سبھرت کپڑے پوڈن ناہیں
 اینویں اہل مسلماناں کووں ہندو جل جل مرد
 کل دکاناں چیزیں فستاں کیتیاں انہاں جوا

مسلمان گھاناں یاں پنڈاں سرتے پھرن ہوائی
 مسلمان اٹھائی پھرے گڈے کا میاں وک
 مسلمان کمال کرے تاکو ٹھاو تیج ڈاودی
 توڑے بہت مکینہ ہووے نہیں ملدا اس کا لہو
 تا بھی آپے وکان نہ کردی ہندواں کنوں لٹاوان
 ہندو توڑے پٹہ ماہوئے ہندا کڈہ پکوری
 ہندو جیکر کجہ نہ جاتے پنڈاں پھری ڈوہویندا
 ہندو توڑے غلین ہندو سرور کچھ نہاے
 بھلاویں بھلاویری پھر وچ پاپاں شرم نہ کرا
 ہر شے لین کراڈاں کولوں پیسہ وچین کوئی
 اوہ بھی آپے وچین جادوں تہیں نا تاہن
 رتاں دھیاں کھاریاں چاکے وچین چو بازار
 ساریاں گلاں کھول ساں تاو من رکی ہووین
 ہائے افسوس جو سبھہ نہ آوے مسلمان بھلاوہ
 مسلماناں کولوں دھیاں وچہ بازار بھلاوہ
 عقل تھوڑا تہاند کتول گیا گھبکے کھاند
 ہندواں کولوں کے سودا اپنا ناس کرے
 پیر اوہاندیاں بنیاں ہواں خیراں دکھاند
 پھیر نہ غیرت کرے ایسی ری مت انہاندی
 اقول ہندو خندہ ہندی لٹاں کر کے سود
 اقول ہندو مال اکتیب وکھ کر کے وکریہ
 مسلمان جو نیڑیوں لٹے پیرے پھرن فوید
 کتیاں لٹوں پیرا پھپان مسلماناں تائیں
 مسلمان بے غیرت ایسے کچھ پیر پیر نہ کتے
 دیر سے سوداں نفع اٹھانوں کھنڈے

دودہ دہی تے وٹے پکڑے تلن اوہ ٹھیکیا
 گھومیاں دوجہ کستے دُگن کدنی پاک کرباں
 تیلان گپول ہناریاں اند جو ہے مر مر جان
 گندی دھونی سوتر والی ہنتہ نہ مول ہو میند
 چڈیاں بوج پکے چکرن پیٹھے ریوڑیانہ
 ایسیاں گندیاں چیزاں دھر ضائع رقم و نہان
 وَلَا تَبْتَذِلُوا الْحَيٰثِ مِنَ الطَّيِّبِ فَمَا اللّٰهُ يَزِيْزُ
 بھادیں مال بیتیاں سے حق ہوا یہ آیت آئی
 کسب حلال کھادوں مومن زقاں پاک لیا ول
 دچ قرآن خدا فرماوے طیب چیزاں کھاو
 اِيْهَا الْمُسْلِمُوْنَ كُلُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
 دسو پھیر ہندو جیڑے شرک کرن یا ناہون
 جزا یہ نجس اپننا ہوئے ہنہ بھی نجس انہاں د
 جو شو نجس پلید ہوو اوہ جس کھانے دچ پائیو
 مدہ مدہ جیڑی چیز کراں متھیں آپ بنائی
 ایہر مسلمان دچاوس کچھ تمیز نہ کروے
 جو شے اہل ہنود بناوے سبہ ٹرکائی جاوے
 ہندو کسے نہ کم داہوئے ٹھکھا مر مر چاوک
 مومن بہادریں جیا کتیا ہووے صاحب بازار
 امسے شریقی تے پھر دیون پیریاں رو جس
 کیا کیا نقص تے عیب انہنکے دسان مسلمان
 ہر قسم اندیاں کل وکاناں اہل ہنود بنایاں

مسلمان اولے کھاوے اچے نہ سمجھاں کیاں
 اوے پانی نال مہوٹاں چیزاں سبہ بنایاں
 اوہ مسلماناں تائیں گہیوتے تیل کھو اوں
 اونہاں متھال نال تمامی چیزاں ہن مدہنک
 اوہ مسلمان نہ چلے سدہری سدہری کھاوے
 دیکے پاک پلید خریدن کچھہ افسوس نہ کھاوے
 پاکاں چیزاں مجے تسیں پلید وٹاؤ ناہیں
 ایہر ہر جاگہ کم آوے عام کلام خدا ئی
 اوہ زقاں دیون چلے گندیاں چیزاں کھاوے
 جو شے پاک حلال نہ ہووے نہ فرے اس نہ چاؤ
 شک نہری پلیدی ہوند نہ پکا فتوے لایا
 جیکر شرک کھاوے ناہیہ ہوئے نجس تداہیں
 دسو پھیر ہندو جیڑے چاہیہ باندے یا نہیں باند
 تروت پلید ہوو اوہ کھانا کیونکر اسنوں کھائیے
 اہل اسلاماں نوں اوہ کیونکر کھاوے جائز آئی
 وٹے پکڑے مہر جلیبی ٹانگراں تھر د
 بھاویں وٹے نمازی ہون تا بھی لے کھاوے
 مسلماناں ی بدہی پکی چیز نہ کوئی کھاوے
 شرابی دیکھ کر اڑاں لی دیہ دیہ پوندیاں لال
 راہ مہلائے گندیاں چیزاں یون جائز ناہیں
 کیوں نقصان ٹھانے جیکر کرے آپ دکالہ
 اہل اسلاماں نفرت کر کے کیڈ ایذا ئیں یاں

دچ قرآن مفرقہ اللہ تعالیٰ یا قیوم اللہ تعالیٰ تھانہ دچ قرآن مفرقہ اور دوسری
 آیتیاں تھانہ کھوا مسلماناں اکا رخص حلالہ طیبہ ان دونوں آیتوں کا مطلب یہ ہے کہ کھاو
 پاکیزہ اور حلال چیزوں سے جو دی ہیں ہمنے تھوڑی بین میں ۱۲ منہ

مقصانات قبلہ دوکانات اہل سنت و اہل اسلام

پہلا یہ نقصان جو کہو سمجھیں سمجھاں والے
جیکر مسلمان قادیول آپ دوکان کر دے
وانگ انہاں ایہ بھی اجکل ہوندی شاہو یز
دو جا قوم اپنی دی ہوندی خوب طرح ہمدی
تزو سجا جواوہ لین اساتھیں سوداں تو گڈہ چوڑ
جیکر مسلماناں اندر ہوندا شاہو کارا
کیونجو مسلمان تمامی ہوندے مڑیاں واک
نہ اوہ ایسے سنگ ہوندی ناسودی قرض اٹھانے
باجہ ویا جوں اپنا نکر دے کارروائی +
قرض کیتا جے حکم الہول جہاگ کھلوند کوئی
نا بھی ایہ ناجائز فائدہ اپنی قوم اٹھانندی
بیشک قوم اپنی داس پر قوم لحاظ کماوے
چوتھا اپنی ہتھیں جو کوئی آپ دخت لگاندا
اسے طور اسال ایہ ہندو ہتھیں آپ ہلے
ہن ایہ کھا مال اساطے ہو تو نگر بھارے
جو ہن کوئی دوکان تجارت مسلمان بناد
اکہن ساڈی دشمنی کارن انہان دکاناں پایاں
ہن تک کھانے ہے اساطی ہتہ دیاں مٹھیاں
ساری عمر اں کھا کھا ساڈیاں مٹھیاں ملایاں
چک امار اساطے کو لوں ہے پچوڑی کھا کڈ
ہن بھی ساڈے کول پرنے تو جو کئی انہاں
سے طور ہنراں ہندو ستیاں کلاں کاتہ
جیکر ڈھوں مٹیاں اپیاں مسلمان بناد

چھٹے نفع تجارت اندر ہندواں سپہ سنبھالے
سارے نفع انہانوں ملدے کیونکہ ہندو
بیشک کسب تجارت والا بھگھا سرکوانا ہیں
قوم بیکانی لٹ لٹ سانوں ہنیر مو جاں کرے
اکثر انہاں دیا جاں کے پیرے ساڈے بوڑے
بیشک ہوندا گھٹ نہایت سود اندر وزنارا
کر دے کسب کان تجارت رہند سپہ سوکھالے
جیکوئی مفلس ہوندا تا بھی اینویں کم چلانے
کیونجو سود اساطے اندر رب حرام ٹھہرائی
جیونکر اجکل بعضیاں اندر سود مروج ہوئی
ہندو قوم نہ مال ساڈے اینویں لٹ لٹ کھا کڈ
اپنا مارے چھانویں مٹے دھتے غیر جلاے
چوڑ و سنجہ جدیجاں تا اوہ مشکل پٹیا جاندا
آپے سستی کر کے اپنے گرد دھگلے پلے
ہرگز دود نہ ہون بھاویں زور لگایے سار
الٹی حقد انہانوں پڑدی ہر کوئی برامداد
لگے کہتے ہے تمامی کر دے جو وڈیاں
ہن آ نیکے پاک بنوا و کھریاں مٹیاں پایاں
ہن ساتوں برہمنراں کنیاں یاد انہانوں آلیاں
ہن تک ساڈیاں وہیاں لے ہے انکو ٹھو لکے
کر پیر ہنراں ساڈے کو لوں ہن ایک توں جانک
دیکھ دوکان مسلماناں سے حسد نے نخل کمانے
ہندواں دی کوئی چیز نہ کھانے کیوں گلاں کر دے

ایسے انہیں دکانداری دی پہلوں رسم نہ پائی
 بنیکہ میں ایہ کسے قسم دی آپ دکان بنادون
 سچ بچھوتا آپ اسماں ایہ اپنے پیر دوائے
 سیپاں لوں جے کتنے برہاں ہنودودہ پکانہ
 پنجواں یفقدان جو اکثر مومن عام بیچارے
 ساری عمر ادھناں نہیں جہان ہونگ پی مرادی
 جو سو مسلمان اوہناں ہنودودہ پکانہ
 جیکوی کرے طاعت دیناں گول ہنودودہ پکانہ
 جیسویں اوہناں تہری پیر الہی
 استواں گھٹ دیا وہ لیا عبادت جو ہنودودہ پکانہ
 اولن مابین والیاں چیزاں فرقہ فرقی بنایاں
 کر کر ظلم غریباں آتے لکھن شہر گرواں

دیدے دہندواں تائیں نہمت مکر لوائی
 اوہا ہندو نال انہاں سے الٹا ویر کماون
 طرح طرح کے فائدے دیئے دشمن آپ بناؤ
 جاں اوہ پل وڈیری ہونے ڈنگ کروں نہیں
 ہندو لوکان نال جنہاں دیکو پڑے بہاوی چھک
 اج ہن ہڈیاں باز نہ آون ناچو پڑن بھیاٹی
 نالے سستی دیون تہی ہندو فائدے دل جاوا
 مسلماناں تالوں ہندو دیکھا سودا دیندے
 بنی ہوئی کوئی چیز انہاں ہی پاک نہ ہندی سائی
 بھاویں بھگت سداون باہی ایہ بخود نہیں چندی
 دیون لکے کسیاں کڑھیں لینے وقت سولیاں
 سن میں تینوں اکھیں ڈھٹا واقعہ ہک سناواں

چشم دید واقعہ

بھیریوں دکھن سولان کوہ ہک موضع مانگوداں
 بن بھی اوہناں دناں چھپسناں نال اتفاق تھاڈر
 بہت سوالی آکر دیکھے کریں سوال نہانے
 اس سوالی بھی جدا دیکھے ان سوال لایا
 کرن لکے اگر ایہ اسدی رمل لوک گرائیں
 ویکھ سوالی راضی ہو یا بہت خوشی وچ آیا
 اٹھ ٹوپے سی رخ نکاٹ انہاں نا تو چہ پیڈ
 اسنوں بھی کچھ بھاجتے دی خبر نہ آہی کوئی
 کیڈر میل یہ اپنی ہتھیں واہ کے ہل لیاندے
 کھتری تائیں اکین لگا دھرم بھائی جی تیر
 کھتری اندروں ٹوپہ کٹھیا ڈھکیاں کھیاں والا
 انکل چاڈر منیندہ ٹوپے جبب جبب ٹھگی پاپا

فضلان سے وچ آیا دیکھے ہک فقیر سوالی
 رہن دیکھے کچھ دوست میری نیک بندی خلقا کز
 جو کچھ سر والوکان کولوں دیون پیسے دانے
 نال توجہ سنیاں لوکان کر منظور کیا
 دانیان داخوار بنا کے دتا اسدے تائیں
 ہٹتی تے ونج دیچن کارن بھاجتا چھپوایا
 نوٹ پے دس کہتے ہی اسنوں سر لویں چھی لائی
 دو جادہ چھپیا میری نہمت کھتری ہوئی
 مفتو مفت دتے رب منیوں دیچو جویں وکاندے
 جیڈ مکر رام کراہے تینوں منے تول سر میرا
 برکت سچے سائیں دی جس کجنا ایہ مونہ کالا
 باران ٹوپے دلے اسدے گھٹ گز خرواں

دیون والا سرشت را یہ کی ظلم کیا
 کہتری آتھے احمق جٹا کھیریاں تینوں ساراں
 پڑھ کلمہ میں اند تیرا وہ نہ مینیاں کوئی
 کہتری کڈھ روپے چٹے تلی آتے کھڑکے
 لے کے رقم سولہ اوکھوں پے بنہ سدا ناز
 شبیر پے کلیا راں تا میں ٹوپے آن کڈھایا
 دمنہ سیراں ٹوپے اوکھے ہر سی ورتیا چاند
 آچھر دو جیاں کہتیاں کو بھی ٹوپے وزن کر
 قابو کر کے ٹوپے سا لے لے چلے اوکھا
 کر یا کر و اساٹے اتے نا ایہ جھٹک کماؤ
 جٹ آکھن جو چنگی ساڈی کیتی تسان غلامی
 ہے اسانوں معلوم ہوا ایہہ کر تو ست تسانا
 جڈک ساڈا اولاد ساڈا واپس دیو نہ ساقیاں
 کہتری آکھن کشور جی تسمیں غلامی کا جی
 دل کلیا راں متا چکا کی لکے کہن ادھنا نوز
 دوجا جانا وادھا ساڈا گن کے سب پر تاد
 چاے شرطان نتوں جیکر رہو اتھا میں سدا
 اسویلے ایہ شرطان سبھے ہراک من آھلوا
 آکھیں پڑھا وادھ میں ایہ سچو سچ سنایا
 لے کے خور تسمیں سدا وادھ ساقیاں میں لکھن سدا
 وجہ انراں سدا راں غلامی لکے رب سنایا

میں پورا حسد وار لیا اندا تینا تڈھ
 دس خردا بکت تینوں خوش کیا کلیا راں
 جتنی کنگ آہی ایہیری اتنی پوری ہوئی
 سن کے کھڑک ٹھادہ عاجز ٹوپے سب بھوکا
 پوچھوں خبر ہوئی کلیا راں ایہ کجہ حال دناز
 ٹوپا وال دا ڈھوہ ویا جاں اوہ وزن کر یا
 پا کچا اوہ اڑدا لٹھا گیا وساہ ادھنا ناز
 سارے وزنوں زائد لکھے جدا وہ سبوں
 کر کر میناں بہر پے دکن سید کر اڑ نماں
 اسیں تمام گھام گھام ٹاٹے جوجا ہونوا
 ٹوپے وہہ بنا کے ساقیاں کٹیا عمر تمامی
 لے لے کے کھڑک اس تسمیں کیتا ناسا ساڈا
 تڈھ لکھن اس میں ہواں چھٹاں بنی تسانا
 لاہو وڈا ساڈے آتے جیو ٹکر ہو وراجی
 اول جٹا علیہ ساڈا چھوڑ و سدا ساقیاں
 تڑکھا ٹوپے پورے رکھو جو تھاسو دھٹا
 نہیں تاپڑے وں کڈھان لے خبر کراں سرکے
 خبر نہیں پھر تھپتے میں تیں کیونکر فیصلہ ہوا
 اپنے کو لوں سدا اندر ناں کچھ جو ٹھہرا گیا
 ایہہ میناں ان دھاکے نہیں سمجھینہ سے
 گھٹا شینہ کوہ لکھن والیاں تو ماں جو دھان

سات لکھا ایک قوم کام ہے جس اس علاقہ میں بکرت رہتے ہیں اور کسی زمان میں انکو نکال کر کہتے تھے اور اب
 چونکہ جب پیشگوئی تو ان بمید وادھ لکھن ز غفلت کے بہتے اوٹ ہو جی ریل بننے کے بیکار ہو گئے ہیں اس
 لیے قوم قیادوں سے بھی اور نہ چھوڑ کر کا زنتکاری اختیار کر لی ہے ۱۲
 تو راجی برہمہ دھن میں رہے جیو سدا قوم قیادوں کو اپنے کما میں اکثر لوگ انکو قبول ہوئی وجہ سے رائے
 بولتے ہیں وہ ہندو لوگ انکی عادت ہے کہ سدا کسی کے ساتھ انکا طلبہ پڑھے تو پڑھے ادب اور شاد سے بولتے
 ہیں ششک مہا گجہ شاہ جی۔ ایسا ہی کلیا۔ وں کوراجی بولا کہتے ہیں ۱۳

ظالم قوم شعیب نبی دی لمبوس کر دی آہی
کر پر ہیز انہاں نہیں جیہڑے مومن ہو گئے
ایسے قصے عبرت کارن خالق پاک مسکے
لے اکرں طرحیاں ایسے پیشو یا افرمایا
کر سن ظلم ظالم اتے وچ اخیر زمانے
اُس زمانے مومن اتے یگانہ واجب ہوئی۔
وچ سپارے چسکڑ والے حکم خدا فرمادا
مومن بہا یو ہوش کروہن اپنا آپ بچاؤ
سے نقصان تو کئی قبا خاں اھیں ہو گیندے
ستویں ہو رقابت بہاری کھول سنائی جاوے

کیتے رب ہلاک تمامی قہروں بھیج تباہی
سے شعیب نبی کے فضلوں بچاے سار
تا نجا ایساں لوکلے و دل مومن کوئی نہ جاکے
اگوں بھی کئی ایساں تو ماں ہون ایاں اناں
دین والیاں لوکلے و انگلیں لٹن مان بگائے
لگدے وں و نہانے یثیری محل بجائے کوئی
گھٹ دینے دہ لیندے و چڑھے وین تمام تنہا
طرح دیاں گھاٹیاں کو اوں عقل کرد رہاؤ
کی ہو گئے تساؤ و تائیں کیاں نہیں سوچ کریدے
مت کجیریاں بھایاں تل میں دل وچہ غیرت آوے

قبا ح فاحشہ

اجکل مسلماناں اندر غیرت رہی نہ کاٹی
مکاساٹے بہوں لوکاندی اکتہ عادت ہوئی
رناں دھیاں ہاں تائیں ہٹیاں اپر گھلیندے
ہٹیاں پر کھتری بیٹھے چٹرنگے کر کے
ہند و اں وچا عیب کوئی ننگے ناشر مومن
بھاویں مد نہاراں ہوں تا بھی شرم نہ کوئی
دسو پھر حور داو نہانے کپڑا شرم نہانواز
صدافسون ج مسلمانیاں کوں ہندے جاوے
گر میاں دی وچہ کھود ہوتی ہو نہ کپڑا کوئی
پاکی وال تے ہو و غیرہ سبہ کج نظری آئے

اچھے دی گل ناہی ایپر زوری بہناں لھائی
سوئے سو دیا زروں جاکے آپ نہ لیندے کوئی
اوہ سود کران تمامی جو کج لیندے دیندے
کوں نہانے جاوے رناں و مبین نظراں بھر کے
کل کر ڈیاں لہو ہاں لے ننگ مننگیاں نہاؤ
ننگیاں نہاؤں باپ چڑاؤں رسم نہانری ہوئی
پٹاں تائیں دھوتیاں طرہ پور دسیاں وچ نہاؤ
کل نیچا تے فرج او نہاندی دیکھن درشن پادار
اوہ بھی لا نگر کھچاؤ تا ماں توڑا ہٹی ہوئی
راں کوئی سلتے بہر کے سو دا پٹی چوکا دے

۱۔ جیسا کہ فرمایا اللہ تعالیٰ نے لَنْدَکَانَ فِی تَصْصِیْمِ عَجَبٍ لَّأَوَّلِیْہِ الْاَلْبَابِ یعنی اگلے لوگوں کے قصے
بیان کرنے میں عقل مندوں کے لیے عبرت کرنا مقصود ہے ۱۱۸
۲۔ قَالَ لَمْ تَقْلَعُوا دِلَّ الْمُنَافِقِیْنَ الَّذِیْنَ اِذَا قَالُوا عَلَیْہِ اَنْزِلْ سَمِعَُوا قَوْلَہُمْ اَوْ تَوَدُّوْنَ
بِخُسْرٍ اَنْ یَّسْتَفِیْہُ ثُمَّ یُخْرِجُہُمْ مِنْ جُہتِہُمْ وَیَسْتَفِیْہُ اُولَئِکَ سَمِعَہُمْ یَا سَمِیْعٌ یَّزِیْرٌ اَمَّا اُولَئِکَ فَیَا
اَعْیُنَ اَوْجِبَ اَسْرَدِیْہِمْ اَوَّلَکُمْ یَا اُولَیْہِ الْاَبْصَارِ اَمَّا اُولَئِکَ فَیَا اَعْیُنَ اَوْجِبَ اَسْرَدِیْہُمْ اَوَّلَکُمْ

اکثر ہندو جوئی پاکے نہادون وچ بازاراں
 دو انگلی نڈی چولی ہووے پٹید و پٹو دسین
 سوکے لینو دایاں کھین کولی اُنہاندی کھلیاں
 چودہری بن کو آپ گھر انوچہ بیٹھے چھپاؤٹی
 جد بازاروں لنگھے جاکے مومن عورت کوئی
 اکثر ہندو بیٹھے ہوون گلیاں انوچہ موثریہ
 عورت کھنڈ کرے تے داول منہ اپنوں موڑی
 بعضیاں تان گھنگٹ کر کے لوکانوں کھلاؤ
 وچ بازاراں گندہزاراں منڈی پچیا نڈی
 ایہ چرماں پواں بھراوان چٹھیاں پ ہلایا
 آپ سکھائے سوکد آپے سوکے کار بنایاں
 آپے پھرن بازار سکھایاں ہٹیاں پ کھایاں
 پٹے اُن چوں سوایاں رن بن تَن آون چٹیاں
 سنے آپر گہواں دے ڈولے ہنہ سونز دیاں اٹیاں
 لکین لنگیاں تک بیٹیاں ہیساں ساویاں کھٹیاں
 بانگیاں چٹیاں ری فیر پیاں نہ چھٹیاں
 بہتیاں تل گھراپے وچ رہندیاں گھٹیاں
 سنے پاکے ستھے لاکے خوب گندے کے پٹیاں
 اُن دکھاوے چوڑے ٹیرے موہنیاں لال گھٹیاں
 مسلماناں نوں دوں گھٹے دونوں جنساں گھٹیاں
 ہندو تالے اکھتیں سیکن لے رتھاں ٹیاں
 تاہیں گھر بار دکانے چھتیں گائیں کٹیاں
 کیوں پوٹ بال جوڑ ہوں آپ ترٹیاں پٹیاں
 شرت کر کے مومن بھائیو عزت پرت گالو
 آپ کرو بازار سی سوکے رتاں گھرین ہوا

کو لوں رتاں تھیں جاکے شری بازاراں
 تال جنہاں تے اتھنہ تھیں مہیناں کھول
 نٹے موٹھ اُتھناں جنہاں درشن پاوے کھلیاں
 رتاں چھیاں وچ وچاں راجن رام کشن دی مٹی
 مارن پد و ہنگانے ہندو کیدے شری مٹی
 جد کوئی عورت لنگھے اکو پتا دور کریندے
 ایہر خصم دیوٹ نہ سہوں باہر جانوں ہووے
 جیکر سلی نیک ہووے مول بازار نہ جاوے
 شرماں الی عورت کوئی کدی بازار نہ جاندی
 آپ جنہاندیاں جیاں کڈھیاں پھراوے کھٹیاں
 آپ جنہانوں کھٹاں دتیاں بھیرنہ قابوایاں
 پھراوے کیوں کھڑن بازاراں آپ جو چھپکھپایاں
 دُور دل اپنے لایاں لایاں تڑی آون چٹیاں
 گلیں چولیاں موہر ساریاں موڈھیاں اُتر سٹیاں
 بکھیں تیلو لوگ پاتال خان خٹیاں جنہاں کھٹیاں
 پہلے پھیراں پھیراں کھٹیاں جیون کھٹیاں چٹیاں
 جہاں کھڑاں کو کھڑاں چٹیاں چٹیاں چٹیاں
 منہ چٹیاں کے روپ سہاگے آون چٹیاں
 تے افسوس یہ پیاں سماں جو نہ ساتھ چٹیاں
 تان کھٹیاں موہاں آپ پھرن کھٹیاں
 کھٹیاں کھٹیاں کھٹیاں کھٹیاں کھٹیاں
 رنجیں سسے آجڑ نسدی کھٹیاں کھٹیاں
 آپے پاٹے پاڑا دے کون بہتر چٹیاں
 گندی سے سریانی پاؤ اکو ہوش سہناو
 دھیاں سہنیاں شری سہاؤ نایا زچہ

کیا کیا کند بازاراں اندر اکھتیں دیکھو سار
رہے فراقے مومن عورتاں پہرہ ستر کماؤ
پتو بھائی تے بیٹے خاوند محرم خاص انہاں
چلے چلے ہو جو اتی ایہ بھی محرم آئے
ایہیں خضم ماؤد جیٹھرا پتو ہوئے مہر نیرا
باہجہ انہاں عورتاں کارن ہو نہ محرم کوئی
جیکر باہر لکھن تاں کسے ضرورت کارن
ہوئی رکھن پیر زمین تے زیور ناچھنکاؤن
داڑھی بندش عورتاں کارن صاب فراق
رَن بازار گئی تا پھر اوہ جانوں گئی گواقی ما
وَن پوتے مرد جہانوں دشن وچ بازاراں
یار و عقل کرتے اپنی ہوش ٹیکلے لیاؤ
بیویاں کر بیویاں سمجھو سوئے نامیکھلاؤ
مرد و بنوں بازاروں جاکے سوئے آپ لیاؤ
مسلمانیاں چوڑ دکاناں ہندواں پان سن جا
مسلماناں دی مدد کے ہٹیاں آپ کڈاؤ
جیکر و قبول نصیحت آپے نفع اٹھا سو
کرہن بس یزید کو فقیر اب تہیں منگد عایں

جیکر مَن بھی باز نہ آؤ ہو بے غیرت بھار
کھلیاں دھلیاں زینت کر کے غیراچ پاس جاؤ
سوہرے بھانجے ہوڑ کھیتجو بھی بیٹے خصماند
ستس حرام جو اتی اتے دی جسدی پرانے
اوہ بھی باپ برابر ہو نہ اکر مہم جان پکیرا
نا کوئی درشن کرے انہاں منع حضور وں ہوئی
ساری زینت کجی اپنی ڈونگھی بگل مارن
وَلَا یُضَرُّنَ بِالْأَرْجُلِیْنِ اسے عمل کماؤن
جو کوئی کھل اوہناں نوں پورے آخر پچھو تاک
خاوند اپنے دی پھر کے اوکھی ٹھکے چھاتی
کیونکر اپنے خصماندے پھر کم آون اوہ ناراں
گھر اپنے نوں سوکھا رکھو چور نہ کسے بناؤ
ہوش کر دمت کسے دھاڑے سودا چوڑ کر او
جھڈ و بن کے زماناں تائیں نا اس طور ہلاؤ
غیرت مند بنوں کچھ سوچو خوف الہی کھلاؤ
کر و دکان و پار تجارت محنت کسب کماؤ
نہیں تا پھر جو الے رب کو کیتے دا پھل پاسو
استغنیٰ پھر مجلس تائیں چوتھی بات سنائیں

دعاء

یا رب نیری رحمت وافر وچہ زمین آسماناں
رات دن تہ سداڑے کارن کہو لیا عام فخر
بخش محبت کسبندی مومن مسلماناں
اپنی نصرت کریں الہی ساریاں مسلماناں
کرتوں نور انہاں دی سستی دیہ ہمت مردانہ

وَدَم تیرے فضل نزاراں حد نہیں احساناں
کہا دل پیواں موج اڈاواں لکھ تیرا شکرانہ
دیہ توفیق انہاں تے تائیں کھولن آپ کا ناز
بخش ترقی دین دنی وچہ بابرکت رحماناں
کھٹ کھاون تے پھل یادون چوڑن لو بھر بیگانہ

لَعَنَ قَالِ سَتَعَا وَ قَلْ لَمْ تُرْتِ یَغْضَضْ مِنْ ابْصَارِہِمْ وَ یَغْضَضْ فَرْوَجِہِمْ وَ لَا یَبْدِیْنِ شَہَہِہِمْ اَللّٰہُمَّ لَہِمْ اَبَاد
ہر آو آباد ہو لہن اے

رکھن آس ہمیشہ تیری اندر دوہاں جہاناں

دو جگہ جو پہن بوج عاجز دآپ کر خیماناں

باعت چہارم تشریف مسلمانان فضول خرمی

چوتھا باعث جس دی پاروں ہوسن گھنڈی جاوے
جتنی اپنی طاقت ہووے اتنا خرچ نہ کرے
تکینہ ناحیثیت اپنی ناگہ مول سوچیندے
دو نہہ کوڈاں دی آمد ہووے مارن م شہنہ
ہک روپیہ لاون کافی ہووے جس کھانے
جو کوئی مسلمان وچارہ آنہ روز کھاوے
ہندو بھاویں کتنا ڈوا ہووے شوہ خراج
جیکر مسلمان کسے نوں دولت کج ہتھ آوے
ہندو نوں جو تھوڑی بہتی دولت ملے کہ اپیں
مسلمان روپیہ کہے سوار ہتھ پوڑے
مسلم بھاویں لکھ لیکے پلوچہ لکھ بنائے
مسلمان جو چیکے کھائے کد کد ہووے لیراں
مسلمان غریب نملنے کنکوں باجہ نہ کھاوے
مسلمانا نوں کھا کھڑا سنگھوں ہٹھ نہ لہندے
ہک دھڑی دے ہلے یکے ہندو کم چلاوے
مسلمانا جلیبیاں کھا کھا دولت خرچ کریندے
مسلمان ہزاراں نکھائیں ادگت مال و نجاوے
مسلمان ہنڈاواں لاچو گٹھ گٹھ کتنی چوڑی
مسلمان لگاوے سرتے مشک عطر خوشبوئی
قصہ کوتہ ہر کم ہندو مال قناعت کرے
ہندو لکھ آسودہ توڑے ہوں وچہ گھر آدے
مسلمان گھلاں چوڑے فافے روز رنگھاوے

کرین فضول خرچاں اندر ضائع مال و نجاوے
قدروں باہر پانک کر کے پس پرسی مردے
ہندو جروں ویکھو ویکھی جھکے چوکر کیندے
بھاویں ٹکڑا کھاوے اگوں پوہے منگ بیگانے
اڑو تڑی فڈیاں کر کے لاوے وچہ دھگنا
جڈ مک خرچ نہ کرے دوانی مول آرام نہ آوے
تاہمی اپنی آمد تھیں دتہ خرچ کریندے ناہیں
جو کجاگے گھر وچہ ہووے سلاو بھی نال ڈوڈے
جڈ مک دونا کرے زائستوں من کریندے ناہیں
ہندو ہک ادھیلی کھٹی دوتی کر کے چوڑے
ہندو پلے لکھ نہ رکھے تاہمی لکھ کھاوے
ہندو لکھاں مل بچاوے جاپن حال فقیراں
ہندو بہاویں شاہ سداں مس ضرور بکاوے
دیہاں ماتیں گوشت حلو اتردا پکے اترندے
ساگ پلاگ تے ڈسے پوڑے کھلا جھٹا لگھاوے
ہندو زیور ہور زمیناں لے کے مل رکھیندے
ہندو باہجہ ضرورت ہرگز کوڈی اکٹ لاوے
ہندو انے لک چٹی دھوتی یا بھرتنی سٹوی
ہندو اندریشان کرن نوں دھیں تر گئی ہوئی
مسلمانا سرف کرن تھیں ہرگز مول نہ ڈوڈے
تاہمی کم ضروری باجوں ہرگز کتنے نہ جائے
تاہمی چک ادو ہا ضروری میدہ ویکھن جاوے

عید جمہورے دغظ سنن دا کہیں خیال نہ آیا

کوڈی میلہ ہور اکھاڑا دل نہیں فرض نہایا

تعارف پڑ کوڈی

بہاری بدعت ملک ساڈے کوڈی کھیدن والی
ہندو جہوں جوانی چڑھو کار تجارت کرے
ونہیہ کوہاں تے کوڈی ہوسر دیکھن جانے
دوسوں دوروں شہنشاہی آن آکھے ہون
دو طرفی دو دھڑاں بنا کے آہو آپ ہو جاوے
سرسنگے تے پیروں اتے بچن والے دایاں
جیکر اکلا گھڑا ہوسے کر آواز ونگارے
مل جوڑی مل جوڑی آکھے خوب طہاج چلیںدا
نچاٹ پٹا کڈا آتے خوشیوں دھون سوایا
پچھلایا نڈا کجہ حال نہ پچھو ڈاڈے ہوسے پوندے
کیاں دے ملک باہیں بچن موٹے لکھاوے
رہ نہ مول کھاوے جو کجہ ہوسے حال نہاندا
بعضے سہوں جلسہ سدن نالے دھول دگادون
ہندو نا پڑ کوڈی کھیدن نا اوہ جلسے پاوے

رل اچکیاں داہری مونیان جہاں سہم کالی
مومن جہ گھبرائے ہون کوڈی اتر مرے
ہک گھرانے کھوں جاوے دو جادھکے کھاندے
وڈا پڑ میدان بنا کے چتر کڈھ کھلون
ہک سداوے باہرے دو جادھکے سداوے
ہک گے دو پچھو ڈاڈے ہوسے ہال دہایاں
وارو وار اونہانے مندر کس کس دھیر مارے
مل جاوے تابو جے وانگوں گھیا جہاں لیندا
جیونکر گڑھ مہاراجے والا کر کے فستخ لیا یا
جوں مہانے پیری اپنی ڈوب گھراوے اوہ
ٹکیاں کیاوے باز نہ آوے گائے چور کھاون
کوڈی اکھڈا کارو چار ٹنگ بہانہ جی خاندا
گوڈے گوڈے جھکھ گھراوے میلہ دیکھن جاوے
مسلمان جہ دون آوے گرن سہ کر توت کماوے

حکایت

وچ چنیوٹ علاقے اینوں کھیر پٹی بھاری
جسویے آکھوے ہوئے کوڈی خوب چٹائی
گھڑے اہر چڑھیا ہویا دوتن اس پائی
دیکھ ہجوم خلایق سدا ہلدو جٹ بولائے
خوش ہو کے اوہ جٹ مانے کھندی حناتائیں
صاحب کیا تم بھی نہ کیس اس جلسہ کو بہائی
کیا اٹکے جو جہ شہنشاہی دھڑاں کھلے
دیکھ تعجب ہویا صاحب غصے اندر آیا

جیتے مور کھ ہوئے آکھے جٹاں جیتہ کھاری
ہک انگریز سببی آتھوں کر ٹنگیا بھائی
اٹیس نظر آکھا اٹھتے کوڈی ہندی لہی
کھیا آکھ ہویا اسجائی حال حوال کھائی
ہر گار یہ سدا جلسہ کھیدن لوک گرائیں
گھوڑا خیمہ انگریزستانی بھات آکھا پائی
رہائے دھڑاں دھڑاں جیتہ کڈھ پائے
یہ کیا جلسہ وقت ہمارا ناحق بچ کر آیا

اسے طور فضولیاں کر کر مومن گھلے پاؤں

اسے طور کر اڑا وہاں نول کھانہ پیندی جاؤ

تقصان و اسراف میلہ

میلیاں پر ہندو جاکے بیٹھن کدہ دکاناں
مسلمان اچھے مگر کھ بھادیں قرض اٹھاؤں
ہندو جاؤں میلیاں تو دہر نفع اٹھاؤں
مسلمے میلہ دیکھن جاؤں کتنی گھلے پاؤں
تیرے جاگ مرنیدی جاؤں رگ مرنیدی پاؤں
پتھو جھپیاں گندیاں چیزاں ہندو اپناؤں
چھوواں رب و حکموں باہر بچا خرچ کریندی
تاؤں سفر نکال جہی ہرگز لوڑ نہ کوئی
ضائع تے بچا اکارتھ جوتے خرچ کچھوے
جو جو نعمت چیز کسے نول ب عطا فرمائی +

ریوڑیاں تے ٹانگے کے لٹن مسلماناں
تا بھی وچ کر اڑاں کو لوں شرتی لیکو کھاؤں
نالے میلہ دیکھن نالے کہتیاں کہت لیاؤں
اول گھر دی کوں جان دو جا قرض اٹھاؤں
چوتھا وچ کر اڑاں کو لوں اپنے مال لوٹاؤں
لیکے مل کھان تیس کھاؤں قطرہ ناشتر اؤں
ستواں دھپے شرن کئے اٹھاؤں ہور بھینک
دھواں چلے اسراف خدادی سخت ناراضگی ہوئی
جسوجہ رب نہ راضی ہوو اوہ اسراف گنہگار
اُسدی وچ اسراف جائز کھول سداؤں بھائی

اسراف زندگی نمبر (۱)

سب تھیں دل بیماری نعمت سب بخشی زندگانی
ہک ہک ساہ بندے دا جیہ اندر باہر جاندا
جسویلے ایہ اندہ جاکے آس حیاتی لاک
ایسے ساہ مفرح دن وچ تے آؤں تے جاؤں
ایہو ساہ خدائے حکموں جان بھر بندہ جاکے
لائق ہے پھر ایسی نعمت جسے مفت لٹائی
اُسدی یاد بنیاں کہ ساہ بھی خرچ نہ کیتا جاوے

کر اسراف تمکین میں اسنوں کرو نہ فانی
ہر ہر ساہوں دو خوشیاں صاحب کھلاندا
جاں پھر بدلوں باہر آئے لوں توں حوت پاکو
ہائے افسوس جمع اس نعمت داور کھ قدر نہ پاؤں
ساری نیاد ہونڈن چڑھئے لکھیں تھہ نہ اوں
دم دم نال کچھوے اُسدی شکر حمد ڈیائی
اوام دم غنیمت جیہ اشوہ دیتال و ہاکے

اسراف صحت نمبر (۱)

دو جی نعمت صحت جنوں بدی بخشش ہوئی
ایہ بھی مفت خدانہ کیا احسان کماؤ
اونے درد سہے دا جسوں خالق پاک کھائے
وہ سبحان اللہ پھر جسے صحت بخشی ساری

ایسی نعمت دنیا اندر ہرگز ہو نہ کوئی
مور کھ اینویں ضائع کر داری قدر نہ پاوے
سارا جاگ اکٹھا کریتے رب بن کوئی لائے
مور کھ دچہ نکیاں کمال اُسدی یاد و ساری

ماڑیاں کمال ندر جو کوئی صحت خرچ کریندا
جھڑے لوک سیانے ہوں صحت و جب کماؤں
مورگھ ایسا صحت زمانہ غفلت چنگھاؤں
پہلوں ہوش نہ کیا احمق نعمت مفت گواہی
بیشک جو اسراف کمال صحت قدر نہ پاؤ

استقصیٰ وہ اسراف نہ کوئی مورگھ جبکہ مریندا
اسویے دا کہنیا ہو یا اوکھے ویلے کھاؤں
جد بیمار ہوئے تا آسنوں یاد نہ رکھن آؤ
بچھ بچھ ورن میںتاں ندر جد و صحت پائی
آخر وقت مصیبت اکلن روئے پھپھکاؤ

اسراف بصر نمبر (۳۱)

تو بھی نعمت اکہیں والی رب عطا فرمائی
ایسا یہ بھی اللہ صاحب مفت عطا فرمایاں
جہنا نون اکہیں دیون خالق دی سرکار
دہن حکیم حقیقی جسے بخشی ایہہ روشنائی
ایسی نعمت داد الہی بجا خرچ نہ کرے
لائق ہے پھر مال اکہیں و علم قرآن پڑھیو
اسراف اکھیندا جو کوئی نظر حرام گزرائے
جو مکرزیاں رنگاں یوں شہوت نظر اٹھائے
یا پھر جوین تماشے کہیں دیکھے لغو اکھاڑے
ایویں غیر شرع جو باتاں رہوں تول نہ بھاڑے
ایویں مومن مس دل کرنی نظر حقارت والی
ایویں نظر غصے دی ناحق کرنی طرف کسی
کرن زیارت عالم سنہی یا مایہ آت اولی
توین زیارت کہے دلی ہو زبر رگاں جائیز
ایویں کسب حلال ندر جو خرچ نگاہ کھپے

اکہیں متجھ نہ آؤں لکھیں کہندی گئی لوکاٹی
دو نہ نیناں چہ قدرت سیتی کیا پایاں و نشانی
لکھ حکیم اکھئے ہوں لکھ نہ دشمن داروں
سے کوہاں تے تکیاں ہو پنجن کیسی صکت پائی
تول ہولا راضی ہو دی نظر اٹے ول دہریئے
جینا دینی علم پڑھیوے مول اسراف نہ تھیوے
جسوجہ رب راضی ہوئے جھکے کھی مارے
یا کوئی رنگ ریگائے مرداں دیکھے دل پر جاکو
یا پھر جویری کرنے کالان مال کسے ڈاڑھے
سبہ اسراف اکہیں چہ داخل مومن نظر نہ پاؤں
نظر تعصب حسد بخل دی تا اسرافوں خالی
ایہ سبہ نظر ان جان فضولی منگ پناہ ربیدی
ہو زیارت دنیاں دلیاں یا خوشیاں دلاؤں
ہر ہر نظروں سو سو رحمت بھیجے اللہ سائیں
لکھ پڑھے کتاباں دینی مول اسراف تھیوے

اسراف سمع نمبر (۳۲)

جو بھی نعمت بخشی اللہ کرن جو سننے والے
جو کب ذرہ کٹاں اندر جہتہ رب چڑھاؤ
صد افسوس جو ایسی نعمت بجا خرچ کریندی

بن مٹکیاں بے محنت اسنے کیا کیا سکھائے
کیا تکلیف اٹھا دی بندہ چٹری کھل آؤ
ضائع کرن خدا دی نعمت ذرہ قدر نہ پلیندا

سنتے آہے مال بہانے نیک اور گری
سنتے آہے مال بہانے پاک کلام اور
سنتے ہمیں مال بہانے حکم کا نام
سنتا ہمیں مال بہانے دھن نصیب
سنتے ہمیں مال بہانے حکم ہی سرور
سنتے ہمیں مال بہانے ذکر بزرگان
سنتا ہمیں مال بہانے ذکر آئمہ اکبر
سنیاں ہمیں مال بہانے ربدیاں حمد نایز
لائی سی جو مال بہانے چنگے بول سیندا
بس میاں جو بریاں باتاں بول بجاؤ
اسنوں کہیں اسراف کمانا مورکھ قدر نہ پاؤ

مورکھ سن سن بڑے آوائے گالی عمر تاملی
مورکھ ہیرا سنیاں سنکے جہ بکھد لکڑا ہی
مورکھ قیاس سنکے سنکے سدا و نجبہ دشمن گالی
مورکھ اک سرور مال اندر ضائع عسر گوائی
مورکھ سن سن دگر ڈکے طبلے سار گیا تھر مرد
مورکھ و نجبہ سنے ہو اسان بیدیاں دیالے
مورکھ جتول دھڑے ہو کر کن ادوا یمن دھڑا
مورکھ سن سن کوٹیاں لافان نعمت کر کرانا نیر
مورکھ سن سن گھٹ شکایت کن پلید کریدا
جیٹ لوک بہانوں سنے سخت اسراف کماؤ
ڈوریاں تیں نجبہ چھو ناہیں کیا کجہ حال دہاندا

اسراف زبان نمبر ۵۱

یہ جو خاص زبان خدا نے بخشی نعمت عالی
ایہ بھی رحمانیت اُسدی ساڈا کم بنایا
کیا کیا لطف احسان خدا نے کن گن نہ سکوئی
لایق ہے پھر جس مولانے ایہ احسان کھا
پڑھے قرآن مجید تے نالے لوکاں سیکھنا ندا
بولے سچ ہمیش زبانوں نیک الفاظ نکالے
راگ سرود تے گلہ شکایت بوکھیں بانوں
ہر وہایت اتے بکواسوں اپنی جہ پچاؤ
روز قیامت ہر نعمت تہیں کر سوال الہی
جیکر وہچہ اسرافاں اینویں اپنی عمر گزارے
چاہیے جو پھر سوچ سمجھ کے ہر نعمت خرچو
بیشک ربدی مرضی پاہوں جو کوئی نہیں لاند
جانے نا جو کیا کجہ حالت گن گنیں مال دھانے

جسوں دس عنایت کیتی طاقت بولج والی
فضل کرم تہیں خاکی پتیلہ قدرت مال بولیا
حد شمار بیاؤں باہر اُسدی بخشش ہوئی
دم دہ مال زبان ہمیشہ اُسد اود کاے
ذکر شکر بیجاں رہی دم دم رہے الاندا
کرے نصیحت لوکاں تائیں نیکی لڑی نہ کھالے
کرے زبان پلید نہ اپنی جھوٹ اتے بہتانو
ہوش کرے تا ایسی نعمت مول فضل نجاو
کتنے خرچ کیتی اوہ نعمت جو میں بخشی اسی
کیا جواب کر گیا جھکے خالق دی سرکائے
کوئی چیز دیاں نہ کرے نا اسراف کچھو
تدہ بان نہ جاتا اُسنے ہے اسراف کماندا
ایہ بھی جیکر گنگا ہوئے قدر تہا میں پاوے

۱۔ مال اللہ تعالیٰ کے لئے خرچ کرنا اور اسراف نہ کرنا۔ ۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۲۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۳۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۴۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۵۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۶۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۷۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۸۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۰۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۱۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۲۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۳۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۴۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۵۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۶۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۷۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۸۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۹۹۔ اسراف اسراف کرنا۔ ۱۰۰۔ اسراف اسراف کرنا۔

جس لیے کہہ بولن چاہے گل نہ نکلے کاٹی

تا جانے جو بولن بھی کوئی ربدی نعمت آہی

اسراف ہوس و عقل سمیر (۶)

چھویر نعمت سمجھ خدانے آدمیا نوچ پائی
جیکر آدمیاں وہ اللہ عقل شعور نہ پائے
دیکھو جو مجذوب نامے ناہیں ہوش جہان نواز
نگ مٹنے گلیاں اند دڑے پھر ن چاکر
جیکر عقل شعور انہاں رں رب عطا فرماندا
چلے تے معذور نامے جو جو رب اوٹے
تا جو دیکھہ انہاں تے تائیں نعمت قدر پچھان
ڈوریا نون جادو کہن تکن پاوان قد سنن دا
ایویں ہو جو لنگرے لوٹے ہو رملض تاجی
جائن جو رسیا ڈے آپر کیا احسان کماے
پہر ایسے کیوں نعمت اُسی نیویں کراں زائین
ہر اک نعمت ساڈی ہر کوئی سوچ سمجھ کلاے
اپر ایسے جیسے تھورکھ ذرہ ناشر ماواں +
داسی رب عقل سانوں سمجھن دین تھانی
داسی رب عقل جو سوچن راز کلام خدائی
داسی رب عقل جو سکھن کسے جلال کمایاں
داسی رب عقل سانوں پاک پلید پچھان
داسی رب عقل سانوں سکھن کچھ بندیا تھی
داسی رب عقل جو سمجھن حق حقائق تمامی
داسی رب عقل سانوں سکھن دین رسولی
داسی رب عقل جو مومن سکھن خلق کوئی
داسی رب عقل جو سمجھن خیرین کسے سکھانے
وچھیاں گلاں نیویں عقل کسے سکھانے

بخشی اپنے فضل کرم تہیں ہوس عقل داناہی
قسم خدا دی دنگراں دانگوں ہوندا حال اندا
پاکل تے دیوانہ وحشی ہر کوئی کہے انہاں نون
جھل جھل کر کے ہر کوئی دُوروں وٹے مارا
کیوں ہوندا بیہوشی پاؤں ایسا حال تنہا
سبہ نصیحت ساڈی کارن خالق پاک بنائے
دیکھن جہاں بینیا نون تا قدر اکھیں اجازت
دیکھ حوالہ تنگیاں والا پاوان قدر سخن دا
دیکھن جس دم حال نہاں رکھن یاد دہی
بکین پیران سلامت بخشے ہوش عطا فرمائے
جتنے لائق خرچن اُسا کرے خرچ او تھائیں
بیجا خرچ کرن دے کولوں شرم انہاں نون آوا
سبہ حوالے دیکھتاں تا بھی خرچ کراں بے تھاولا
مورکھ ہرم پھران سوچنید جھوٹا راہ شیطانی
مورکھ شاہ بھرا ماں پڑھ پڑھ اپنی عقل گواہی
مورکھ سکھدا چوری پیشے بھی ٹھکیاں بایاں
مورکھ سبہ پلیدیاں سکھن پاکی مولن جانن
ایسے مورکھ دنگراں والی عادت تاید لائی
ایسے مورکھ سکھی کھو ہورستے بدنامی
مورکھ سکھدا پھرے وچاں بید بنی جہول
مورکھ سکھدا خد تعالیٰ تے پڑوئی
ایسے مورکھ ایسے تھتہ داندہ و قارنہ جانے
ایسا تہا عمل عقل دار کھٹے وچہ ہال اندا

بس یہاں جو ایسی نعمت کو خارج کو تہائیں

کر اسرافِ خدایِ نعمت کبیتی اسرار میں

اسرافِ دستِ پائے محبوب (اور)

ستویں نعمت بخشی اللہ ہتھیاں پیراں الی
جیسے ہتھیاں پیراں اندر رب طاقت پاند
ہتھیاں چہ نہ طاقت ہندی کم نہ کوئی تہنید
جہاں نون چہ ہتھیاں بنے طاقت پائی
واہ سبحان اندر سبائے کیا مہر انہاں
و تے ہتھ خدا نے سانوں ہتھیں کسب کماؤ
مگر و خیرایت نال ہتھیاں دیہ و فقیر انہاں
پکڑو اپنے ہتھیاں اندر پاک کلام عفا فی
ایسے طور خدا نے بخشے پیر اساطے نایز
کرو جہادِ خدا سے راہ و چہ پھر کے دین سکھاؤ
یعنی علم پڑھن لوں جاؤ حج طواف گدازو
قصہ کرتے ہتھیں پیریں جتنی طاقت ہوئی
ہتھیاں اسراف جو ہتھیں لائے فعل کیا
ہتھیاں اسراف جو ہتھیں نالقی کیسے ستاؤ
یا پھر بدعت شرک کتاباں لکھ ہتھیں
اسے طور تمامی کاراں جو ناب نون بھاؤ
پیراں اسراف جو پیریں مندے کم کریدا
چوری چاری مجلس گندی قصد بُری دل جانا
ہتھیں پیریں جو کوئی مذکور کارن کرنا
ہتھیں جنہاں اسراف سے ایہ کم رہیا کانا
پیراں پیریں ہتھ خدا اس ہرگز نہ لیا
یا پھر سب اسراف کو کوئی اپنا آپ بجاؤ

اٹھویں نعمت و چہ ہتھیاں طاقت قوت الی
نال ہتھیاں دنیا کوئی کم نہ گیتا جا
پیراں چہ نہ طاقت ہندی کیونکر پیر چلیندا
دیکھو کیونکر حال دنیا نذر پدی بے پروائی
نلے عضو سلامت بخشے نالے طاقاں پائاں
حق حلال کرو مزدوری چنگی کس لٹاؤ
ہتھ اوٹھا کر اللہ کو لوں منگو نیک نغائیں
لکھو تے ورتاؤ تلکیں کرو شربت جاری
کرو تجارت قد میں ٹرکے سیر کرو ہر جا میں
پیریں چل کے لوکاں تا میں وعظ کلام شاہ
مسجد فے دل ٹرکے جاؤ چنگے کم سنوارو
خرج کرو و چہ چنگیاں مکاں لیا اسراف نہ کوئی
پیراں اسراف جو پیریں بُریائی و بجا
کہتے چیز کے دی یا پھر چوری پکڑو ہتھیاں
بھی و اہیات نیکے قصے لکھ لکھ کے پھیلاؤ
سب اسراف ہتھیاں چہ دخل حیکر کیتیاں جاؤ
کھینڈ کاٹے میلیاں دیول تان پھر کڈھیندا
ایہ اسراف پیراں سارے سنو نال بجانا
روز قیامت مولا اسکے سب گواہیاں بھرسن
پیراں کہن جو نال ساڈے چلکے اقول جانا
و چہ اسرافاں بے انصافاں سب کجہ پیاڈیا
ہر نعمت دانہ کرو ماضائع مفت گواؤ

اسراف قوت و جوانی نمبر (۱)

ناورین نعمت بخشی اللہ قوت زور جوانی باد
سخت کنگال ہو دی کوئی بھاویں سخت کنگال
جوش خروش نے پر گل اُسی نا بھائی جائے
اس لیے کوئی قسمت و امان کچھ عمر نہ گھاندا
اس نعمت و قدر بچہ پاتا پا کاں لوکان بھائی
مور کھ وقت جوانی والا بدیاں چنگھاں
جاں کج کرنے جو گاتا عمل نہ کینا کوئی
آج وقت پراناں چوں طاقت بھائی
جھڑ پئے دند موہیں تھیں سارے گل نہ کھلے پوری
اکھیں تھیں جد اتہاں ہو یا حرف نہ سدا کوئی
سنوں رہے کن گانے ہوش نہ رہی مٹکانے
ہنہ کتب مر دین لگا پیر ہوئے کز مے
گھر باہر جد چھلی عمر اں جانہ جھلے کاٹی
بلغم زور کینا جسویں کول نہ کسے بہایا
مار دنگوری کوئی اُن تے کہتے بھن لائیں
دکھیں جوڑے پھوڑے پیراں پیچھے مرد
وقت جوانی اپنے آہوں کدی نہ مسجد ڈیرا
لگدے و سن سر اپنوں طرف زبیدی کھڑیا
سدا تیرا نا جسویں آکر دھول چھوڑی
نیوئے واجد و بلا آتا مدول نہ نیواں ہویا
بس میاں جو وقت جوانی تاکہ کھٹے کھاے
نعمت محب جوانی والی رب عطا فرمائی
ضائع کر دے ایسی نعمت بدیاں چہ بھراؤ

ایہ بھی وقت حیاتی اندر ہوتا ایک لاشانی
جالاں یہ ویلا حاضر ہوو کچھ پرواہ نہ جانے
ساون ماہ دریا جویں کر مویاں اندر آوی
سچ جوانی ہے مستانی صبر نہ کینا جاندا
باہج رسولان ایسی نعمت بچن مشکل آئی
دیوے زور نمازاں اتے جدوں پڑھیا آوی
بیخواری کردیاں کردیاں اٹھری چٹی ہوئی
رہیا وجود نہ کم کسے دا کلوچ تہیج پائی
آئے یار و طفیف پڑھنے ہوو قصیدہ نوری
لگا شوق قرآن پڑھن دا بہت محبت ہوئی
وڑی محبت و عطا سن دی ڈکھلےک ہوئی
کہتے نصیحا لکے کوکھے پیادہ انوں سوسے
آکھے مورے مسجد اندر آسے آخر چائی
دھندل دگدا پکڑ دنگوری مسجد دیوالایا
سٹ کھنکار خراب کریدا وضو والیاں چائی
مسجد جگہ نماز تیرہ ہندی کون کسے نوں ہوش
ہن آجدوں پڑھیں کڑیا آتھنی نوں ہوش
ہن اوستا قابو پڑھیا مسجد یوچہ تہیج
کی ہو یا جے کہہ ہو سکے پھر دالہ سدا دی
پکڑ پکڑھیں دوہر آیت نیت نماز کھلایا
پڑھا ہو سکے حرص لگاٹ کسے نہ سیکھے
کر و انصاف جوانوں اسراف قوت بچھانوں
نال قناعت ورتو اسنوں نا اسراف کماؤ

سبب و اہمیت حراموں کو لوں بچکے وقت نکلاؤ
خج کر و چہ راہ مولیٰ کے وقت جوانی والا
بھارا شوم خلاف راہوں جیڑا جان چوراؤ
نیکی چمکے بدیاں اندر گالی جس جوانی پو

بھرا یہ ویلا ہنہ نہ آئے جے سو گمراہ مارو
قسم خداوی دوہیں جہا تیں شوہاں امانہ کالا
ہونے چاہے ہمت اپنی رہے راہ نہ لاؤ
سخت اسراف کرے اودہ نور کھٹھا دہیں جہا نہیں

اسراف مال و دولت نمبر (۱۰)

ہوین نعمت بخشی اللہ دولت مال متاعین
دولت مند ان کلرن دولت بھاری نعمت ہوئی
دولت والے دولت پیر رکھن مان ہزاراں
دولت والے دولت چھپے پیچھے راج کر نیے
دولت والیاں ہی ہر کوئی پھر خوشامد کردا
دولت مند امیراں سندی ہر کوئی غرت جاتے
دولت مند تو نگر کوئی جس مجلس پہ جاے
بیر دولت مسکین نہ مانا جتھے دنجہ کھلووے
دولت مند ہودے لکھ کو ہیا نفرت کرے کوڑ
دولت والا دنگا بولے ہرنوں پیسا سوکھاو
دولت والا جھوٹھ لافے ہر کوئی سچ منداو
دولت مند کرے لکھ عیشاں خان امیر سداو
دولت مند کرے لکھ بدیاں ہر کوئی دیکھ پیاسے
دولت والیاں تولیہ دولت خوں نجاف کر اے
دولت والیاں نقل ایہ دولت قیدوں کٹہ لیاو
دولت والے دی ہک نیکی ہر جا مشہر ہوئی
دولت والیاں ایہ دولت کیے بیاج ہزاراں
بیشک دولت اللہ صاحب نعمت عجب بتائی
نال نصیبان تھوڑی مہتی حینوں حاصل ہوئی
نیویں قوم ہوو کوئی بھادیں اچھی ذات سداو

قدر بقدرے حسب مناسبت پیدا ہر کتا شین
جسمے پتے مال نہ ہووے مول نہ پیچھد کوئی
بیر دولت دیاں اللہ باجوں کوئی نہ لیند اسارا
بیر دولت مسکین تانے گلیاں بچون پنیزدے
بیر دولت دی خیر عافیت کوئی نہ پیچھے ڈروا
بیر دولت مسکینا ننوں کوئی وچہ نگاہ نہ لے
ہر کوئی اگوں اکھ کھلووے کر تعظیم مہیاو
ناکجہ خدمت خاطر اسدی ناکجہ عزت ہووے
بیر دولت لکھ سوہنا ہووے نہ بلدی ڈھوئی
منفلس بھاویں سدا بولے گل نہ کسے بھاو
منفلس بھاویں سچا ہووے کوئی یقین نہ لیاو
منفلس چکر پڑے پاپے بھنڈی مگر لواوے
ذرا عیب کرے جو منفلس شامت دے مہ آو
بیر دولت نول ایہ دولت سولی پکڑ چڑھاوے
بیر دولت نول ایہ دولت بند بچانے پادے
منفلس نکھاں عمل کماوے نام نہ لیند اکوئی
بیر دولت ہک پاپ کماوے گھر گھر ٹرن چلاوے
ہو افسوس جو مومن بھاپاں اسدی قدر نہیاوے
کر اسراف و نجافے اوا گھٹ نہ کردا کوئی
جد اسراف کا ون لگے قطرہ ناشر ماوے

او چنان لوں بیچ دھار دودھ کے قدم بکاو
جیڑے مومن نام خدا کے پیسہ کھنڈیدے

امیج جہوں آ اُجڑن گن ادھ بھی بیچ ہو دل
ادھ بھی ریناں رسماں اندر جھکے چوڑ کر بندے

بربادی رزق در سومات سرفقت تولد اطفال اسلمین

مہتیاں سماں ملک اساطے لوکاں آن دنیا
جیونکر مرنے پرے اندر مہون کٹی اکھاٹے
لڑکا جسے نال خوشیدر و بجے ڈھول ہر لڑکا
ہو رہتیریاں سماں تیاں جو دستور زمانہ
کرن عقیقہ سنت نبوی اُس دانکہ نہ کوؤ
کنجہر ہنڈ مراسیاں گے اد چاد م نہ بھر دے
کر کر خرچ فضول تھے ترے کان گھرے
آتش باز پر مایاں اگے جو سرف سو دہر دے
کر دے خوف شریکاں الامولی نہیں دے
رکّاں پچھو چمکاں کر دے گوشت حلو کر دے
جو شیطان سکھائے اد نہاں اسے گور دے
حکم خدا واسن ناہیں منکر پیغمبر دے
جو کچھ کھن شریک اد نہانوں تابعدار آمد
قرضے چاک کر اڑاں کو لوں جان دکھ قبر دے
یکہ اوہ فرض نہ مگر دل لہندے وچہ تمام عمر دے
رچھاں تمیں پڑائے کھلڑ فاش ہو گول دے
آخر اتناں اتناں کر دے جاو وچہ قبر دے
لجے آگے معلّم کہ سن جا کے روز حشر دے
قصہ کوتاہ باہج عقیقہ جو کچھ خرچ کر بندے
اسے طور ہوون آفنائیں کر کر خرچ نکمے

جیڑے ریاں چہ اسلام نہ آیاں نیویں لوں نایا
کر کر خرچ فضول کنجہر سماں ملک اد چار دے
بعضے آتش بازی چوڑن کنجہر بھنڈ سداوے
نال خدا دے ویرہ سپیڑ یا احمق مسلمانان
کر کر خرچ کمینیاں ولے چوڑ ترئی ہوئی
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
رسماں پچھے اجڑ مر دے نہیں عقیقہ کر دے
سبہ و اہیات سرف کر بندے ریدی نام نہ بندے
کیونان نگ ہوون جد ایسا ہاگا نالہر جسے

خانہ بربادی در اسراف بدعات وقت خستہ

جسویہ اوہ پہلا فرض آگے کچھ گھٹاؤ
 وڈیاں ڈیاں بچاں والے دن بیٹھن بھائی
 جد تاج مقرر ہوئی فکر پیا آ بھارا
 ہتی اوپر دوسرے آئے آگے فرض بھایا
 جد اوہ ختنے وادن آیا سبہ شریک بولائے
 گھٹ چڑھی دروازے آئے وچن ڈھول بھار
 او دھروں ددنیس چوٹھیاں مہر مرانی آیا
 جیکوئی جٹ ڈھیرا یا کوئی نہر دار سدا
 کہول گدن ڈھولاں وک ڈنڈ فمئی پاؤں
 کہول مجرے کجربانیے آڈکار دوسائی
 سبہ شریک ختنے والے جد بولے ہو جاؤں
 بار علاقے پنڈاں اندر جٹاں رسم بنائی
 داٹھری لہندیاں توڑی انویں دن ٹیٹاں سید
 تانا ایدے لیندے مایے رہن سنیندے
 نال پواندے ہونہر بار چھٹی ہمت گھتندے
 کہل دھیندے بیج گھتندے سارے کم کریدے
 جسویہ پھر آن شریکاں مٹھ منہ لڑتے
 اسویہ پھر جان دلوچ نہیں شریک تھوڑے
 شرف بلیے کا ڈر سیتی گھرون تیلی لاؤں
 کر کر پامک قدرون ہر گھردی بیج اٹھاؤں
 کجہ پنڈاں کجہ ڈوماں لڈ کجہ شریکاں بھایاں
 کہ سنتے جوداں یہاں ہوں نال کھارے
 واہ واہ سنت پاک نبی دی کر غلط سوہائی
 طرح طرح دی بدعت جتنے آن اکھی تھیندی
 ختنے واجد ویلا ہونے نائی سد بولاؤں

ختے دی تجویز کرن پھر سبہ شریک لاؤں
 روز فلانے ختنے ہوتا ماک تاریخ ٹھہرائی
 اتنا گڑتے اتنی شکر خیر ہوو بگا سارا
 اتنی لوٹے وا گڑ شکر کے اندر بایا
 ڈھول دھکیاں توتیا والے بوہے تو کھلوا
 سنت چوڑ کرن دی خاطر آن کہنڈ کھارے
 ڈھولکے کے گادن بچن رتاں دجہ بھایاں
 کہد ملٹے کجربانیے سد ضرور منگا وے
 کہول چوٹھیاں گدن مچران دودنیاں رڑاؤں
 دڑے منہ دڑے منہ دڑے دڑے دیہن دھائی
 تا پھر نیا ختنے والا مجلس جد بولاؤں
 جڈنک میت جوان نہ ہوو ختنہ کرن نہ بہاؤں
 دوہن چوریاں کرنے توڑی ختنہ نہیں کریں
 زڑہیں بیگانیاں چرتے توڑی ختنہ نہیں کریں
 ہیشھول ستراد ہرے توڑی ختنہ نہیں کریں
 نائی دی مٹھ بھرتے توڑی ختنہ نہیں کریں
 کر گھٹاؤں دا طعنہ نہانوں کرن ہو کالہ سا
 جی ہن سنت کریں ناہیں سالون ہن دیندی
 کجہ گھروں کجہ باہروں کے ہر شے ساڈ جلاؤں
 جگدا جھنڈ پالن کلارن اچر پٹھڑ جاؤں
 ماتھی پنڈاں بنہ قرضدیاں مڑ کھرتے چایاں
 ایو جے نکتے خرچاں مسلمان اوچار دی
 سنت نامہ چرااں ناہوں گے گل لنگھائی
 خبرے کہول سنت اونھوں ڈر کوئی اولیند
 یا پرماں پنڈاں اندر سنتی آن بہاؤں

جسویلے آ حاضر ہوئے نائی یا پر مائیں
 فہمہ برساں اباں ایاناں ہسہ ہسدا آوی
 ماواں بھیناں کول مٹون سیکھن رشن پاون
 بعضے ہٹیکہ پرت رکھنید ختنہ جہد کی نیک
 آخر ناگ مرلیا نائی ہتھاں وچہ ملو ندا
 نائی عاجزہ پہنچی ہو کے نظر ہٹھاں دا
 آخر نائی یا پر مائیں ہو مجبور د چارے
 کیڈ قباحت تے بے شرمی اس مجلس چہ ہو
 اول مال و بجا و ضائع دو جاہون گناہیں
 ختنہ سی معصوماں کارن ہون جدوں لینے
 جو کچھ گھروا ترکہ آیا وہ بھی رو ہڑ گویا
 ایسے گل نے مفلس کیتا اہل اسلام تائیں

اُسویلے پھر مجلس اندر سدن نینگرے تائیں
 کول لہ کے پاسے سٹے ہوڈا کٹھ دکھائے
 اکھ دعا خیراں پھر اسنوں صحنک پر بہاؤن
 او پر ات تے پھر پیٹے نائی نوٹ پھر دیندو
 جیون جیون ہتہ لگا دو تویں تویں ک ترکہ اٹھا
 بنے تماشہ مجلس اندر ہسن وکھن والے
 شرم جیا و نجا کے ختنہ کرن طمعے مالے
 کیتا کم نفع لوں اٹا شامت دمنہ ڈھوے
 تو بجا ایو بے شرمی جیٹری ہرگز جائزہ نائیں
 مہن ایہ ڈنگر داٹریا والے کے ذبح دھنکائے
 ذرہ گلدا الحق جاہل کیڈ پکھنڈ بنایا
 کر کر خرچ فضول نکٹے ہون ننگ اڑا

اسراف و بدعات ناٹھ

جسویلے پھر ختنہ والی ہو گئی گل پرائی
 پھیلے قرضے والی پھٹی اچے وچائے ہوڈ
 نٹے وچہ جو بریاں سمال کان لوں بنایاں
 جسدن آپس یوچہ کوئی نسبت ناٹھ کر دے
 دھیاں دایاں وگھ اول پیراں واک جاوان
 نیک پرچون اکٹھا کر کے گڑھانوں جاویک
 دھیاں والے ہر شے یکے ہضم کریند و جاوان
 سرخ دہ نہہ و تیراں الیاں میٹھے نالی لیاہے
 روٹی تھیں جڈا فاع جڈون دو جا سنگن میناے
 کاٹھرن رنگتے تیا بلدا پیر او نہاے پاوان
 جو کوئی رنگستان کوں کتے پرا پچھانے
 نال بہانہ دھرن نال چھپا دھرن کال

ہو رفساد بناؤں اگوں میتھوں سنوں کٹانی
 شاخ نویں کہناٹو والی وچوں اٹھ کہلوے
 یکے کچھ کراں بنیان دہنا ند وچہ اسلام نہ آیاں
 اسے دن تھیں شرع مخالف اُن جاڑا اہر د
 مولی ہندی ہو ربتیر ضائع خرچ اوٹھاؤن
 ساہو چھاپ روپے اکی پہلا سنگن کریند
 ہک روپیہ پرت او نہاں تھیں نائی نوں کڈاؤن
 حلوا روٹی او نہاں تائیں پہلے روز کہوانے
 رائل نماں ٹھرو الیاں ہون گرد او نہاے
 پٹھے چور چپٹ کرن سبھونھہ سراسر جلاؤن
 ریاں پچھڑا دن مٹھوں پاوان ننگ دھنکاؤن
 رناں مودا کھچے ہو سکھتی دنگل مارن

جتنے چاہن ہنہ لگاؤں کچھ ہر مہینہ کرے
 قصہ کو تب بے شرمیدی کس نہ چھوڑن کائی
 آخر کالے نیلے ہو کے گھروں والیں آؤں
 ہولیائے وجہ بند ہے تے ہندو رنگ سید
 ہندو رسماں کرن کھڑیاں لاکے زند بہتیر
 ہندو آپ مچاؤں ہولی رنگ گلال اڈائیں
 ہندو وجہ بازاراں کے ہولیاں سانگ سناؤں
 معاذ اللہ ایہ رسم کفر دی روانہ مسلماناں
 کچھ دن پہر منگیو یوں پیچھے دیتے ریت کرید
 رمل رماں نہ ہے اگے دہرن پتا سے جاؤں
 گڑھاں دی دروئے اے جسم دنج کھلوں
 بڑھے دی مان بھین چٹوں نا جو ماسیاں تاراں
 رب پناہ دیوے اس میلے جو ادہ شور مچاؤں
 مرد دیوٹ نہ ہوں اونہاں گالیں دیں اوڑھیں
 استھیں بچو پتران لے دھتیاں ل جاؤں
 طرح طرح دے میوے دانے تھال بھرن ٹھیکار
 قسم قسم دے بخش میوہ بولن وجہ بازاراں
 اکھیں کچھ بیوئے بھائی خصاں عازنہ کائی
 بے شرم ماں نوں شرم نہ آئے مسلمان سداؤں
 اینویں عید ورنیاں اپرے آؤں جاؤں کرے
 شادی نالوں دنی لاگت ناطے وجہ ہو جاو
 بعضے لوک جیو ہوں دھیاں جیووں منگاؤں
 ہر میلے مونہ اڈیا ہو یا شرم نہ مول کرید
 پتران والے غرضو چوں سبک رہن منہ سید
 جیکر کدیں دھانے کولوں ذرہ نابری ہوو

ہا سے اندر کرن تماشتے رب تھیں ٹل نہ درے
 پتر منگیا ہکے واسبناں موج اڈوائی
 پت منگا کے رنگ تھتے رچھاں شکل ہاؤں
 مسلمان منگیو یاں اے ہندو اں ریس کی نید
 مسلمان کہناں تھیں وہہ کے رکھن قدم اکیر
 مسلمان چاہے ہولی کھیدن نال مانے
 مسلمان باہر جاؤں گھروچہ رچھ پاون
 ٹھٹھا سمجھا دین اپنے نوں جھولان دانان
 ہک اسٹے اندر جھولن نکلن ڈرن سدید
 دچہ بازاراں وں کڈن چھرن فحش لاؤں
 سو سو فحش گوانڈھیاں تیں کڈ ہن راضی ہوو
 رگن گن دھو دھ سداؤں ساریاں گیاں لایاں
 تھکے فحش کالن کولوں ہرگز نا شرماون
 جتوں جاؤں لعنت باؤں کندھاں کوچو گیل
 اتوں سوں لیاں بے لیاں رماں سداؤں
 گالیں بچکر کڈ دیاں اوہ بھی کرمانیوں تیاں
 گاون نال دجاؤں دھوک سم جوین کھاراں
 سن سن گیتاں مرد بیکانے ہو جاؤں ہودا
 نوں بھیاں بھیاں تائیں گلیاں بچہ پھر اوہ
 جڈا کٹا دی ہووے ناہیں چٹیاں بھر بھر
 دارھی نالوں چھان دھن اللہ توڑ نہاے
 جتوں لاطہ کرن دھیاں پونڈا دھانوں کھاؤں
 شادی ہونیاں تیکل دھانوں کسے ننگ جیوید
 جیو کر بھاتھے پوٹاں کھاؤں خرابیاں جیو تیک
 اے شیلے بیٹی والا اکڑ ترست کہلوے

میلے کر کر پتران الے اسنوں پھر نہانے
 آخر پتران الے ہوون غرض طمعد وکے
 کچہ دین گذران کسے سبوں پھراوہ آکر پھند
 کتنی مدت ناپیون تھی اسے طور لنگھاوون
 پتران الے عاجز ہو ہو اکھن نت انہانوں
 دھیان الے اکھن اکوں اچے نہ اپڑ آواں
 ناکچہ داج نہ گھٹاں زیورہ نا اسباب بنایا
 چودان دھیاں پٹیاں نہاد دھیاں طلیاں تا میز
 دو جا اسیں شریکان تائیں جے ناکچہ کھوواں
 ایو جیسے مہانے کر کے ٹال مثالیہ کر دے
 دھیاں عاجز آگہ نہ سکے شادی نوں سداوون
 مایاں صلی کہا وں داکھ منگ بنایا ہو یا
 جد تاشادی ہو ونا نہیں بچھا تھے جو ٹا کھو و
 پتران الے نت انہانیاں منتیان کر تھکے
 کر کر تنگ نہایت آخر ایک گل کھن ادھنا نول
 یعنی جو کچہ خرچ اسدا و اوہ بھی تسیں وٹھا و
 جیکر ایہ نقطہ تسانوں ساڈی ویر نہ کوئی
 نہین روز و بیاڑی اینویں تنگ نہ کر و سدا و
 ایک گل منکے پتران والے گھر وچہ تپکا و
 جیکر مہن اے کرے ناہین ت قبول نہا ی
 آخر اکلے سوکھے ہو کے جہن ڈڈا دھنا نہ
 کچہ رسماں وچہ اجڑ عاجز گھماں کچہ رچاے

اکوں سو سو گلے اولہ ہے کڈہن ابر انہانہ
 جواوہ اکھن اندر خانے منن سبہ دیا
 پھر جبر نہ بھرن چکے اینویں کسے رہے
 نااوہ دھی پرنا وں جلدی نالیہ سکھہ ٹھا و
 جہر کر دھن نام خدے شادی ردیو سدا و
 جج جہن دی طاعت ناہین کیونکر دھی پرنا و
 کرن باہ نہیں سوکھو جھٹ کا ہنوں نساں اکا
 کین نہکے یکساں وچہ جھہ کرے ناہیں
 ہیکے پھیرا دھنا نہ گھر وچہ کیہر انک ایجا و
 بہا ویں کھ کرنا اوہ ترے اکا کن نہ دھرو
 وچہ بڑیاں مہنیاں ہو وں سیرنا پرنا و
 کر ٹمانا گھر لٹنے کارن کاج اڑایا ہو یا
 جد رطہ آج گیا ادھنا نہ پھیر نہ فتا و آو
 جدیون تا ایو اکھن ات نہ پڑ سکے
 دونوں کندھاں لبو جیکر مہتی کا ہنوں سدا و
 نالے جو کچہ لاگت اپنی ادہ بھی آپ تہا و
 بیشک سچ پرنا لجا و تسان اجازت ہوئی
 آپ جہرم اپڑ آواں یا اے یاء تسانوں
 اتنی مدت پہ لٹیند اچے نہ اپڑ آوون
 جو کچہ آگے دتا ہو یا ہر شے ضائع جائی
 کیوں نا ہوں نہ کمال تسانی ایو گھر جہا نہ
 جھٹ مکان رکھو مہن گھنوشادی دیدان

ابتداء رسومات شادی اسرار

کر لسم اللہ پہل پلا ہیں گوٹھا کہنے پاوون
 استحقاق پھر کرمانے ول گڈہ پلا وں جان

بھیر دیئے تے کچھ کپڑے منج اُنہاں نوں
سو تے کچھ آئے ہوں تے ہوئی بھائی
ایہ بھی ریس کراڑاں کیے آئے ناں لجاوے
چتیاں گنہ ہر پاکے اوہ پھر دیوں آں نہاؤ
بچ ہوں ناں بچوں چوں نو ہوں تانا نو
جدول روپے منگن لگن ناں بان تباوان
چیترا کہ حرام شرع وچہ اُس تہیں شرم نہ کرن
ہر کم اندر الٹ طریقہ الٹی رسم چالیاں
کوئی نہ چھوڑیا ہر گز بدعت کوں نہالی
وانک منگیوے گنہ ہر تے بھی رتاں نہ گڈاؤ
آخر گنہ حیر پا کے او تھوں گھر اپناؤں
کہو سوچی تے آٹا میدہ کرتے کھنڈ مگاؤ

بھی کچھ ہونہ کیاں چیزاں مٹھا وچ ٹکیند
لوک دہانوں ہوئی سداں رسم کراڑاں مٹی
کرم گول اک آٹا یکے اُسوں گنہ ہر پاؤں
اتے روزاں شادی اندر جھلت ہوئی تنہا نو
چتیاں گنہ ہیں اتنی دُور بنج بنکے آوین
ایہہ تار سچ ویاہ دی گنہ ہیں پاہجوان
جسدیوچہ گناہ نہ کوئی اُس تہیں بڈی مرد
جانن فرض حراماں تائیں کرن حرام حلالاں
گنہ ہیں پاؤں رنگ گھٹاؤں رسم کھارواں
ہر اک رسم کھارواں الی پورے طور نہاؤں
خوشی خوشی سامان ویاہ داجکے شروع کراد
فرض اُٹھا کے احمق جاہل آں دھماں ودھاؤ

رسم مایاں سرد بازاری نان

سرد بازاری ساری اول کردی مایاں
نڈھے دی ہتہ گانا بن نالے پھری پھڑاؤں
ایہہ رسم کراڑاں وللی ذرہ شوق نہ آیا
ذہ ویتہ ہور سپاہ بیکے ناں تھھے ڈے رتن
سارا دن اوہ دھول وگا کے گلیاں بھرن کھیند
رب دنام پکیر کھوں بکدن رچ کھوایا
ہتے لوک ویاہاں اوہ رتاں سد گواؤں
پتہاں چہ نہ ہو لک نہ تھو کھالی گھڑا دھراؤں
ماں نڈھے دی رتاں تائیں گھر تہیں سد کیاؤ
احمق نو کتہ شرم کریدی رتاں گھروں گھیند
جیکہ کھوتی منگے کوئی سو سو عذر بناؤں

ساریاں بھاجی داراں تائیں چوریاں گٹ کھوایاں
وٹھاں مہندی گھول کٹھے اوہ تلی لگاؤں
پورے ایمان بنکے نڈھا مایاں پائیاں
شادی توڑی رنگے لگو کھانے کھا کھاپن
جدر وٹی دا ویلا ہوئے آن دکھالی دیند
شادی وچہ مُٹنڈیاں کووں جہنگا ناس کرایا
کوٹھے اُتے ڈھوکا یکے گاؤں آتے وجاؤں
بترے کے اوہ گھریدے پٹوپاٹ ساؤں
اوہ بھیناں گون گاؤ ہوکا دیندی جاؤں
نوناں دھپاں ہمیناں تائیں مچا کرن ٹوریند
دھپاں تہیں کچھ عذر نہ کرے نا کچھ غیرت کہاں

جسویے کوئی سہے آکے دیوان اوراد ہوا
ہتھوں لکڑا راضی ہوں احمق عقول خالی
بڑے بڑے اشرف گھر نے عزت نام کا
وجہ اکھاڑیاں لگائے جاکے بیٹی بہن
کوٹھیاں چڑھ لوکان میں بھینا گیت سناتو
تھایاں کٹکٹ بھیناں عاجز لے پھر تھکا
آپے شوہر یا لگ دن کا دن آپے گھڑا و کا دن
بیٹی ماہیا ماہیا کرے رات رات گرا لے
کڑھ ہوا ہڑانی ہوز فراقوں گھر آتش بالی
بھناں پھر اہت ہو ساناں بیٹی کو کاں لالو
رن کو پتی پتی بولاوے آمل ماہی میسر
ڈھول سپاہی ڈھول سپاہی سنوں پئی لونڈ
میتھوں کھر اکھڑاندہ اوہ اپنا منہ خصم بنایا
جو منہ آکے گا دن پائ کھل اوہناں کوئی
اوہ ظاہر اپنے بارے میں نامان ل بولاوے
اوہ واضح کر کر مطلب اپنا بار انوں سمجھاوے
جانن نا یہ عشق کھیاں کڈھن ساڑ اندر
طرح طرح دیاں شراں نکالو کر آواز کھسیا
بعضیاں قی مان دیوچہ یہ بھی عادت نظری آئی
مرد او سارن رناں ٹھاہن خوب داز ملاوے
بس تیاں جد ایسیاں جاں گھر وچ ملن جینا نول
کنجہ بہاریاں قماں لیکے مجرا کھک و کھاوے
معاذ اللہ ایہ گندیان سماں چہ اسلام نہ آیا

اکہرن یا جو بھلا سے کنجہ لاسے اسپس سناوے
فخر کرن جو بیٹی ساڑی ہو پئی گاؤں والی
اوہ بھی بیٹیاں گاؤں کارن عیساں کران جالے
دشوارو کی ریت جانی عزت پت اہنا ندی
بھائی دوسری شملے رکھ کے آکر طخان سداوے
چنگے ویرا و نہاں دے دروی ہو لک نا ہواندہ
بہایاں کچھ ترسن جے اوہ دکر طی نا جان
احق بیونوں خبر نہ کوئی نا اسون پرنماوے
لجے و چاری کنجکوار دیڈیاں شراں والی
بانے پیچھے کیڑا بہن جس تیرے تن لایاں
خصم دیوت نہ پیچھے آستیں کیڑا ماہی تیرا
کیڑا ہول سپاہی تیرا جسدے گا دن کا دیو
جسدے پیچھے جہلی ہو کے ایڈا شور محیا
ریاں بھراواں خصماں تائیں چرخ و چار نہ کوئی
بول بہیریا بول بہیریا گاؤں من پر چاؤں
ملے احمق ذرہ نہ سمجھن ناں محبوب ملاوے
سہ کچھ کئیں شنبے احمق ذرہ نہ غیرت کرے
ٹس ٹس رفران زخمی ہوں کئی جوان رنگیل
رناں مرد اکٹھے ہو کے رسل گاؤں بھائی
ساریات کرنیے مویاں چہ چہ رچھیاں لاون
کنجہ اندے و جانندی کچھ نہیں لوڑ تہا نول
سامکھل دیاں تے دھیاں شفقت گواوے
چوٹریاں تیں دہ مومن بھایاں گل عاتق مایاں

گھڑولی

پہلوں خوب شا کاں پون دیورنگ گاؤں

جسدن چنچ ہو تار ناں بھرن گھڑولی جان

ما رسنگار نے بانخان ہاں ٹھٹ لکائے ہوئے
 بن تن کے سبہ لوکاں تائیں روپ و کھاوے چلیاں
 سببے شہ ماں سینے کھائے چلن چہ بازراں
 دھولی ڈھول و جاوے والے لگے نچر جاوے
 نال ندانے ڈھول لائے دھولیاں چہ بال بال
 جیون جیون ہولی ڈھول پرنہ در زیادہ دلن
 اینویں مجر کردیاں جاوے محبہ کردیاں دَن
 راک ال دَن جاوے یاد دَن ناز کرن چہ گلیاں
 اودھن مرادو باش تمامی آوے بختہ قطار
 قصہ کو نہ جدو گھڑولی گھوہ تے ونبجہ اقدار
 پنڈان چہ دھرس سہینے گھبر مارن تائیں
 بھیرو چہ بھی اکد تو مال ڈھیان چہ دیاں
 ڈھولی نول و چکار کھلارن آپ بختہ کھلوتے
 تے ڈھول جھول بھر ڈھولی راناں و کھاوے
 کتنے جھٹے ڈھولی نالوں رکھن پیرہ گٹاری
 مہوہ لول سداوے گیتاں سن بلیاں باریاں
 چانجی باجی اڑے پیرے ویکھن نالج اودھاندا
 مجر تہیر جہ فارغ ہون خانداناں باجیاں

سختے شہرے ہور دندا سے فہر و سائے ہوئے
 فوجے موٹھے بے غیر تیاں اجہاں مٹوناں گلیاں
 نامہر سہ ورنش یاد دَن کردے موج بہاراں
 پچھے راناں جگ گھڑولی گیتاں گانے گاوانے
 اوستے تار تے سبہ مگروں تالاں اندر آیاں
 تیون تیون تان بھوٹی ہون چیاں شہر ان کالون
 مرد بیکانے تک تک بھین عشقوں گھاتاں یاد دَن
 ایدر اٹھانداں دھیان بھیناں بھن گھڑولی چلیاں
 تک تک مجھ سے نالج اودھانے گھائل ہون ہزاراں
 مردان انک تمامی راناں رنل گھبر مارن
 جھنگ علاقے اندر ایدھ کم ہونا مہنتی جاییں
 گھبر پکے پنچن راناں چال بھڑی گمراہاں
 گھبر پکے جھوٹیاں دیاں سبہ اکٹھیاں ہون
 آپھر ساریاں گدن گدن رنل سیمی یاد دَن
 بھٹھول رن پیرہ رینے آوے مارن تارے
 مین واری مین واری ماہیا سیمی میریاں اراں
 سودھیاں داڈھا اٹھے ویکھ ایمان کھٹاندا
 مکھلاں رگھڑولی بھر کے پرت گھرنو آیاں

کھارہ و سہرہ

اس تہیق چکر رنل راناں دھماکھاسے چاردا
 کھاسے ایدر چارڈ بہا وے جیون مہا پیراندا
 جنوں ملکا گھٹا وڈھے تھن او پیر آوے
 سنوں نا کوئی گھٹا لڑیا نا کوئی دکھ اٹھایا
 ڈھول ڈھول خیر خیر مہری مہری راناں والا
 ناٹی لٹے سالییاں رنل آستان کرایا

وچے مرد کھوتے ہون پاڑاؤ لے پاڑن
 سرے ایدر سداوے تانے نہیں ناتاں
 کالا کیر اسٹن اسٹن تاجو وڈہ نہ کھاسے
 زوری پکڑ تانے تائیں کریمیاں بہا یاوا
 جہر تے مفور راناں گھول ہون بھٹھاندا کالا
 جیو کھلاں سٹن ایدر سٹن پکڑ ہوا یا

کر اُشتان لٹھیل کھایوں چھوٹی لگے دہر د
 اس شخص بعد کراڑاں وانگوں کیسریاں پناؤں
 سبہ رسوم کراڑاں والی رتی قسرتی پنا
 چڑ و چڑندی یوڑ پاؤں آکے جانجی ساسے
 ہک روپیہ دینا ہونے اگلی و نجبہ دکھاؤں
 حراوہ سارے رکھ کوں تاڈاڈھے پھر گہراؤں
 آخر واپس لین دیاے کرے تنگ و نہانوں
 ایہو جیسے نکمے پانک کر کر مسلماناں

مار دولتا جھٹے اُسوں ڈیاں خوشیاں کر دے
 منٹھے پیر بہر ایتھے رتاں سوہلے گاؤں
 پورا گوپی چیت بنا کے نیند رآن بہا یا
 ناغی اک پیسے دے کارن اچھے ہو کے مارے
 کر کے بچوڈ و کھلے کارن اچھے پھر ہو کاؤں
 ناایہ شرموں متاگ کن ناوہ دیوں آؤں
 جنگی عزت رہی دوامندی شالبش مکھ دوامتوں
 عزت بہت گواٹی اپنی بے عقلان نادان

مباری جج

نبوت نہ تہیں جہ فارغ ہو وں کرے جج تیاری
 پہن پوشاکاں حاضر ہو وں بینات بھر جیا
 بھیناں اگ بھرن بھر جیاں جھوٹے بھڑیا
 داڈھا اوکھاڑے غائب پیر کا بھیناں
 قصہ کوتہ جتیاں سماں پکڑیاں مومن بھیا
 پہلوں ہیل ایکنہ یاں سماں مومن کوٹی نہ کرا
 وجہ مجالس ناں تائیں ظاہر ادماں چاؤں
 ناجو ویکھ اہاندے تائیں ہر کوئی عاشق ہو
 اسے غرض آتے اوہ رتاں مجلس وجہ گواندے
 باجے چھینے ڈھول دھمکی سوتور اٹھانا
 جسویے پھر اکبر شاہ نے جگہ جگہ تپا پاؤں
 او سے ایہ سب بدعت والا پہلوں سیر اچا یا

پکڑ سا ہلیاں ٹپے اگے گھوڑی آن کھلا دی
 تال خوشی سے ویر پیرا گھوڑی چارن آیاں
 پکڑ سا ہے کرت اوتیرے تیرا گھوڑی چڑھیا
 واکت راہ رانی سے چھوٹا ہلاوے
 وجہ شریعت مول نہ آیاں شیطان بھیاں
 گانا سہرا اکھارہ چوکا شیوہ اہل کفر
 مرد جوان پہاؤں کارن جال مکر داپاؤں
 کرے قبول ساڈا مذہب جام کفر داپوے
 سوہنے مارنگا لولکے لوکانوں دکھلا کر
 مومن کوئی نہ شکیاں ادب ایسا فعل کمانا
 اسویے ایہ مسلماناں چہرہ حال امت ہدیاں
 جیونکر ہک خدادے بندے مینوں ذکر سنایا

احکامیت اکبر بادشاہ

اکبر کسے کراڑی اوپر عاشق ہو گیا جانی
 بکھن اسگد ماہیاں سے والیہ پیچام پوچیا
 ایگل سُن کے اکہن نگے کنیاں اوہ پاپے

بدعت سنوئے جھٹا نہیں کن بھاؤں گانی
 کنیاں ان کرواہیم سانوں شاہ فرمان سنایا
 ساڈی طرفوں اکہو شاہ نوں سوچ کرانگے آپے

رگھن سنبھا اکبر دے دل قاصد ہو کر ورنہ
 سدا کرار و ڈیرے اپنے بہمن پنڈت نالے
 شاہ اساتھوں بیٹھنے نرت سنبھ گھلے
 جو انکار کران ہن اس تہیں لیس کھس دھنگانے
 جو پھر کنیاں رستھوئے تا بھی شاہ نہ چھوڑے
 کسے سبب چٹاں اس تہیں کیا تجویز کچھوے
 بہمن کہن از تھ سائیں دادشت وڈا یہ بھار
 پتری آکھے کنیاں مارو لجا و سب بچا ہے
 ایگل ہو کر اڑاں تا میں ہول پسند نہ آئی
 جو تہ کنیاں رونجائی شاہ نوں غصہ آئے
 شاہ نال برابر ہی ہرگز پیش نہ جائے کوئی
 ہن ادہ ناں سلوک تسان تہیں ہو کنیاں چکا
 ایسی بات کہو کوئی اسنوں سوچ سمجھ کے بھائی
 جو اوہ مئے بات اسادی اپنا مقصد پایے
 آخر بھیج وکیل کر اڑاں شاہ نوں ایہ آکھوایا
 توں ہیں مسلمان قدیمی مہندو جنم اسادا
 ہن تہ ساک اسادے کولوں منگیا پہلی ہاری
 آو اپنا ہوندا بہنوں ہرم ایمان پیارا
 جو توں اپنی شرع مطابق چاہیں کلج کرانا
 کہ موکا لد ہرموں باہر دھی اپنی پرناٹی
 جبکہ سہ پر ساک اسادا ناہیں تہیں چورینک
 پہلوں کرو منگیو ناٹا گدھیں پہیہ گھناؤ
 جو کچھ رسم رسوم اسادی سبہ سجایاؤ
 قصہ کو تہ جو رسمیاں گرن گرن اہناں سنایاں
 مذہب بات عشق نہ سمجھتے اپنی رین منانا

بیچوں رمل پٹن لگے فکر پیا ناداناں کو
 کیتی گل و نہانے لگے بھاگ سدھی دلالے
 سانوں کوئی جواب نہ آئے بھاتھے ان کوٹے
 جبکہ دیتے راضی ہو کے دہرم نہ رے ٹیکانے
 سارا ٹبر بچا ہے دیکے سب دی بڑی بوٹے
 پتری دیکھ دستو کوئی منتر کوں خلاصی تھیوی
 مئے تا میں کنیاں دینی دھرم نہ کہے ہمار
 آپے پھر ساڈے مگر وں البشرا سنوں لاپے
 رمل سائے کہن لگے ایہ کم کریں نہ بھائی
 جتنیاں کنیاں گھریں اسادے سبھ پکڑا لجا
 اس گل وچہ کراؤ ناہیں ساڈی بے ابروئی
 جبکہ ضد چڑھا سوا سنوں سب دی عزت لاپے
 جیٹھی اسدی مذہب اندر کرنی روا نہ آئی
 نہایت آپے ہن ہووے نا سانوں بہر کولاد
 شاہ میرے قاصد سانوں حکم تیرا پہونچا یا
 اجک ساک نہ ہو یا کوئی ساڈا اتے تساڈا
 سانوں عذر نہ کوئی ایہر یک نصیبت بھاری
 جیوں کر مذہب دین کسے دا ورتے ادہ تارا
 بہمن اتے شریکان مانوں نا میرناں رلاناں
 دو جاہور موکا لد جبکہ ریت نہ کیتی کافی
 کرو اسادیاں سماں ریتاں جو بکریہ کر نیے
 پھرنکا نا پھر گھارا سبہر سب پکھنڈ بناؤ
 جج بنکے ڈھو آکے واسجے ڈھول وگاؤ
 ساریاں شاہ امنا کیتیاں عشق ہوراں نہوایا
 شیخان نیکاں پاکاکو لوں ورتے خوک چرانا

جنہاں عشق مجازی ہوئے ایہ کجہ حال نہاندا
 ملاں لکھ کتا باں کڈھ کے فتوے لان کفر دے
 اکبر نوں جد عشق مجازی آن شکنجہ کڈھریا
 گندھیں گھت دھاوا کیتا مایاں پیر نہاندا
 مہرے بچھ کر اڑاں انگوں جج بنا کر ڈھونڈی
 اُس تہیں پچھو مومنناں اندر ایہ سبہ رسماں پائیے
 ہندوستانی مومن ہُن بھی دہوتیاں تہ پیر نہاندا
 ملک اسٹے مومن بھاباں ہوتیاں نہ بولیاں
 مرن تے تے بقوم نہو مشہم پاک نبی فرماے
 سب نہاد دیوے جو اچل شادیاں لوکر کریندے

جیہڑے عشق حقیقی ولے دُور مقام نہاندا
 عاشق سبہ امنڈا کر دے سولی نہیں ڈردے
 کہ منظر کفر دیاں رسماں تیرت منگیو اکریا
 گانا ہو گھر ولی کھار کیتے رسماں رنگوایاں
 جو جو رسم کفر دی آہی مٹول نہ چوڑی کوئی
 دیکھو دیکھی رفتہ رفتہ بدعاتاں دودہ گیاں
 ایہ بھی بدعت اُسویلیدی ہُن تک نہیں چوڑی
 باقی جو جو رسماں ہیماں ساریاں توڑ نہایاں
 ریس کہے جو قوم کفر دی اُس تہیں گنیا جاوے
 دین ایمان جانے جاوے رسماں نہیں چوڑی

رجوع بہ طرف رسومات برات

شیخیاں کر کے جنجاں چارٹن مارن دھول تھاکر
 نجدی پیدے کرٹ مانے دل جنجاں نجہ ڈھوکا وں
 مان چھوٹن بھین چھوٹن ناچوٹن بھر جاباں
 وں پوتیاں سٹھیاں دیون مان نٹھے دیتائیں
 ہاتھی آوی گھوڑا جٹے لاو وں ونجہ موٹے
 سن سن پچھ کر جانجی مانجی ہسن کہلے موٹے
 اس گدیو چہ جانن مور کھ عزت تے وڈیائی
 کوٹھیاں تے چڑھ نوٹاں میاں بولن کڈھ ہوٹراں
 دو دو سوٹنڈالے کے وڈیاں جنجاں چارٹن
 جیو بلو بھر جانجیاں گے بھانڈے رکھن اوڈے
 سو سو پچھ کر رٹاں اوٹل لیراں رنگ و سنا
 رٹاں خلو اکھا کے رٹاں چوٹیاں سی پاباں
 دانت پرت اپنی داتھ دڑہ ورت نہ جاتا
 ایسی ڈھیٹھ پڑی عادت سبھی کس جہنڈا وں

اگوں بھاویں کوٹھے ملے قرق ہو جاوے سہار
 رٹاں اگوں کران تواضع سو سو فحش سناو
 سبہ نوں دس سورتے کھوتے وچو مارسیا تاریاں
 کھوتے سورتے جھلن اُسوں سوپن ہو رہاں
 اٹھ وچار غوطے کھانے کچہ پرواہ نہ جانے
 دھیاں پونا کے راضی ہووے بانگو چہرہ ڈالے
 بھینناں و ونجہ بھول بھٹاں چنگی بانگ بنائی
 پاپے ذرہ نہ غیرت کر دے شرم نہیں کرٹیاں
 کرٹ مانے جابوٹے دھن کر کے ننگ اچارن
 جیو نہ کران نہ وٹھا کدیں ہلکیاں انگوں پوڈا
 جانجی کچہ پرواہ نہ سچھن سب کج کھادی جاوے
 ہک پڑوی آٹے پچھتے بھیناں ونجہ چیلایاں
 فٹے موٹہ ایہ کھاوے تیرا بے شرم کڈاتا
 موہل کھاندوں تے مرجاندوں ایسے کھاوے ناوے

رسوا ہو یاں گالیں بنیں دیو مکر کھا کر ان فڈیا مٹی
 جانمی جانمی گالیں جھلن نہ تھارن لیجاے
 جانمی نرے کر کے اُتے ہوں مست و جا
 جد تک پہنچ نہ کرن اُنہا ندی تن تک بہن کر دے
 بھان کر کے چوڑن آخر بے شرانے لٹے
 پھیر نہ جنج جہلیساں کوئی جیکر رئیس زندہ
 پھر بھی کم نہ پورا ہو یا لعنت رب دیوائی
 سٹھ روپیہ ہو رہو تیاں عقد پڑھایا جاے
 لہجہ اسدا گھوگھا پھر یا شرم نہ سنوں آیا
 اکی پھیر سنگیوے اُتے آکے چٹی تار یو
 اکی جنج ڈھکن دودھ وچاں گھٹائے تیاں
 سٹھ روپیہ اے نکاح دا وکھرا طلب کر نیدا
 گھر لیجاو تھوٹھا اپنا اسپن میں کجہ چاہندے
 لہجہ اسدا لاک تیرے ہند وچو داں دھیا
 سناو بھی ناشہ کرن نا اپنی پت لہا وں
 اگوں آکھن دوہاں لاند اس گلوچہ موکا لہو
 ترس کرن ہُن ساٹے اُتے عقد نکاح پڑھا وں
 ہنیتاں ہو وں دفع شعیابی بو اسدا چوڑن
 نالے جھپڑے کمی ساٹے اوہ بھی اُور دیکھائی
 کئے نماز چھوڑا وں اُٹے روزے ہڈھٹائے
 ڈھلین و پھر ہن ملاں سکے عقد نکاح پڑھایا

روٹی پیچھے غیاں دے گھر عزت و بچلہائی
 خبرے اس دیواں کیجہ ہتہ اُنہا نون آوے
 نہ ٹالینے مطلب کارن نہیں چر وچہ ماسے
 درشن بیاں سواداں بچہ کھانیاں آپر مشے
 جسویے پھر دیگ کڑا ہا دھیموں تھلا بولے
 باپ کڑی داسر سر پٹے سخت ہووے شرمندہ
 خض اوٹھا کے جنج کھوائی ہر شے وچ وٹائی
 سٹرا بلدا کر ماتا بیں ایگل پھیر اکھاے
 پتران دالے اکھن گے یا داں ورہے لٹایا
 اکی نقد دُعا خیری دے دتے پہلی واری
 اکی پھیر دتے اس دے جسدن گدھیں یا یاں
 اگے پچھو ہور تیرا سناوں رہیا لوٹیندا
 ایگل سن کر دھیاں دالے ہتھوں آکر ہنندے
 ہننے سناوں دسن لگے کُن بزن ایدر کھنیاں
 جانا یا وخبہ اکھ اُنہا نون چپ کر کے رجا وں
 نامی دنج سینہا دیوے دتے کل حوالہ ہو
 جا کے اکھ اوہا ننے تیاں تھنوں کجہ گھٹا وں
 اوہ آکھن ہُن دوستو دیو نالے کمی ٹورن +
 آخر چپ چوکا کر نیداں سو اُتے گل آئی +
 سب کجہ اپنی غرضے منن دا ڈھسے قابو آئے
 چپ جییا تا سود سواد ی سو ہن کم نہیا یا

واج

رتاں مردا کٹھے ہو کے درشن بازی لا وں
 رتاں تاڑن مولتا بیں بنین فساد کھنندے
 اگے آشطیخ عشق دا ڈٹھا بازیاں لایاں

استھین پچو واج کھلارن لوکا نون دکھلا وں
 رلبل مرد جوان آچکے ناراں ن تریندے
 واج ہانہ کر کے گھر تیں خصاں کولوں آیاں +

اسے طور متبیرے موروکھ ہتاں مٹیا گھلیندے
 ہارسنگار بدلیساں اندریون ٹور اکلیاں
 مروبکیانے نال ٹرن ادہ راہ وجہ میل بناول
 اینویں قہراہیر دساوے راج تکت دا ویلا
 پہلوں دشن بازیاں ہون نیون لگا دن ٹارل
 نیناں کوئی تیراٹے موڑیاں مول مورو
 اکہیں چھہ بند قافلہ ڈکیاں نہیں کیندے
 جنہاں زمانہ دیاں نال کسوں باہر رفاں لڑیاں
 جیہڑیاں جتہیں نکل چرباں سایاں آن پھڑیاں
 گڈیاں اوڈ آسمانی چڑیاں رکھیں ڈوراں لڑیاں
 مومن بھائیو ہوش کواہیے لٹے تیج نہیاو

اگوں ملن مروبکیانے راہ وجہ میل کریندے
 گھروں بہانہ شہر فلاںے میل سو واون چلیاں
 پنج چھہ روز کر کے موبان پھیر گھرانوں آوون
 نال نصیباں ملے کسے نوں ایہ دشن دھیل
 اسے تہیں پھر ہولی ہولی ہون مومان ہزاراں
 جتھے چھیک کرن ایر ظالم پھراوہ جوڑ نہ جڑ دی
 باہجہ زناہوں ملن ناہیں ظالم بہٹ اکہیندے
 پھراوہ خنساں آپہانے مول نہ داوے ڈیاں
 چوراں کھڑیاں گھیرن ڈیاں پھیر نہ قابو چڑیاں
 پھراوہ پرت نہ پھیر آیاں ونجہ تپالیں چڑیاں
 رکھان نال اڑا کے ڈوراں گڈیاں ناکٹاؤ

دو

قصہ کوتہ داجوں پچھے ڈولی پاک منگا وون
 سڈ کھار چواون ڈولی جاہلاں رسم بنائی
 نوں جوان نوڈنی پرانی ہارسنگار راف ال
 جسو یلے پھر مرے نہاکی محرم پھرن ڈھوڈیندے
 غیرت داجو ویلا آنا مول نہ غیرت آئی
 نامحرم کوئی تیرے آوے اسنوں مگر دھڑاں
 رورو گڑی مریندی کوکاں میں نہیں ڈولی پونڈی
 بہائی جو پنج مار ساون بچھہ ڈیاں دستار
 نال وگا وون باجے چھینے ڈھول اتے سرنائیں
 رکیل رٹاں اگے پچھے گا وون کڈھ ہواڑاں
 ڈولی بول پلڈر فقیر ایہ کی سخن لاسیا
 ایسیاں دین لگوں تمبیداں ترن تینوں آوے
 آہناں غریباں پانک کر کے پھر بار لوٹیا

ہارسنگار کر کے وٹھی ڈولی سے وجہ پاوون
 پہلی موج کھار لوٹیندے فٹ جنہاں پرنائی
 پاوون وس برکیاں مرداں حق غفلوں خالی
 نامحرم کوئی ہتھ نہ لائے غیرت وڈی کریندے
 ہن ادہ رہی نہ کم کسے دی مھرماں منجی جانی
 شادی سے دن سب نامحرم ڈولی آن اوٹھاؤ
 احق ماہیاں ساہواریاں ہرگز سمجھ نہ اوڈی
 بھینوڈی نہ چا وون ڈولی پاوون وس کھار
 نالے چوڑن آتش بازی گولے ہور ہواڑیں
 جویں بیان بزرگ کسے دا کھڑیا کڈھ کر اڑاں
 شادی سکناں دا ایہ ویلا ماتم نال رلاٹیا
 شالہ نوشہ وٹھی اپنی خوشیاں نال ہنڈاے
 لوہندیاں ہندیاں ایہ دن ڈٹھا نہ بیان بنایا

اود مارن ہوں تو گولہ چوڑی خوشیاں گنناں
 خوشی خوشی وہ لوگاتیں اپنی پیونڈ دکھانے
 کیوں نا خوشیوں سخن پٹن ایڈر لادیاں یاں
 چاچا قرض کئے سرتے محو ہراں پیاں ڈایاں
 اتھے وا، اج پانک کر کے ضائع لاگناں لایاں
 بھٹاں کنجراں دماں آتے دوتاں پیاں لوٹاں
 نکات کچھ چکال کیتیاں میلاں سہ کھوپا
 خوشی خوشی اج سہ لوگایاں دیوں آن دمایاں
 جہنم اج مبارکبادیاں بھیناں تے بھرجایاں
 ایہو ملے کہن کہن کچھ نہیں اج دسیندا
 ایہو بچڑا نور اکھیں داتھیندا نیر اکھیں دا
 پہلوں کچھ نہ معلوم ہووے جیکسا پیا گوٹیندا
 کٹن والے وجاں کر کے کی نقصان کھیندا
 فرض اوٹھا وان سوکھا ہوندا اوکھا پیر پھیندا
 بس چاقو دا پاڑا آوے ہوندا کوئی سہیندا
 پہلوں سوچ نہ کردا اتھن بہار نہیں ایہ چہیندا
 جدوں شریک ترور لاوے انگ بیروں تھیندا
 ہنگام یون سوکھیاں ہونداں نشہ نہ پھیندا
 شان دی تکلیف کوئی چاہے اندر بھیندا
 ہے اسراف بھی شادی کوئی خرچ نہ کئے کرے
 کہن شاہنشاہ نوکارن گھڑی بھری بوڑی
 رک و نام سولائی منگن پیہر کئے دیندا
 جس گل تھچھے اچھے اچھے اتھن اود بھی ہوئی نہ پوری
 کنجہر دھم تے بہنہ مرا سی دکھڑ جان پھیندا
 کڑا مال نکاح دے دیندا دکھ اجوڑی ہوئی

وہی نون پرچا وں کارن گلیاں چہ بھراون
 وچ وج کے دھی کڑماندی اج اسیں لیجا بندے
 آپے معلوم کرسن جہدم آکھٹریا قرضیاں
 جدیہ پٹاں انہیں پٹیاں بھلیا سن وڈیاں
 آپے اکھیں اکھڑ جاسن تہیاں جدوں کڈیاں
 جد قرضیاں عینیاں یاں ہوسن سبھ فایاں
 چنگا نک و تیرے ہوسی پشیاں جھٹکایاں
 ساریاں بھونڈاں گھڑ جاسن قرضیاں جدوں کڈیاں
 ایہو بھیناں رورو رکدن کرسن ل دوٹیاں
 ڈھنگی ڈھوری سبھ دکھائی بج بیٹا پریندا
 ایہو پرنا خوشیاں والا مرنا پیر اکھیندا
 جھولیہ بھڑکاتے اور اسویہ سبھ پھیندا
 آخر ہووے پیراں کے سبھ بھڑک پھیندا
 پہلوں مچ کر اودے اسٹیشن برن واپیندا
 جیہڑا خچر جرم کھانے انت اوٹا لکھ پیندا
 بچوں لگا کرن چاروں آٹاں جدوں منگیندا
 پہنوں سنبل تیرے پانڈا پھتوں پھرے تلیندا
 بدعنوان ابتر انتیجہ چہر کا معلوم تھیندا
 پہلوں درونہ معلوم ہوندا پھتوں جان پیرا
 جس ایہ کیتے مرنے پرنے دیکا اود سہرینے
 بہاویں سست ہونڈاں گروں قرضیاں توڑی
 اپنا نام دوٹا وں کارن جھٹکے چوڑ کریندا
 کوئی نہ کیٹ راضی ہو یا کھا کھا حلوے چوری
 ساڈا حق نہ ملیا سانوں گالیں جاوے دیندا
 جہنمک بے دماںے ناہیں کیونکر دے کوئی

ایڈے بہتے تارے نور کے دسو کی کھل بابا
چوتھا رب نبیؐ کی طرفوں کھری لعنت پہلی
جیکر کسی شریعت موجب ایہوشادی کردا
نا ایہہ بھٹے نہ کچھ ہوندی تا کوئی ڈھولان والا
نا ایہہ زمانہ انکھ کے بھردیاں نہجہ گھڑولی
نا ایہہ ہجا جیاں انکھ اندر کردا مال انڑیں
نا پھر تھپتھپ قیاں ہوندیاں نا کجہ پوندا بھرتا
کرن ولیمہ سنت نبویؐ اسوچہ منع نہ کوئی
وچہ قرآن خدا فرماے جو اسراف کماواں
بس متیاں شیطاں بنیں تیں سرف خوف کھنا
نیکاں کماں نہر جیٹری دولت خرچ کچھ

عزت و کھلہائی اپنی جہگ و کھ لوٹیا
سینہ ان سوں ہوشمندہ موندہ تے کاکلی
سائے پائے راضی ہندے اپنے اجڑ مر دا
نا ایہہ چپکاں کر داتے نا ہوندا جگ موکالا
نا ایہہ گانا سہرا کھارا نا ایہہ ہوندی دلی
نا ایہہ ایڈا ڈنبر کر دانا ہوندا قرضائیں
بغیر کا حول ہوندا کچھ صرف دلیمت کرنا
باقی سب سرف کما دولت ضائع ہوئی
خاص بھرا شیطانا ندی اوہ ریدا قدر نہ پاوے
جیکرنا سرف کمانا شیطان سدا
کھاویں سارا رزق لٹاے مول سرف تہیو

حکایت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ

حضرت پیر امام حسنؑ ہی تینوں گل سناٹیل
 اتہی عادت شاہ حسنؑ دی جو دوست ہمتہ آو
 دتیا کسے معاویہ تائیں جو توں خرچ کھلیندا
 آپ ہمیشہ نال قناعت کردا تنگ گزار
 بہت اسرف کردا وہ اینویں کچھ پرواہ نہ خانے
 حسنؑ یہ بات معاویہؓ لکھیا خط امام حسنؑ نوں
 یعنی وجہ اسرف کرشے نہیں کوئی بھلیائی
 پڑھ کے خط امام حسنؑ نے لفظ او ما اکثرا کیا
 یعنی چنگیاں کٹاں نہ ڈال اسرف نہ کوئی
 واہ سبحان اللہ کیا لائق دوہتے پاک نبیؐ و
 کہتیاں خوبیاں اسے اندر کئی صنعت بہاری

دیند اسی کجہہ قدر معاویہ خیر خرچ او نہایت تائیں
قدر ضرورت کھاے باقی رب کو نام لوٹاے
شاہ حسن اوہ مال تمامی نام خداے دیندا
کر خیرایت جلدی جلدی خرچ موکا و محسار
جتنی دولت لیکھے اُسوں دیندا نام ربانے
لَا خَيْرَ فِي الْاِسْرَافِ ایگل لکھی نام زمینوں
نال قناعت و زود دولت خرچ کھٹاؤ بھائی و
لَا اِسْرَافَ فِي الْخَبْرَا لیکھ جواب گھلائی
جتنی دولت لیکھے اتنی بہتر ہوئی
کیسا عجب جواب سُنا یا بیٹے شاہ علی دے
اول یہ جواب عجا رب سگوس لکھے ہمارے

[illegible]

نا کوئی حرف گھٹایا اس تین کوئی مول دیا
 خیر طرفوں اگے پہنچے کتنا صرف لی نے
 دو جا اپنی طرفوں اس داشتہ تمام اوڑا یا
 چوتھا اس نصیحت جو فکر کیتی جیسی بھائی
 پنجواں یہ سمجھایا اسوں بیشک یوں ڈیے
 بیگانہ کماں اندر جتنی دولت خرچ کوئی
 رب ذی کرم ساقی راہ وچ جو خرچے اگر دانہ
 ایک پیسے داشت سو پیسہ میں عطا فرما دل
 ضائع کراں نہ عمل کسے داکر کے لاپرواہی
 ضائع کرو اسوں جو کوئی ضائع خرچ کریندا
 جہناں راہ خدا کے اندر سب گھر بار لوٹائے
 ابو جہل تے ابو لہب جو ضائع مال و نجانے
 بس تیل پر اشع مخالف جو اسراف کرتا

اسے وچ جواب ہو کا یا ذرہ نہ بد لائی
 او مال لفظ جو اب بنا کے بھیجے کچھ صفی نے
 تیرے بجائیں اسراف نہ کر دانا بت کر دکھلایا
 او با جیسی نصیحت اوہناں کچھ اسوں پہنچائی
 نیکی وچ اسراف نہ ہوندا بھادیں جتنا کریے
 اسوں نا اسراف بتا دن ہتھوں برکت ہوئی
 ست سو دانہ بخشاں اسوں ساڈا کم و دہانا
 سانوں گھاٹ نہ آئے کوئی چاہاں ہو و دہانا
 بے شک بے فرماناں کارن بے پرواہ الہی
 فرمانداراں سخیاں تائیں دینی دولت دیندا
 او مال آخر بعد نبی دے رب سردار بناے
 کیسی دولت مال جہانوں گئے گھیا کے کھاندا
 آخر گندا ہو کے مردار سب نہ عزت دیندا

رسومات و اسراف ماتم

ماتم وچ بھی اکثر لوکاں رسماں دلوں بنایاں
 جو نہ کر وچہ ویاہاں شادیاں ناں کرن اکھاڑ
 بھادیں خرچ ویاہاں جتنا مرنے وچ نہ ہوندا
 ریتاں رسماں شرع مخالف ہوں جس ٹکٹے
 رب نبی کے حکموں باہر جو کم کیتا جائے
 جس گھر اُپر قہر اٹھی قسے سدا سدا میں
 بہتے اہم رسماں تائیں مول گناہ نہ جان
 بدعت لوں بدعت سمجھن ہوئی دلوں بنائی
 او بدعت ہوئی ہوئی کفر اُپر پہنچاے
 چوٹیاں سہاراں نہ رہتا ہیں زہر زیادہ ہوئی

جیہڑیاں وچ قرآن نہ آیاں حضرت فرمایاں
 اینویں ماتم وایاں مسماں جھگڑا بہت او بھار
 تا بھی سخت و بال گناہ داشت دومنہ ہونا
 کیوں نا نازل ہوں او تھے قہر و بال بانے
 کوں نہ کرنے ولے او پر قہر الہی آوے
 کیوں نہ بغیر مانی پاروں اوہ گھر اُچھے ناہیں
 سبکی دین رسول اللہ دی عزت فخر بچھا تن
 آکھن اسوچہ کیہڑا خطہ مول حرام نہ کائی
 جیو نہ ذرہ چٹک الی دی جہنم کا سارا جہاد
 تا جو چوٹا سمجھتا ہوناں ہمت نہ لائے کوئی +

ملہ قال لقد قرأ ان الذين ينفقون اموالهم في سبيل الله كمثل حبة من ثمر شجرة طيبة
 اُجبة والله يضاعف لمن يشاء والله واسع عليم

ایسویں چوٹیاں عیساں ندر بہ ندی نہ نہادہ
ہر شے پہلوں چوٹی ہووے کچھوٹ ڈی تہیو
چوٹیاں چوٹیاں سماں کو لوں جو نہیں پہلوں دا
موسن دی تعریف حدیشیں پاک نبی فرماں
ذرہ عیب کرن تہیں موسن اتنا خوف رکھیندا
فاجر شخص گناہ کبیرے اینویں لوں جاو
فاجروں جد اوں اپنے ہتھی واکے سینک
اہل اسلاموں درو خدا تہیں موسن بنو بھڑ
شرع مخالف رسال یوں ہرگز چیت نہ دہرنے
تبتیاں رسال مرنے اندر جاہل لوک کماون
پہلوں پیل کسے واجبدم مرنے ہووے کوئی
رہل رتاں میت اُپر آکر گھیرا پاؤن
کر آوازاں اُچھیاں چیاں پاؤن شور کوکارا
جو کم گندے سسے اُس نے کیئے وجہ حیاتی
جیکوئی رن مرنے اُسیاں گتیاں دین الاون
احق رتاں جان نا جو کون سستی اوہ ہوئی
بعضیاں صاحبان اکہن وگت مار خدا دی
جان نا جو مرنے چھیراوسنوں کڈھ لیانا
قصہ کوتہ ڈڈھ گندے رتاں دین الاون
دوروں دوروں کسے رتاں دین الاون موکا ناں
جیونک جیف الاون ڈھوے اوہناں تگ لڑوون
دوروں دند گھنڈیاں اوں سارا شہر سناوون

ایہو چھوٹے وڈیاں اُپر کرن تبار آمادہ
وڈا رکھ بنے جے پہلوں چھوٹا بیج گڈیوے
میشک ڈا عیب کرن تہیں پھراوہ خوف نہ کرا
چوٹیاں عیساں ندر بہ ندی واکے پہاڑاں ہائی
جیونکر پیا پیا سرے تے گاٹا چور کریتا
جیونکر مکھی مکھی کڈا اُپر پھوک گئے اڈھ چاو
ایسے لوک رسواں تہیں پھر کتھوں تائب تہیندا
نال منافقاں شامل ہوسے نا ایمان کھڑاؤ
اپنے مرنے اپنے پرنے شرع مطابق کرنے
مچل کچھ دسماں میں تینوں سب گتیاں جاوون
پیش کہوہن دین الاون اسم زمانہ دی ہوئی
سندے بتر سران تہیں گتیاں موندہ مہرین نجاوون
ٹائے ٹائے شہانے ٹائے شہر کوڈی دیا کہہ یارا
کر کر یاد محویاں اُسیاں پڑ پڑ بہن چہاتی
سسے سسے کر کے دون چنگے نام وڈاؤن
جیٹھی بکل بلو جان کچھ قتل وچہ رلدی ہوئی
جیونکر صاحبان ہوئی کوئی بڑی اُہنا دی اُدی
جندال دیوچہ ملے چہڑاں ٹھپیا گھنڈ دواندا
موباندا ابہہ فاتح دیون ہور درود الاون
کر کے لے دین رجھاوون بے سمجھاں سچا ناں
ایسویں چوٹیاں چوٹیاں ناگوں سکویں دین الاون
نامہ بھراواں تے غم یار اں مرنے آت سواؤن

الحق قال المتی علیہ السلام ان المؤمن یولی ذنوبہ کاندہ باصل جہان عیاف ان یقع علیہ فان الفاجر یرى ذنوبہ
کذباب وقطع علی الفجار یہ تھکا فضاوت ترجمہ ملائی کریتے تحقیق دیکھتا ہے موسن اپنے گناہوں کو جیسے
ایک بہاری پادری ہے خوف آتا ہے یہ کوفت پڑے اور اوسے کہیں تحقیق فاجر شخص دیکھتا ہے اپنے گناہوں کو جیسے
کر ایک کچھوٹے شے ہے اس کے ناک پر پس کریتا ہے یہ کیا چیز ہے ویسے ہی اڑا جاوے گی ۱۲ منہ

یا پھر یا گوانڈ ہی کوئی مدد اوہاں پہونچاؤ
اس تین بعد جو چوتھے ساتے ہو چلیو کر کے
ہاں البتہ مسکیناں جن جیکر کوئی کھواؤ
مہینے لوگ جمعہ دی راتیں حلو بہت پکا ورن
حاجت مند سوا لی عاجز کہے سوال کر نہ کرے
بھاجی وار شریکاں کو لوں سارا گھر کھٹوایا
جیکر کوئی شریک کسوں جھڑک جیہی دیندا
ایہرا بھیکس بیچار حاجت مند نہ سنا تا
جسد نام سناون پیچھے مار یا ایہ پرہیسی
بہت شریکاں دی ایہ عادت جس گھر ماتم ہوتا
دو تین چار جمعہ دیاں راتاں جیکر خلل جاوے
بہا وین اگوں ماتم واسے ہون غریب بچا
اگے ہاں مصیبت اُسوں مر گیا یا پ پیارا
جیکر گھر طاقت ہو دس مہی فریج دکھاو
اسے طور بتیرے مومن اُچر بیٹھ جانے
ہندو اکثر مرنے پرے تال قناعت کرے
ہندو جتنے خرچ کریندے پہلوں مہن سوچیندے
اسے گلوچہ مسلماناں دی حالت مندی ہوئی
جو کہہ بین یہ ذکر سنایا اوّل آخر لوڑی
صرف نصیحت بہا یاں کارن باتا سچ سنایا
بس مہن باقی رہی ہو بات سنن والی

جائز ہے جو دانگ شریکاں آپ نہ اوہڑن کھاؤ
ایہ بھی جسی حکم نہ کوئی رساں پیچھے مرنے
کرار و اح بیت دی خاطر رب ثواب پوچھاؤ
سیر شریک پر اتاں بھر کے گھر و گھر بیجا ورن
گھر گرن رکھنا دہنا نہ تائیں پیر کی اک نہ دیندے
نام خدا دے منگن آیا اُسوں جھڑک ہٹایا
جواوہ اوسکے باب کریدا سارا شہر سنیندا
اندھا با بھول کسے اگے اسنے کوک سنا تا
اوہا اسکے پدے لیسے کسراں سب گھسیسی
جد تک قرقی کرن نہ اُسی مول آرام نہ آوند
جد تک حلو کھاو وں تاہیں مہنیاں نال اوڑو وں
قرض دودھا رجوا کے اُستھیں حلو کھان دی ہنگام
او قول ہوڑ مصیبت پاو وں خرچ کر اوں بھارا
زوری خرچ کرا کے اُسدا مچکا ناس کراو وں
کر اسراف کراواں اگے جا میں گھنے پانے
مسلمانان پھونڈواں دانگوں نہیں اجاڑا دہر
مسلمانان سوچن پہلوں پھوں پھرن پھیندے
کرا سراف لوٹا یا سب کچھ سوچ نہ کیستی کوئی
ہنیں عداوت تال کس دی نا کوئی انگوڑی پڑ
منت کہ بغیرت کھاو وں سوچو ورن ایریایاں
اوہ بھی کہو ل سناواں جیکر کرم کیتا رب الی

یارب سبہ اسرافاں کو لوں سناو آپ بچا میں
جتنے خرچ فضول کئے کر دے مال زبیں
بُریاں کماں اُپر سافے مال نہ قول لو میں
بُریاں رساں بُریاں بریتاں بُریاں کلا میں
دھواں تال ہدایت بخش قناعت ہر اک مومن تائیں
سبہ تہیں آپ ہٹائیں رہا سمجھ دلا نوچ پائیں
چینگیاں کماں اندر ساوی دولت خرچ کرا میں
ساریاں مسلماناں کو لوں یارب دُور ہٹائیں

مرنے پر شرع مخالف ساتھینا کروائیں
ساریاں قرضوں کو لوں سانوں کے پاک چلائیں

کل محلے شرع مطابق سادے توڑ نہ پھارن
کے نفس تیز بند دیاں آساں کل بوجا پھارن

باعت پنجم قرض مسلمان سودی قرضہ

پنجوان باعت آخرن والا سودی قرض اٹھان
ہندو بھی کجہ آپس اندر سوداں لیندے دیندے
صرف برنامہ اوہنا ندی سود مقرر ہوئی
دو جاشا ہو کار ہوں اوہ لوک و بارانوالے
وقت ضرورت اکر دوجہ تھیں جتنا قرض اٹھان
تیرے بھائی ہر دم نال و پیاں کار اوہنا ندی ہوئی
چوتھا مسلمان و انگو ضائع قرض چاون
مسلمان بھی کمپیں ضائع قرض اٹھان
اوپر سودی قرض اٹھان اوہ ہر مفت گوان
ہندو سودی قرض اٹھان کے ضائع کرے نہ کوئی
ہندو سودی قرض اٹھان کے کار و بار چلاون
ہندو بھرن اٹھانی سیکڑہ اس تھیں و دہ نہ دیندے
ہندو جبکہ وقت ضرورت سودی قرض اٹھان
مسلمان اٹھان کے قرضہ ایسا دلوں و ساسے
ہندو لکھاں قرض اٹھان سود نہ مول و دوان
ہک روپیہ سودی جبکہ مسلمان اوٹھا وے
لکڑ و س نہ ہندو ہرگز سودی قرض اوٹھان
مسلمان ویاچی قرضوں ہرگز خوف نہ کھاون
اگوں پیر نہ طاقت ہونے قرض اوتارن والی
قرض اوٹھا کے شادیاں اندر خرچ نہکے کرے
وہ و دہ سود ویاچ جدول پھر سول تاناں جا

بیت مسلمان اسے نہیں ہو گئے ننگ نمانے
ایہ پرتی گھٹ اوہنا ندی کیر نہیں توڑیندے
جنوں کہیں صرافہ متی و دلا ظلم نہ کوئی
کچھ دن کم چلا کے اپنا کر دے تڑت حوالی
جدول ضرورت پوری ہونے پیر نہ پچھے پاوان
مارا لار و پیاں بوجہ پتہ نہ لگا کوئی
بہتر و پے سود بھرن تاناں چالی نال کماون
اگوں کے وچہ اسرافان ناخن ساو چلانے
عقل نہ آوے بے سمجھانوں دوہر گھاٹے پاوان
مسلمان نہ سمجھن ایہ گل شامت نائل ہوئی
مسلمان اٹھان قرض کا توں گتیں للاون
مسلمان اٹھانی چاون آنہ نال پیر نہ
جد تک سروان لہے اسون مول آرام نہ آکر
جد تک سمن نہ آون اس کے کجہ ہتہ پیر نہ مالے
سارے کم بھلا کے ہیوں سودی قرض ہوکا وون
ساری عمر پشیمیاں گدڑی لینے وچہ نہ آکر
جو ناچار اوٹھا وے کوئی دونا نال کماندا
کر کر خرچ فضول نہ سودی قرض اٹھان
سوداں تے پیر سوداں بھرن آن تری گالی
بکدن شالبش لین کارن تر کے گالن گرو
کوٹھے مشکو قرض ہوں تا ہوش ٹکانے آوے

بج بچ بھلون نال خوشی دے طرف کراڈاں جاو
 اٹوں دیکھ کراڈاں انہوں بہاں اں پرنوئندی
 جیون جیون پھیر پھیرے پاؤن ہندو بھگیا کھاو
 کدیں تہیا اکھن جواج منع اسانوں ہوئی
 کدیں کھراج وار نہ ساڈا قرض چواؤن والا
 کدیں کھراج منگل اچ بھی کم نہ ہوندا تیرا
 کرکر منیاں ترلاٹے پیریں ہتھ لگاے
 جیویلے پھر جانے ہندو ہے ایہ غرضو بھگیا
 بنجر وپے سیکڑہ اوسنوں اکھ دیاج سناو
 ترن رپے سیکڑہ اول سود مقررہ ہوئی
 ہتھ وپے داکا غذا آیا یک لگا کھو ائی
 دھواں حصہ سودی دھچوں ہویا کچ اتہاں
 سو لکھیا تے نوے ڈھیا چنگا نفع اٹھایا
 ہندو لوک جو تھوڑا تہیا سودی قرض چواؤن
 مسلمان نہ سمجھن پہلویں جو اکھن بکھ دیند
 ہندو لوک لکھاؤن پہلویں سود نہ بچھے پاویں
 جیکر سود نہ وعدے ایتھ سانوں تھہڑائی
 مسلمان سوچے سمجھے شریف اٹھا کر دا
 ہر ایک شرط دیری کر کے اس لیے لکھ ہندا
 گھرے وچ نہ پھیندے لکھے غم جیون لکھانا
 ہندو مول نہ بچھے بہرتے آسوں سودا
 ہندو اپنا کم تمامی خوب بچھایا ہوٹیا
 اسے حوصلے ایتھ اینویں لکھنے سال ہاؤن
 اپنے دانا مالکی اسدی دل چاہے ترنیا
 جیویلے پھر مالکی مے آ قرض پراہیو

جھگناں کماؤن کارن سو سو پھیر پاؤن
 ہے کوئی سخت ضرورت انہاں تہاں میں ٹرٹا وکھ
 اکھن اچ ہے کاستی ساڈی یا سنگر اند تباؤ
 اچ دھاٹے ہندو بچھ قرض نہ دیندا کوئی
 آیتوار نہ سمجھدا تینوں دوا آیا موٹھ کالا
 احمق لینے والا مارے نیت پھیر تے پھیرا
 ہٹی والا گل نہ سدا سو سوجھار دکھاے
 جو کچھ سود سنایے انہوں لیسے من وچسار
 آخر چیک چکا کریدیاں تہاں تے گل آوے
 تے نال لگا کدھ چھوڑا ودا فرق نہ کوئی
 دوتن لکھ رجسٹری ایتھ جد تصدیق کرائی
 اچو دھاڑا پہلا اسدا ہو گئے دس زائیں
 کوٹھا مثلاً گھنے پاکے گھر ول ہند آیا
 ملج طرحے اوڑی شرطان کا غرضو لکھیاؤن
 جاں پھر کوٹھا دکن لکھے سو لکھ سمجھیا
 جدوں ہمیشہ پورا ہودے سود مکانا جاوے
 سود ایتھ پھر سود تسانوں بھرنی پوسی بھائی
 جیونکر بھانسی دھکا ہویا ہر گل سنے ڈر دا
 جدوں دیاج پے پھر بھرنی سوچاں لکھیا
 وچ صلاحات لے دلیماں قول اتھار وانا
 اسے گلوچہ ہتھوں اسدا حوصلہ ودا جاوے
 مورکھ سمجھے میرے تے اس ترس کما یا ہویا
 سوداں پڑ سوداں ودا ودا سرواں تانا جاوے
 حد تک ترخنوں زائد ہودی تا تک نہیر بھیند
 یا مینا دگن تے آئے بوناں لکھو دے

ہولی ہولی نرمی کر کے پہلوں آن بولا
 اچھا اچھا آج ہندو پاوے شور کھارا
 ہندو لکے پینکھا کر کے کرچ توکان میرا
 ہندو کدہ تسک اونوں لیکھا کر سمجھا
 سوداں تے پڑ سوداں جسم آطو مارینا دن
 پہلوں ہمیش نیکیتا سوکھ سوداں پیاں دہان
 آپھر لہنے والے تائیں گلاں نال دلاک
 ہندو والا آکھے بس ہن میں نہیں پچھے پاندا
 مینو مینو تسک والی ختم ہووے تے آئی
 قصبہ کوتہ نوٹس دیکے ناش کھوک کریندا
 پتھوں پھرے اپلیاں کردار وندائے کر لاند
 منجی پھیری کوٹھا مٹھا ہندو تشریق لایا
 ہندو طور ہندو جھٹھے ڈٹھے اسار لکھند
 ہندو راہیاں سال تے قصبہ رہن ہندو
 نال کرانند عہدہ کیتا جسدن جنج چڑھاوا
 گہو گڑھو یزازی نقدی ہر شے ہندو دیندا
 جو ویلے پھر نڈھے تائیں نیند راہ ہنایا
 جاں پھر نیوند ختم ہووے تھال کتیا جاو
 کھتری عاجز سر پہ رولہ اس مچایا
 شادی والے آکھن اکون ناگر مال دوہایا
 ہندو ہندو ہن ہن ہن ہن ہن ہن ہن ہن
 ہندو دیہ ایہ کم اسادا ناگر شور اوچھیر
 چپ کر کے پھر کھتری عاجز گھراپے گڑھو
 پھر بھی منت تیرا کر کے اُسوں لار لار
 کھتری تنگ ہو کے پھر اکون بھٹ مچائے

دینے والا گل نہ گولے ٹاسے وچ اداوے
 نا پھر اسدیاں آکھیں گھڑان سنے محلہ سارا
 اوہ آکھے کجہ خبر نہ مینوں کیا کجہ دیتا
 دینے والا سنے جدا میں ہوش و ہن آو جاو
 آسو ویلے پھر قرضایا ندیاں تیریاں آو جاو
 ہن جو ویلے بھرنیاں تیاں تے تیریاں آو
 کیوں نہیں تنکرا گے وانگوں ہن بھی مہلت پاو
 اگے ہوں تکیا موہتہ تیرا میں نہیں تکیا جاو
 لاریاں چھو لکھتہ میں نہیں تکیا بھائی
 خرچے نال ہووے جدو گری ویکہ تہ سہیندا
 ہر پاسوں جد خارج ہووے ہندو سیایا پاندا
 چٹا بھگھا کر کے اُسوں کر بے دخل بنایا
 سوداں تے دیا جاں اندنگ ہزاراں تھیندا
 داون واج تے بھاجی جانجی کئی کھنڈ بنائے
 تھال وچوں یہ قرض تاسا پہلوں سہو کاوا
 جو جو چیز کھڑن اوہ ساری ہر شے کھیندا
 کل میزان لگا کے ہندو دھیاں چھو لایا
 تھہر روپیہ نیوند کھلے دوسو قرضہ آوے
 جیکر ایہ کجہ نیوند آنا میں کیوں پیا ہوا
 چپکلیج اسادیاں میلان ہروں بہت نہ آیان
 اسی دوی امید سالن تیرے کیوں نہیں آئے
 جڈن یا ہوں فارغ ہوواں قرض موکاواں تیرا
 جڈن یا ہوں فارغ ہووے پھر دوسو قرضہ آوے
 اجڑ نہ ہوش گھانے ساڈی سو سو عہد بناون
 سدا آکھے کرے گوانڈ ہی قصبہ پول سناو

جس کے کچھ بچہ نہ جو کچھ نال ساڈے ہوئی
 جو کچھ بارے ساڈے گزری کی میں ساں تنویر
 لیکھا کے رتہ تسمی جوڑ جمع کروائی
 نال روپے پکا پیسہ سود مقدر ہوئی
 لے انتہام شتابی او تہوں منہ وکڑ دلائی
 اپنی طرفوں جس نے نمانے قرضہ سب موکایا
 بترہی راج بنیاد تسمی میرے آجڑن الی
 ایہو اک تسمی گہری ساڈ کرے بربادی
 قصہ کوئے جس وچا سے اینویں دلون بنایا
 بنفکری سبے جینی اندھ موجب سال لنگھاو
 جس ہوا نون نوری آفت ایہ ان چتی
 پہلوں آن سلام میاں بخی نرمی نال بولائے
 جس نے دی اس ٹونو ایسی رتہ سوکائی
 کھڑی بول سنائے اسوں پہون کیا مونہ تیرا
 ہن میں راجی پاؤں چلیاں بچوں سنج ہونا
 یاد نہ تینوں نے کارن جو کچھ بنائے
 پیر دا جہد کج کیتی ہتہ تیرا میں بھڑپا
 گھیسو تے کہہ گز اندیاں بوریاں گھر تیرا بڈیا
 سوداں تیرے سوداں جڑیاں تینوں بھکے نہ کوئی
 بہت کج کیا تیرا سیرا لکھیا بھرم تیرا
 جس نے چھوٹا نہ سوچا کتھوں قرض من موکاو
 جو کچھ اصل روپیہ آ وقتہ ویاہ نے چایا
 نول دیاج کھلی ہوئے رتہ بنی بھر ہاری
 دو چار سال جی تسمی اندھ اینویں جس لنگھاپا
 دوتن ہر سال ہر چار سال بھر اینویں لنگھاپا

گڑاں لیا بچوڑا سانوں حال نہ رہیا کوئی
 کھڑی آکھے کچھ نہ دستو کا گت لکھ دیو مینوں
 کاغذ کچھ حوالے کیتا مہلت سال ٹھہرائی
 جہب جہب جسٹ انگوٹھا لایا فکر نہ رہیا کوئی
 پچھوں جسٹ کرید انوشیاں بھڑی رب نکالی
 کی جانے جونویں سروں لاج پکا پیر بھسایا
 اپنا جھگا ساڈن کارن اک غصہ بی بالی
 ساری عمر ایا بھجسی بس چھوڑی شادی
 جیو نہ کوئے کہنے اندر قرضہ سب موکایا
 جد میعاد مکن تے آئے کہتری آن بولائے
 ودہ دی گئی دیاج سرے تے کوئی ہائے رتی
 ابھر دھوئی پہون لگے ٹونو کڈھ دکھائے
 جیو نہ کر بکرا ذبح کرن نوں کڈھ ہی چھری قضا
 گھر گئی مٹیاد تسمی ترہ نہ پایا پھیلا
 کی تیری جادو میاں بخی جس تیرا سہ ہونا
 سر بدھی کہتری ملل لگی لکھاں لائے
 روک روپے کڈھ دئے جد گہناں گٹا کھڑا
 دس کھاں کھڑی شیکھی تے اوہ جنجاں تہہ چڑھا
 کاگت گٹاں کرانے چلے مہلت پوری ہوئی
 جے ہن کاگل بدلتیں ناہیں کج موکاے میرا
 آخر ہو چار و چار ٹونو نواں کراوے
 اسکا نال دیاج ملا کے کاغذ ہاک بنایا
 ساریاں نال برابر اگوں سود ہوئی پھر جاری
 آچھر کہتری دولا پایا کوٹھا دھن لکھاپا
 جسٹ نہ دتا دتہ پیسہ کہتری سرخنی پایا

اسے قرض ویاجی ساڈے ہار سنگار اوتارے
 اسے قرض ویاجی ساڈا خون بدن دا پیتا
 اسے قرض ویاجی ساڈے مال سب لوٹا
 اسے قرض ویاجی مومن کر کنگال رولائے
 اسے قرض ویاجی ساڈے مان تران ترور
 اسے قرض ویاجی ساڈے کہتے گھوڑے جوڑے
 ایہ رقصے سودی ہردم ہونے جاوے وڈی
 وہیاں اندھا کر باندھے تھروں بے اندر
 نال سیاہی غصہ لہی اسے لگے بوڑے
 جیویں لوہا رتیاون آہرن بچرے تہہ پھوڑے
 چھٹن پونگ جو مٹری والے کدی ہنوں پھوڑے
 لیکھا پانا شروع کیتا جد جاہل جٹ موڑی
 سڈھ دئی تاسڈھا لکھیا لکھنے ککوڑے
 چھیٹ دی جاگہ چھٹ کنگدی لکھیاں کپڑا
 پیسے دی جا پائے سونا کدین دتا توڑے
 اوتوں ہمد لگاف پوچھل سودا سڈھ چوڑے
 توں پئے ہٹی والے دھڑیاں تہیں پڑ دھڑی
 ہٹی والا جٹ عاجز دی جڑو تے بیج اکھوڑی
 عمر کار تھہ محنت ضائع کھٹی پوٹی بوڑے
 شت پستان تک لہو نہ مگر والی سیس چوڑے
 القصد ایجہ سودی قرضہ ایسی رت پھوڑے
 مومن بھائیو ہوش کرو ایجہ عادت دلوں سارو
 عزت ہندق ایمان تراکھیاں نہتیاں ہیماں
 جسدن چاکے ہٹی اوتوں سودی قرض اٹھائے
 دو جا گھانا دولت والا ایسی گھات لکھاندا
 کر کھنت یسہ کوڈی جتنا کجہ کھاوے

اسے قرض ویاجی ساڈے کھتے محل منائے
 اسے قرض ویاجی ساڈوں جگوچہ گنہرا کیتا
 اسے قرض ویاجی ہندو دولت نال رجاٹے
 اسے قرض ویاجی ہندو شاہوکار بنائے
 اسے قرض ویاجی پچھے ہو گئے شاہ ارڈے
 اسے قرض ویاجی پچھے مال کراڑاں جوڑے
 جہونکر کھڈاں وجوں کلن ساون ماہ مچوڑی
 نہر مھرے جہون ل غصہ ڈنگ اٹھوٹاں بوڑی
 یک یک پتا چائے پتا بھنے نک نکوڑے
 قرض اوٹھاوون والے دی ادہ اینون پڑی پوڑی
 ٹا کر باندی دھاڑ پھٹی پھر کپڑا اکاں موڑے
 یاد نہ رہیا کی کجہ چایا ہندو جوڑن جوڑے
 پنڈ دی جاگہ پونڈ بنکے اسدا لک ترڈے
 تیل دی جاگہ تیل لکھیا گھڑیاں ی جاگھوڑے
 توڑی اک روپے دی ادہ وٹھی کارن توڑے
 جا دو گردی تند نہ سکے جیون جیوں پایا ہونڈے
 قرضہ چائے ہیاں تہیں جواپنا بھلا نہ بوڑے
 کھٹیاں پٹیاں ہیاں تے بہہ حق ٹچھ مڑی
 جاہل آتو مندی علت اجو نہ ہرگز چوڑے
 سر پراں تک کھاج ہے نامو کھ اکھ اکھوڑے
 وڈی وڈے راٹھ پکاٹیں دہرتی وجہ کھوڑے
 چاچا سودی قرض نکے اپنا قرب نہ مارو
 سودی قرض اٹھاوون والے تے مگروں لاہیاں
 عزت بھگت نامی اسدا اسے دن دوڑ جاوے
 جیونکر چوچہ وچہ پو شیدہ گھن نکڑی نول کھاندا
 ہٹی اسے رے شہید اوزخ کوں رھاوے

ساری عمارت ہے پٹیندا لکھ کرے مزدوری
ترجیا جیکر وعدے اپڑ قرض نہ مول موکا کے
چوتھا پھر اوہ مومن ہو کے لعنت تہیں ناڈر دا
پتھواں اوہ اک ایسی چنتا اپنے مگر لکھ کے
چھیواں جیکر ناواناں سود موکا کے ناہیں
ہک پیسہ بھی سودی جیکر قرض اٹھایا جکے
بس پڑ پڑا سودی قرضہ کیا کیا دکھ دکھا کے

جد تک اصلی قرض نہ لائے سود نہ ہو دی پوری
بے ایمان بیدین بنے جو وعدہ لوڑ گواوے
تد تک لعنت و تے جد تک ہے دیا جان بھڑا
بھیڑی مسک مرضاں انگوں مکے وجہ نہ آوے
دیکھ لو گھر سناڑ تما شہ تھوڑیاں دڑاں تائیں
اوہا جیکر دیئے ناہیں جہنگناں کراوے
ہو کوئی ہن بھی سمجھے ناہیں پائسوں سمجھاوے

دعا

یا اللہ ہر مومن کے رحمت نظر گذاریں ۔
سودی قرض اٹھاؤں کو لوں حصول ساڈی بارے
سانو خاص توقع تیری ہر کوچے بازاریں
توہیں صحت بخش والا کل مرضیں زاریں
بخش صفائی عہد وفائی قبولیں ہو ذرا ریں
کراخو نہ بھیجیں سانوں سرکاریں دیارے
رکھیں دین سلامت فضلوں لال ایمانے ماریں

کر کے کرم جناب اپنی تہیں سدی قرض اوتاریں
ڈوہجہ بواؤ قرضان کی تہیں بے بیڑے تاریں
توہیں غلط برین سحر میں شہریں پار اور لیں
نال عنایت کریں حمایت ساڈی کتیں کاریں
علیں فعلیں بخش ہدایت برکت کسب پاریں
آپ کریں سبہ فیصلے ساڈے در تہیں ناڈر کاریں
دو جگوچہ پڑ پڑیں دے سارے کم سنواریں

خاتمۃ الکتاب

میں محض نصیحت مومنوں کا رہن گویا ایہ رسالہ
جیوں جیوں حالت قوم اپنی دی ابتر نظری آئی
پنج گلاں میں لکھیا سوچے پنچے پوریایاں
جیکر نال انصاف انہاں چنظر کوئی دوڑا کے
اپر اکثر لوک جنہاں انوں پیریاں چکھیاں پیاں
نال قرآن حدیث انہاں انوں جو سو وعظ سناوے
لکھاں قرقیاں ہندیاں کہیں کہیں رہیں سید
دیکھ کلام اللہ نوں کہیں صدقہ صدقہ جانیے
خیر خواہی واقدر بچانن جیڑے لوک سیلانے
میں کر کو شیش بھایاں کارن جیتے قلم گہی
حال ہندو داندوں دہانوں شیشہ نظری آوے

سگواں نوڈو لکھی دکھایا حال زمانے والا
قومی جوش ہو یا کر پیدا جوڑ کتاب بنائی
لیہو پنج اسانوں جنہاں تکلیفاں پہونچایاں
ذرا گل جھوٹھی نکلے ساریاں بیج منڈے
گتجے گتجے گھر گھر دنگوں غوٹیں کدیں گیاں
بہجہ بہجہ دفرخ سے وچہ ڈنگن کہہ پئے سبھلیے
اچڑنا منظور کر نیوے رساں نہیں چھوڑید
خیر دانگ مولتے مارن آیت خدواں کھلیے
مورکھ نوں جے کو نصیحت اٹا بڑا بچانے
کیوں نہیں انہاں داستان کھ لوکچ جاوے جنہاں
شاہد رب ادہاں سے تائیں سبھ دلا لوچہ باوے

پڑھیں سن جد چہن اپنے اپنا آپ سنبھالیں
 بہتی مدت بے اتفاقی ساڈا ناس کرایا
 بہتی مدت بے روزگاری در در آئیر پنا یا
 بہتی مدت بھر بھر سوداں ہندواں کول ٹھایا
 نویں نویں آپیدا ہوئے ہنرتے کسب نہراں
 نویں لباس تے نویاں نویاں آن پوٹا کاپیاں
 جٹ پٹھان بھی موٹے کپڑے ہرگز رنگ نہ لاندی
 سبہ چیزیں تبدیلی کر کے اپنے رنگ وٹائے
 وچہ آجاڑاں جنگل جاڑاں نہراں رب چلیاں
 بابی دی گونہ نہ جتھے کدی دسیندی کہی
 درد اوجھوں ٹنگھاجا کے آدم زاد نہ کوئی
 چنہاں میناں ک کوڈی دافین کدی دکھایا
 کیا کیا عجب خزانے مخفی دہرتی آن نکالے
 جھکھکیاں اتے کینیاں دکھو دت وافر ہوئی
 سب توہاں نے مرتے پرتے رساں بہت گھٹایاں
 خبر نہیں اوہ فونی مہدی کدوں انہاں لائے
 طرح طرح آراج ہویاں اٹھیاں اٹھیاں چلاں
 اہل ایمانوں ہوش کروہن چوڑو دہم پوانے
 کہ اتفاق نامی مومن بے اتفاقیوں چھوڑو
 کہ صلح جو رب نبی دی دے تے تابع داری
 دے تعلیم اولاد ان تائیں علم تے کسب کھاؤ
 جاری کرو تجارت پیشے آپ دوکان نکالو
 صرف تساوی بہتری کلان ایسے کشیش مہیا
 اگے بھی میں طرح دے سکھ کئی رسالے
 چوٹیاں ٹھیاں جو تصنیفاں جنگ میں چھوٹیاں
 باقی جو چھپوئے ناہیں شعر اشعار پورائے

بے سمجھی مچہ اچڑن ناہیں نیادین نہ گالیں
 بہتی مدت بعلی وچہ اپنا آپ گواہیا
 بہتی مدت وچہ فضویاں دولت مال اوڈایا
 ہنرتے ہوش کرو کچھ سمجھو نوں زمانہ آیا
 نویں خیال تے نویاں باتاں نویاں سوچ وچاراں
 ایپر لے پڑاں رساں ساڈیاں مول نہ گیاں
 ایپر ہن تک مول بے موٹے عقل ادھنائے
 جنگل بھی آباد ہوئے رب باغ فضلے لائے
 خشک زمیناں ہریاں ہو یاں تازہ رنگ لیاں
 ہر ایک گھمکار پے اچ وکھو فضل اچھی
 بھاسے شہر پے اچ اتھے گل آبادی ہوئی
 اچ ہن پیداوار ادھان دی کتنا ملک جایا
 ایپر گورکھاجے نہ سمجھہ ضد نکستی پالے
 ایپر مندی عادت ساڈی اچ نہ بدلی کوئی
 ایپر مسلماناں تائیں لے نہ سمجھاں آیاں
 دھکارے ننوں سیدھے جیڑا آتوار و سادے
 ایپر تابدیلی کیتی جگہ بے برے خیالاں
 آپس دے وچ جھگڑن لے دیلے وقت دہانے
 مفسد لوکاں پھولکے دنیادین نہ بوڑو
 اُسوں اپنا مصلح سمجھو ضد و نجاؤ ساری
 بُریاں ریتاں سماں چوڑو سودی قرض نچاؤ
 بہت ٹھایا ہندواں کولوں ہنرتے ہوش سنبھالو
 نہیں تائیں انال کے دے ذاتی وچ نہ کوئی
 بائی سال گذشتہ ہوئے کافذ کردیاں کالے
 یاد نہیں پراگی بائی گنتی دے وچہ آیاں
 ادھان داکچہ گانج نہ آئے اللہ بہتر چلے

شعر کرن دا خزانہ مینوں تا باجہ مطلب میرا
شعر اندی دلچسپی پہنچے مت کوئی پڑھے پڑناؤ

صرف نصیحت بھایا کارن مینوں فکر گھنیرا
کیون نہیں شاید ایس دیکھے سمجھ کے فوں آؤ

کچھ شعر و شاعری سے اپنا نہیں تعلق
اس ڈھب سو کوئی سمجھے بس مدعا ہی ہے

بھائی جڈ اپن تا میرا گلہ کرن ہر جہائی
ایسے ظالم کھنچو جیڑے ڈنگ کرن نہیں جہائی

بھایا ندی میں خدمت کر دیاں اپنی عمر لنگھائی
اگوں بہاویں سبہ اکارتھ جاون گوزا نہ لکے
شہر میرے دے وشن والے اکثر بڑا مناون
کرنے شعر جنہاں تائیں ہتھیں آپ سکھائے
بڑھ پڑھ علم اساتھ گھر وچ فیض ہے جو پانڈ
اپنی طرفوں محل کرن وچہ لاون زور بتیکر
ہر کج چیز جہانوں جنگی رات لہنے پہنچاؤے
لکھ لکھ شکر تہ پر فقیر الاق ذات خدائی
جیکر رب کے دی لہذی خلقت دے وشن وندا
اوسے دایہ فضل تہاوی جو سبہ جگنوں پالے
کرتوں حمد اوسے دی جیڑا تیکر کم بنا نداؤ

بھائی جڈ اپن تا میرا گلہ کرن ہر جہائی
ایسے ظالم کھنچو جیڑے ڈنگ کرن نہیں جہائی
ڈاڈ ہے ازہر بہوں نہر پلے زہری ڈنگ چلاؤن
اوہ بھی چکھدے پھرن چلائے شامندے مٹھ
اوہ راج تعصب پاروں وشن جھگ واندے
میں قربان خدا تہیں جیڑا کم سنوار میسر
حاسد کرک حسد بکھکے کولے ہوندا جاوے
عزت زلت جس کے دی ہمدان سن پائی
بہیرے وچہ بہل کے تینوں ہوجاں کون کراندا
تیرے جیڑے نکار یا تینوں بھی دم دم نال جیڑا
جیڑے بڑا الاون تینوں ہو دی بہلا اوہنا ندا

مناجات

یار تیرے فضل کرم دی لوڑ ہمیشہ مینوں
توہیں حافظ توہیں ناصر توہیں مالک تیرا
تیرھے آپ رسول اللہ اسانوں لوڑ پکڑایا
نیک کریں ولاد میری نوں فضلوں سچیاں سایاں
صاحبزادوں کر صاحب یارب پاکرم دی جھاتی بڈ
وچہ جیتی ساریاں خوشیاں مینوں تہہ دکھایاں
فضل کریں ناں پیرے تے ہوو جو گئے لکے
دوویں سنگ حبیب اپنے دا یارب خالق سائز
کر میرے استادان اتے فضل آہی بہاے

اتھے اوکھے دوہیں جہانیں ساریاں جاں تینوں
ہر شکل ہر حاجت اند مینوں تھیک تیرا
توہیں تا بعداری اُسدی کریں نصیب خدا
دین دنی وچہ بخش آنہا نوں عزت تے وڈایا
بخش کریں منظور احمد نوں مٹی نیک جیانی
جیکر نیک اولاد ہوئی تال گل مرادان پایاں
رحمت تیری ٹیکھراٹھوں سارا ساتھ لنگھائے
احمد دیاں غلاماں وچوں کرے حشر و پھائیں
ختم اللہ کرنا پائے نیک کریں کم سلسے